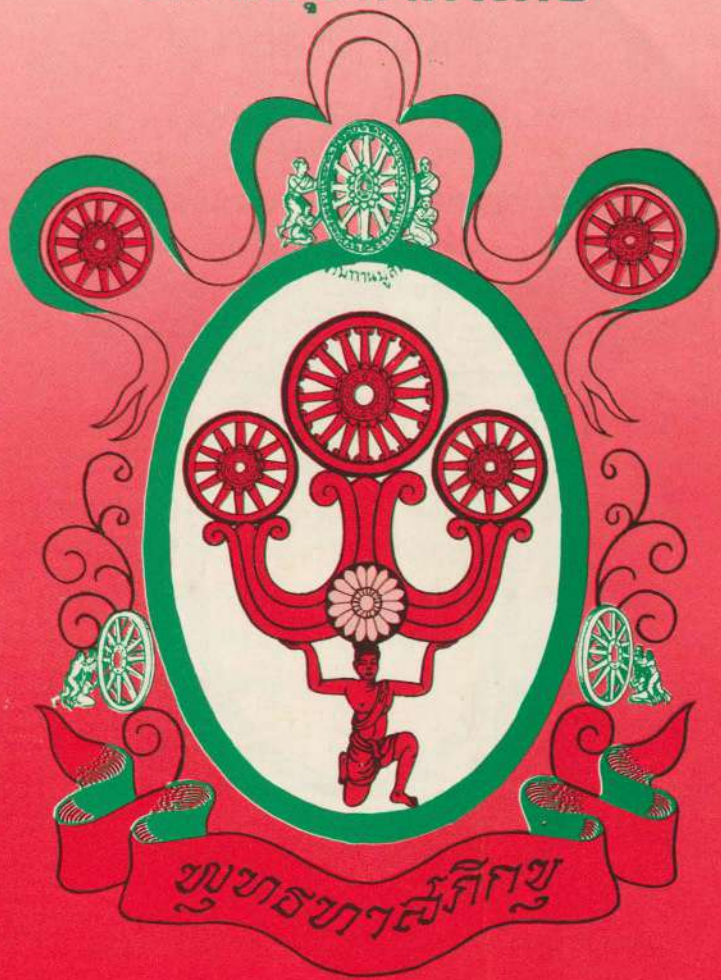

BIA-P.2.3.1/3-52

ความไม่เห็นแก่ตัว

และ

ความสุขสามระดับ

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๕๒]

อุทิศนา

จักรธรรมะมาลัย	จะหมั่นท้าวทั้งราชตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรูประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่คง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลูสู่เดรัจฉาน ฯ
จะทุกข์ทนทั้งคืนวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรษัทพระพุทธรองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพันภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศท้าวทั้งราชตรี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

ความไม่เห็นแก่ตัว

และ

ความสุขสามระดับ

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๕๒]

คณะศิษย์จัดพิมพ์ถวายเป็นอาจารย์บูชา

ในวันอายุครบ ๘๕ ปี

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๓๔

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : จำนวน ๓,๓๐๐ เล่ม

คำขวัญกรมตำรวจ

รวม

คำขวัญกรมตำรวจ

[๗๖ บัดนี้ - ๕๕๖๕๙๕๕๕]

ความสงบ

ความสงบ ความสงบ
 ใจดีทุก คนชอบใจ มีรัก
 "แก่กัน ส่ง สันติสุข ทุกเวลา"
 แห่งกรุงนี้ ๓๗ แห่ง ปี๒๕๑๖

ที่ไกลเขา สัตว์ขนาน ก็น่าจะสงบ
 ที่เมืองเขา เกวียก "ลูก" น้อยก็ย่อมได้
 เขามีสง สงบเหลือ ละอองน้ำ
 มีน้ำสงบเย็น น้อยลูกใหม่ 4 ปีนี้เอง

กรมตำรวจ

กรมตำรวจ

กรมตำรวจ

คำปรารภ

การวัดค่าของพืชหรือสัตว์ตามขนาดของปริมาณที่วัดได้
เพื่อที่จะได้ผลของขนาดการวัดนั้น นั่นเองคือปริมาณ เป็นวัตถุ-
ประสงค์ ส่วนแต่ที่โลกเรา และสัตว์ตามวิวัฒนาการที่ต่าง-
กันตาม ความฉลาด.

ปริมาณ เป็น ปริมาณที่วัดได้ ของสิ่งใด, แต่เขาสนใจ
ก็มีเพียงปริมาณที่วัดได้เท่านั้น สำหรับเรื่องกาย. สิ่งใดที่ขาด
ปริมาณที่วัดได้ นั้น เป็น สิ่งที่ไม่สามารถวัดได้ และเป็นการสูญ-
เสีย ซึ่งเรียกว่า การขาดของร่างกาย เพราะขาดปริมาณที่วัดได้, และ
นี่จึงเปรียบกันไม่ได้โดย. ความมีสิ่งที่ไม่สามารถวัดได้
ตามนั้น เป็น ความหมาย ของแต่ละคน และจะ
สัมพันธ์กันแต่กันและกัน และการที่ทั้งนี้ ระดับของสติปัญญา
เป็นที่สุด.

ปริมาณของปริมาณที่วัดได้ ที่วัดได้ คือ การที่ทุก
คน มีความสนใจเป็นเหมือนกัน และมีความสนใจอื่นใน
ชนิดที่ เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น อยู่ทุกการวัดได้
แล้ว และตลอดเวลา. นี่จึงหมายความว่า สันอยู่กับ การ-
วัดได้ ชนิดที่ คือ ทำให้ ความหมาย ของ สิ่ง มีความเป็น
ประโยชน์ อย่างทุกสิ่ง และ สมบูรณ์.

สิ่งของของ เรา คือ สิ่งที่เป็น รัก- คือ สิ่งที่ดี - การดี
การวัดได้ ต่อ ปริมาณการวัด คือ สิ่งที่ดี ที่ แม้ สิ่ง ที่ วัด ได้
นั้น ดี; คือ สิ่ง ที่ ดี เพราะ เพื่อ สิ่ง ที่ ดี การ วัด ได้ คน แต่ละ คน

พระเจ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
 รัชกาลที่ ๑ ทรงเป็นเหมือนเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย; ๖=๓๑๖
 กลัวบาป กลัวบุญ ขย-เขยอต่ออภายผลในทางความ-
 นานา; ๖=๓๑๖ สามารถยึดคัมภีร์ความรู้สักกี่ฉบับต่อ หรือ
 กี่เล่ม และฝึกหัดความรู้อีกสักกี่ฉบับต่อ วิชาที่เรียน
 วิชาใหม่ ต่อไปได้อีก; ๖=๓๑๖ มนต์เสน่ห์ชนิด ถึงความวิเศษ
 ก็ว่า ฤทธิ์ฤทธิ์ในหน้าที่ของเทพจากพระครู โยมวิเศษ-
 พระองค์ นั่นคือ ครูปฏิญาณธรรม และ มีพระคุณอันสูง
สุด ในทางศาสนา; และ ๖=๓๑๖ เจ้าถึง ความหมายอัน
 แท้จริง ของสิ่งนี้ เรียกว่า "โดยไตรยางยธรรม" คือพระ
 -ศาสนา- มหาราช-พระครู ถึงกับเป็นวิเศษยิ่ง ชนิดที่
 แห่งนี้อยู่ในหนังสือ ญาณ โยมวิเศษ แล้วมกลาย.

ธรรมที่แท้จริง ก็จะเป็นผลโลกทั้งโลกให้สงบตาม
 วัตถุประสงค์แล้ว เป็นวิเศษธรรมที่สมบูรณ์แล้ว ของพระ
 บวชวิเศษ สามารถเจริญ พินิจอันพระบาท วิชาอันยิ่งนี้.

ข้อความนี้ กล่าวถึงหมายสำหรับวิเศษธรรม ครุมา-
 ๑๐๐๐ โดยตรง, แต่ที่หากเขียนผลได้ดัง ๑๐๐๐
 ได้ก่อนได้ผลแล้ว ของพระครูวิเศษความพระบาท ๖=๓๑๖
 ผู้ให้ผลได้ประจักษ์ความสำเร็จ ในพระบาทพระบาท-ทางอันสูง
 ของพระบาท เดียว ลูกหลาน ผู้ให้สุขสันต์ได้หมดที่ ต่อมา
 ทุกๆคนได้ สักเป็นพระบาท อันให้ผลอันสูงโดยแท้.

พระบาท วิเศษ

ในกษัตริย์ราช ๑๐๐,
 ๑๐๐ ๖๑ ๖๑

พระองค์อยู่ที่หลังม่าน

ดูให้ดี พระองค์มี อยู่หลังม่าน
อยู่ตลอด อนันตกาล ท่านไม่เห็น
เฝ้าเรียกหา ดุจเห่าหอน ห่อนหาเป็น
ไม่รู้เช่น เชิงหา ยิงหาไกล.

เพียงแต่แหวก ม่านออก สักตอกหนึ่ง
จะตกตะลึง ใจสั่น อยู่หวั่นไหว
จะรู้จัก หรือไม่ ไม่แน่ใจ
รู้จักได้ จักปรีดี “อยู่นี่เอง”.

เชิญพวกเรา เอาภาระ “การแหวกม่าน”
งดมงาย ตายด้าน หยุดโจงเฉง
ทำลายล้าง อวิชชา อย่ามัวเกรง
ว่าไม่เก่ง ไม่สวย ไม่รวยบุญฯ

พจนานุกรม พจนานุกรม

มานุษยวิทยาเทศนา

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

บโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส ฯ (๓ จบ)

อหฺยาปชฺฌํ สุขํ โลเก ปาณญฺเต สฺสณฺณโม

สุขาวิราคตา โลเก กามานํ สมตฺติคฺคโม

อสุสมินานสฺส วินโย เอตํ เว ปรมํ สุขํ - ติ

ธมฺโม สกฺกจฺจํ โสตพฺโพ - ติ

ความไม่เห็นแก่ตัว.

ณ บัดนี้ อาตมาภาพ จะได้วิสันาพระธรรมเทศนา
ของพระผู้มีพระภาคเจ้า อันเป็นที่พึงของเราทั้งหลาย ด้วย
หัวข้อธรรมะกึ่งที่ยกขึ้นไว้เป็นนิเชปบทนั้น กว่าจะยุติลงด้วย
ความสมควรแก่เวลา.

ธรรมเทศนาในวันนี้ ท่านทั้งหลายก็ทราบได้คืออยู่
แล้วว่า เป็นพระธรรมเทศนา ปรรามหาชบวชา, การบูชา
อย่างย้งที่กระทำในวันนี้ คือวันเพ็ญมาฆมาส เป็นที่ระลึกแก่
พระอรหันต์ทั้งหลาย ผู้ได้มาประชุมกัน และมีการประกาศ
หลักพระพุทธศาสนาในที่ประชุมนั้น, โดยสมเด็จพระสัมมา
สัมพุทธเจ้า. เรามาทำในใจกันให้สำเร็จประโยชน์ สมตาม
เหตุการณ์ที่มีในวันนั้น ทุกๆ ประการเถิด.

อาตมาขอแสดงความยินดี ในการมาของท่านทั้งหลาย จากที่ไกล หลายจังหวัดหลายภาคก็มี มาประชุมกันในที่นี้ มีเหตุผลที่ควรกระทำ ก็จะได้รับผลดีกว่าที่ไม่ได้กระทำ, นี่เป็นเหตุผลง่าย ๆ ชัด ๆ อย่างนี้ ก็จะได้เป็นการย้ำความรู้สึกแห่งจิตใจ ในการที่มีความเชื่อ มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา.

วันมาฆบูชา เป็นวันที่ควรจะต้องว่า เป็นพระลิกแก่พระสงฆ์ทั้งปวง ในพระพุทธศาสนา ดังที่จะกล่าวกันได้ว่า วันวิสาขบูชาวันแรกนั้นเป็นวันพระพุทธเจ้า มีเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า, วันถัดมาวันอาสาฬหบูชาเป็นวันพระธรรม เกี่ยวกับการประกาศพระธรรม ที่ได้ตรัสรู้ขึ้นมาในโลก, ต่อมาก็ถึงวันมาฆบูชา เป็นวันที่พระอรหันต์ทั้งหลายประชุมกันพันกว่ารูป ในลักษณะที่แสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์เป็นปึกแผ่นแล้ว, และมีความเป็นพิเศษอย่างหนึ่งที่ว่า ทุกองค์เป็นพระอรหันต์ เป็นพระอรหันต์ล้วน ๆ ประชุมกันพันกว่ารูป, มันไม่ใช่เหตุการณ์ที่พิเศษหรือสูงสุดไปได้อย่างไรกัน ขอให้เราได้ทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ในข้อนี้.

ใจความสำคัญของวัน^๕ ก็วันพระอรหันต์ หรือ
วันมาฆบูชาก็ตาม ก็ได้แก่โอวาทที่พระองค์ทรงแสดงไว้เป็น
หลักสำหรับยึดถือ เป็นหลักทั่วไปในพระพุทธศาสนา มีใจ
ความสำคัญทั้งที่ท่านทั้งหลาย ได้ยิน ได้ฟัง ได้สวดกันอยู่เอง
แล้วว่า.

สพฺพปาปสฺส อภินิเวชิตฺวา ๕ ไม่ทำบาปทั้งปวง

กุสลสฺสูปสมฺปทา ๕ ทำความดีให้ถึงพร้อม

สจิตฺตปริโยทปนํ ๕ การทำจิตของตนให้ขารอบ

แปลตามตัวว่าขารอบ ปริโยทปนํ แปลว่าขารอบ. ใจความ
สำคัญมันอยู่ที่ตรงนั้นแหละ ไม่ทำบาปทั้งปวง ข้อแรก แล้วก็
ทำความดี—กุศลทั้งปวง แล้วก็ทำจิตให้บริสุทธิ์.

เอตํ พุทฺธานสาสนํ ๕ เป็นหลักคำสอนของพระพุทธ-
เจ้าทั้งหลาย.

ข้อ^๕มันคล้ายๆ กับยืนยันว่า บรรดาผู้^๕ทั้งหลาย,
พระพุทธเจ้าพระองค์ไหนก็ตาม ล้วนแต่สอนเป็นใจความ
อย่าง^๕นี้ คือ ๓ ข้อ^๕. แล้วอาตมาก็เชื่อว่า แม้แต่พวกที่ไม่ใช่
พระพุทธศาสนาโดยตรง เป็นศาสนาที่มีอยู่ก่อนกว่า เขาก็มี

หลักอย่างหนึ่งเหมือนกันแหละ ถ้าเขาเป็นผู้รู้แต่ไม่ถึงขนาด ยังไม่ถึงขนาดแห่งความสูงสุด เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เขาก็เป็นผู้รู้ เขาก็สอน ๓ ข้อเหมือนกัน.

ที่นี้ก็ปัญหาว่ามันจะต่างกันอย่างไร ถ้าอย่างนั้นมันจะต่างกันอย่างไร? มันก็ต่างกันตรงที่ว่า ทำจิตให้บริสุทธิ์นั้น ทำอย่างไร บริสุทธิ์ตามลัทธิศาสนาหนึ่งเป็นอย่างหนึ่ง บริสุทธิ์ตามลัทธิศาสนาหนึ่งก็เป็นอย่างหนึ่ง. *บริสุทธิ์ตามลัทธิพุทธศาสนานี้เป็นอย่างไร, เป็นอย่างไร? เราก็จิราณากันในส่วนนี้.*

ถ้าจะให้พูดให้สั้นด้วยคำเพียง ๒-๓ คำก็ว่า ทำจิตให้หมดสิ้นจากความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวตน, ความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวตนออกไป ออกไปจากจิตให้หมดสิ้น นั่นแหละจิตจึงจะขาวรอบ จิตจะถึงที่สุด สูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนา. พวกอื่นเขาจะมีความบริสุทธิ์ตามแบบของเขาก็สุดแท้ ตามใจเขาซิ แต่เขาก็นิยมหลักข้อหนึ่งเหมือนกันแหละ ว่า *ทำจิตให้บริสุทธิ์นั้นแหละเป็นธรรมะสูงสุด.*

เราจะถือเอาตามพระบาลีที่ทรงแสดงไว้ ในเรื่องของความสุข มาเป็นเครื่องเปรียบเทียบให้เห็น, พระพุทธเจ้า

ได้รัศความสุขไว้เป็น ๓ ระดับ หรือ ๓ ชั้น หรือ ๓ ลำดับ
ก็ได้แล้วแต่จะเรียก

อันดับแรก เป็นความสุขเพราะไม่เบียดเบียน,
อพยพขณฺ์ สุข โลก ปาณภูเต สฺสขุณฺโณโม ความสำรวมในสัตว์
มีชีวิตทั้งหลาย ไม่เบียดเบียนอยู่ นั่นแหละเป็นความสุขใน
โลกนี้ อันดับแรกก็ไม่เบียดเบียนเป็นสุข.

อันดับที่สอง สุขาวีรคตา โลก กามานํ สมตฺคฺคโม
ที่สองก็ว่าคลายความกำหนัดยึดถือ ก้าวล่วงกามทั้งหลายเสีย
ได้ นี่ก็เป็นความสุข แต่เป็นสูงขึ้นมา เป็นอันดับที่ ๒ ว่า
จิตพรวกจากกาม.

อันดับสุดท้าย อันดับที่สาม อสฺสมิมานสฺส วินโย
เอตํ เว ปรมํ สุขํ การนำอัสสมิมานะออกเสียได้ เป็นความ
สุขสูงสุด, มีคำว่า เว—ไฉย ทัวย.

ความยึดมั่นถือมั่นว่าเรามี เราเป็น เรียกว่า อัสสมิ-
มานะ อัสสมิมานะ, ความหมายมั่นยึดมั่นในจิตใจ ว่าเราเป็น
อย่างนั้น เรามีอย่างนี้ นั่นเรียกว่าอัสสมิมานะ ก็คือ ตั้วตน
นั่นแหละ ว่ามีตัวตน แล้วก็เป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ ระดับ

๕ ในระดับนี้ เรียกว่าตัวตน ฉะนั้นเป็นอย่างนั้น ฉะนั้นเป็นอย่างนี้ ;
 นำอัสสมิมานะอย่างนี้ออกเสียได้ เป็นความสุขสูงสุด.

ความสุขสูงสุดมันอยู่ในระดับที่ว่าหมดความยึดมั่น
 ถือมั่นว่าตัวตน ตัวตน. แล้วมันก็ไม่เห็นแก่ตน, ไม่เห็น
 แก่ตนก็ไม่มีกิเลสใดๆ เกิดขึ้นมาได้ มันจึงเป็นความปราศจาก
 กิเลสโดยประการทั้งปวง แล้วมันก็ไม่เบียดเบียนตนเองแล้วก็
 ไม่เบียดเบียนใคร. นี้เรียกว่าหมดความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวตน
 เสียได้ เป็นความสุขสูงสุด.

๕ ฉะนั้น การทำจิตให้บริสุทธิ์สูงสุดก็อยู่ที่ตรงนั้นแหละ
 คือละอัสสมิมานะว่าตัวตนอย่างนั้นอย่างนี้ออกเสียได้; เราจะ
 ต้องรู้ข้อนี้ ข้อที่สูงที่สุดข้อนี้ ว่าบริสุทธิ์จากความยึดมั่นถือมั่น
 ว่าตัวตน. สัจจิต ปรีโยทปนํ ทำจิตของตนให้ขาวรอบ คือให้
 เกลี้ยง ให้หมด ให้สิ้น จากความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวตน.

ขอให้กำหนดค่าๆ นี้ไว้ เพราะเป็นค่าสำคัญที่สุด
 ที่เราพูดกันมากี่ปีๆ มันก็ยังไม่ค่อยจะเห็นผล ยังมีตัวตนมาก
 ขึ้นด้วยซ้ำไป. กูให้ตีชิว ไม่ต้องเข้าใครออกใคร ไม่ต้อง
 เชื่อใคร เชื่อลูกตาตนเอง ว่าในโลกนี้มันเต็มไปด้วยความ

ยึดถือว่าตัวตน ว่าตัวกูว่ของกู, แล้วก็เห็นแก่ตัวตน เห็นแก่
 ตัวกูเห็นแก่ของกู มากขึ้นในโลก มากขึ้นในโลก; เดียวจะ
 ได้พิจารณากันให้ดีในขั้นนี้ เดียวนี้เพียงแต่จะบอกให้รู้ นั่นมัน
 สูงสุดฝ่ายเวลาที่สุข อยู่ที่ตรง มีตัวตน เห็นแก่ตน, ฝ่ายสูง
 สุดประเสริฐที่สุด มันก็อยู่ตรงที่ ความไม่มีตัวตน ความ
 ไม่เห็นแก่ตัวตน เป็นฝ่ายที่ไปสูงสุด.

โลกกำลังจะวินาศ เพราะมันเพิ่มความเห็นแก่ตน
 เพิ่มความเห็นแก่ตน. ถ้าท่านดูก็จะเห็น ท่านดูเองก็จะต้อง
 เห็น ไม่ต้องเชื่ออาตมาดอก; แต่ท่านเป็นคนขี้เกียจดู ก็มี
 ไม่อยากดู ก็มี มันก็ไม่เห็นซิ. ลองทุกคนดู สนใจดูซิ จะ
 เห็นว่าโลกนี้กำลังเพิ่ม ๆ เพิ่มความเห็นแก่ตน ความเห็นแก่
 ตน ความเห็นแก่ตน ทุก ๆ ปี ทุก ๆ เดือน ทุก ๆ ปี และ
 ยิ่ง ๆ ขึ้นไปไม่ได้หยุดนิ่ง ไม่ได้ถอยกลับ นี่คือปัญหา.

ฉะนั้นเราจะต้องมีธรรมะที่ถูกต้องคือ ทำลายความ
 เห็นแก่ตน ทำลายความเห็นแก่ตน ป้องกันไม่ให้มันเกิด
 ที่เกิดแล้วก็ทำลายเสีย เรียกว่าลคมันเสีย จนให้มันหมดสิ้นไป.

นั่นคือธรรมะ ธรรมะที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ มันก็รวม
อยู่ที่นั่นแหละ คือไม่เห็นแก่ตน.

คนทำบาปก็เพราะเห็นแก่ตน คือเห็นแก่กิเลส ไม่ใช่
เห็นแก่ตนที่ถูกต้อง มันเห็นแก่กิเลส; แม้ว่าเมานุญเมากุศล
มันก็เห็นแก่ตนนะ. ข้อนั้นช่วยตั้งใจฟังให้คินะ อย่าให้เห็นว่า
เป็นเรื่องทำลายล้างนะ แม้แต่บุญกุศลในเมืองเทวคาในเมือง
สวรรค์ ถ้ามันบ้ากามารมณ์กันนัก ก็มันเรื่องเห็นแก่ตน
เหมือนกัน, แม้เป็นพรหมชั้นพรหมแล้ว ถ้ายังเมาตัวตน
เมาตัวตน มันก็ไม่อยากนิพพาน, พวกพรหมไม่นิพพาน ก็
เพราะรักตัวตน มีตัวตนอันสูงสุดยิ่งกว่าพวกเรา. มันมี
ตัวตน เมาตัวตนกัน ตั้งแต่มนุษย์กระทั่งสวรรค์ชั้นพรหมโลก
ก็เมาตัวตน; แม้ว่าชั้นสวรรค์ชั้นพรหมโลก ไม่เบียดเบียน
ใคร ก็เบียดเบียนตัวเอง, ยึดถือว่าตัวตนของตนหนักอึ้งอยู่
ตลอดเวลา มีโมหะมีอวิชชา ว่าตัวตน ตัวตน ไม่อยากตาย.

มีข้อความกล่าวไว้ว่า พวกพรหมทั้งหลายพอกกล่าวว่า
สิ้นตัวตน สิ้นตัวตน หมดสักกายะ ตับสักกายะ แปลว่าสิ้น
ตัวตน กลัวที่สุด, กลัวว่ามนุษย์ธรรมดาเสียอีก เพราะพวก

พรหมไม่อยากตาย ยิ่งกว่าพวกมนุษย์ธรรมดาไปเสียอีก เพราะ
 ได้รับความสุขสูงสุด ก็เลยยังไม่อยากตาย, มนุษย์นี่บางทีก็
 อยากตาย เพราะมันมีเรื่องยุ่งยากลำบาก.

นี่ทำเล่นกับเรื่องตัวตน ตัวตน, ถ้ามันดีเป็นที่พอใจ
 แล้วมันก็แบกไว้ยึดไว้ ไม่อยากจะตาย ถ้าไม่ถึงนิพพาน แล้ว
 ก็ไม่หมดตัวตน. ในโลกสัตว์เดรัจฉานก็มีตัวตน, ในโลก
 สัตว์มนุษย์ก็มีตัวตน, ในเมืองสวรรค์ก็มีตัวตน, ในเมือง
 พรหม พรหมโลกก็มีตัวตน.

เมื่อมีตัวตน มันก็เห็นแก่ตนไปตามแบบใดแบบหนึ่ง ;
 เห็นแก่ตนอย่างเร็วที่สุด ก็เบียดเบียนผู้อื่น เบียดเบียนผู้อื่น
 ยุ่งยากไปหมด และก็เบียดเบียนตนเองด้วย. เห็นแก่ตนอย่าง
 ดี มันก็ไม่เบียดเบียนใคร แต่ก็หนักอยู่ที่ตัวนั้นแหละ
 เบียดเบียนตัวเองมันหนักอยู่ที่ตัวเอง ยึดมันถือมันตัว ไม่
 เบียดเบียนใคร อย่างนี้เรียกว่าเบียดเบียนตนเอง. ถ้าเป็น
 อย่างเร็วก็เบียดเบียนทั้งสองฝ่าย คือเบียดเบียนทั้งตนเองและ
 ผู้อื่น ถ้าดีขึ้นไปก็เบียดเบียนแต่ตนเองอยู่คนเดียว ไม่เบียด

เบียนใคร ต่อเมื่อหมดความเห็นแก่ตนนั้น จึงจะไม่เบียดเบียน
ใครโดยประการทั้งปวง.

นี่เราจะต้องมีธรรมะอันสูงสุดนี้ ธรรมะสูงสุด
ธรรมะประเสริฐที่สุดนี้ คือความไม่ยึดมั่นถือมั่นว่าตัวตน
และไม่เห็นแก่ตน ทั้งบทบาลีที่ว่า อสฺสํมิมานสฺส วินโย
เอตํ เว ปรมํ สุขํ ละอัสสมิมานะคืออุปาทานว่าตัวตนเสียได้
ว่าฉันมีอยู่เสียได้ เป็นสุขอย่างยิ่ง, ขอให้เรามีธรรมะสูงสุดนี้.

ข้อแรกก็มีอย่างเรียนรู้อย่างไร เรียนรู้ คือเรียนให้รู้, ต่อ
ไปก็ ปฏิบัติให้ได้ ปฏิบัติให้ได้ มีอย่างปฏิบัติได้ ต่อไป
ก็มืออย่างที่ว่า ได้รับผลของการปฏิบัติ ได้รับผลของการ
ปฏิบัติ. การมีธรรมะนั้นเป็นสามขั้นตอนอยู่นะ อย่าประ-
มาท; ขั้นแรกเพียงแต่เรียนรู้อันนั้น บางทีก็เรียนรู้เป็นบ้า
หอบฟางเสียก็มี เรียนรู้ เรียนรู้ ก็ต้องเรียนให้รู้ ก็ว่ามี มี
ธรรมะอย่างเรียนรู้อย่างไร, แล้วก็ปฏิบัติ ปฏิบัติให้ได้ ก็เรียกว่ามี
ธรรมะอย่างที่ปฏิบัติ ปฏิบัติแล้วก็มีธรรมะที่การปฏิบัติ, แล้ว
ก็ได้รับผลของการปฏิบัติ เป็นความสุขสงบเย็นอยู่ นี้ก็เรียกว่า
มีธรรมะที่เป็นผลของการปฏิบัติ.

ขอแสดงความหวัง ให้ท่านทั้งหลายทุกคน จง
 ได้มีความรู้ครบทั้ง ๓ สถาน, ครบทั้ง ๓ ลำดับ, ครบทั้ง ๓
 อากาโร คือเรียนรู้จักมี ปฏิบัติได้ก็มี ได้รับผลของการปฏิบัติ
 ได้ก็มี ทั้งนี้ด้วยกันจึงทุกคน. ธรรมะอะไรสูงสุดในพระพุทธ
 ศาสนา ประเสริฐที่สุด ที่จะคุ้มครองสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ให้
 พ้นจากความทุกข์ได้, ธรรมะนั้นเราจะต้องรู้จักๆ รู้จัก
 ยิ่งกว่ารู้จัก รู้จักโดยทำให้มีขึ้นมาในตน และเสวยผลอยู่ เรียก
 ว่ารู้จักๆ

มันก็อยู่ที่ว่าจะต้องฟังให้ดี ต้องฟังให้ดี ข้อแรกฟัง
 ให้ดี ให้เข้าใจ แล้วเอาไปปฏิบัติให้ได้. นี้ถ้าเราฟังไม่
 ดี, ถ้าสมมติว่าตรงนี้ก็ฟังกันไม่ดีนะ มันก็เกิดการเบ้าปีให้เท่า
 ฟังกันที่ตรงนี้ เบ้าปีให้แตกฟังกันที่ตรงนี้, ลองฟังไม่ดีดูซิ
 เบ้าปีให้แตกฟังกันที่ตรงนี้; อากมาละไม่ต้องใครเบ้าปีให้แตก
 ฟังที่ตรงนี้. ถ้าผู้ฟังไม่ถูก คนพูดก็เป็นคนเบ้าปีให้แตกฟัง;
 มันโง่ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ไปเบ้าปีให้แตกฟังก็ไม่ใช้ฉลาด, ฟัง
 ไม่ถูกก็ไม่ใช้ฉลาด มันก็โง่ทั้งคนเบ้าและคนฟัง, ถ้าฟังไม่ดี
 ถ้าฟังไม่ดี.

ขอให้ท่านทั้งหลาย จงตั้งอกตั้งใจฟังให้ดี ฟังให้ดีให้
 เข้าใจ อย่าให้เกิดอาการเบ้าบีบให้แตกฟังกันที่ตรงนี้. นี่คงจะ
 ไม่มีคนนะ ว่าอย่าให้มีการเบ้าบีบให้แตกฟัง, ให้มีการเบ้าบีบให้คน
 ฟัง หรือให้ผู้รู้จักความไพเราะของพระธรรม ของพระ
 ศาสนา ของพรหมจรรย์ฟัง. *อาทิกุลยาณ* ไพเราะในเบื้องต้น
มขุณเณกุลยาณ ไพเราะในท่ามกลาง, *ปริโยสานกุลยาณ* ไพเราะ
 ในที่สุด. ถ้าเห็นว่าไพเราะใน ๓ สถานอย่างนั้นแล้ว ไม่มี ไม่มี
 อาการเบ้าบีบให้แตกฟัง เพราะมันฟังถูก มันรู้ว่าไพเราะ.

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่แสดงไว้แต่ละบทละข้อ
 นี้ ไพเราะๆ; ถ้าเป็นเบื้องต้น เป็นธรรมะเบื้องต้น ก็ไพเราะ
 เบื้องต้น, ถ้าเป็นท่ามกลาง ก็ไพเราะท่ามกลาง, ถ้าเป็น
 เบื้องสุด ก็ไพเราะสูงสุด มีแต่ความไพเราะทั้งนั้น. ไพเราะ
 สูงสุดนั้นก็หมดความเห็นแก่ตัว.

ข้อนี้กล้าทำหายเลย ทำหายทั้งจักรวาล ทั่วโลกทั่ว
 สากล; ศาสนาไหนบ้างสอนอย่างนี้ ศาสนาไหนบ้างสอนสูง
 ขึ้นมาถึงกับหมดความเห็นแก่ตัว หมดตัวอย่างนี้. มันก็ไม่มี
 หาไม่พบ, มีแต่สอนมีตัวดีที่สุดในไปหยุดอยู่ที่มีตัวดีที่สุด อยู่
 กับพระเจ้ายกได้ ไปอยู่กับตัวเองก็ได้ มีตัวดีที่สุด.

แต่พระพุทธเจ้าท่านว่า หมกตัวกันที่นี้ หมกตัวกัน
ที่นี้ ไม่ใช่รอดตายแล้วนะ ถ้าว่าหมกตัวกันต่อตายแล้ว
ฆ่าตัวเองตายมันก็หมกเรื่อง ; ยิ่งฆ่าตัวเองตายมันยิ่งโง่ มันก็
ยิ่งตายไปทั้งยังไม่รู้จักตัว. ฉะนั้น เราจะฟังดู ก็ไม่เป็นเรต,
ฟังดูว่า ฆ่าตัวเองตายหมายความว่าอย่างไร. ไม่ใช่เอามือไป
เชือกให้มันตาย แต่ว่าเอาปัญญาที่คมที่สุดมาตัดความโง่ ตัด
ความโง่ ให้ความโง่ว่าตัวกูว่ของกูมันหมดไปเสีย, ตัวกูไม่มี
ว่างจากตัวกู นี้ก็เรียกว่าตายได้เหมือนกัน แต่มันไม่ใช่ตายอย่าง
ธรรมดา ไม่ใช่ตายอย่างฆ่าให้ตาย ตายอย่างทำให้ว่างไป
ไม่มีตัวตน.

ฉะนั้นฟังให้ถี่ สอนกันมาผิด ๆ ว่านิพพานคือความ
ตาย, ก็ให้รู้เถิด มันไม่ใช่ตายอย่างฆ่าตัวตาย หรือตายเข้าโลง
มันตายอย่างวิ้งได้ ตายอย่างวิ้งได้อยู่^๕ ก็มันไม่มีตัวตนใน
จิตใจ เรียกว่ามันหมดแล้ว มันตายก่อนตาย มันตายเสีย
ก่อนตาย ตายก่อนเข้าโลง ตายก่อนที่จะเรียกกันว่าตาย,
นี่ธรรมะสูงสุด พอไม่มีตัวตน ไม่มีตัวตน ไม่มีตัวตน แล้วดู
ดู มันมีอะไรเกิดขึ้น มันไม่มีปัญหา, มันเกิดราคะไม่ได้
โทสะไม่ได้ โมหะไม่ได้ มันก็เกิดตัวตนไม่ได้ เกิดของตน

ไม่ได้ มันก็ไม่มีปัญหา ไม่มีความทุกข์ใดๆ, นั่นสูงสุด
ธรรมะสูงสุด.

เราเป็นมนุษย์ พวกที่ได้ธรรมะสูงสุดจากพระพุทธ
เจ้า ซึ่งพวกอื่นเขาไม่มี เขาไม่สอนกันอย่างนี้; นี่เราจึง
ให้โชคดีของเราเป็นโชคดี คือให้ได้รับประโยชน์สูงสุดโดย
แท้จริง, จะได้พูดกันเรื่องนั้นให้เป็นที่เข้าใจ เรื่อง ความไม่มี
ตัว แล้วก็ไม่เห็นแก่ตัว.

ธรรมะสูงสุด, ธรรมะสูงสุดอยู่ที่ว่า ไม่เห็นแก่ตัว
ไม่เห็นแก่ตัวเพราะว่า ไม่มีตัว. ทำไมไม่มีตัว เพราะมี
แต่ธาตุ ธาตุน้ำ ธาตุดิน ธาตุไฟ ธาตุอากาศ ธาตุวิญญาณ,
ธาตุนั้นเป็นของธรรมชาติ เป็นของธรรมชาติ ธรรมชาติให้ยืม
มา ให้ยืมมาเป็นชีวิตหนึ่ง, แล้วก็เกิดปรากฏมาเป็นคน ๆ
หนึ่ง. มันเหมือนกับว่าเป็นผู้ยืมชีวิตมาจากธรรมชาติ, แล้ว
ก็พัฒนาจนเสียโดยเร็วให้ชีวิตนั้นถึงที่สุด ให้ถึงที่สุดของวิชา
ความรู้อย่างที่ว่า.

เห็นได้เอง ว่ามันไม่มีตัวของมัน เพราะเป็นชีวิต
ที่ยืมมาจากธรรมชาติ, เป็นธาตุคามธรรมชาติ เป็นของ

ธรรมชาติ, ไม่ต้องมีตัว. ฉะนั้นอย่าอวดดี อายากหูชูหาง
ว่ามีตัวกู มีตัวกู ๆ; มันคนโง่มันเหลือที่จะโง่ ความคิด
ที่มีตัวกูมีของกูนั้น มันเป็นยอดสุดของความโง่.

จงรู้ธรรมชาติข้อนี้ตามที่เป็นอย่างจริง ว่ามันไม่มีดอกตัวกู
ตัวกูนั้นมันเป็นเพียงความคิด ความคิดมาจากความโง่
เกิดจากความโง่ แล้วมันก็คิดเอาเอง. *ตาเห็นรูปมันก็ว่า
กูเห็นรูป ทั้งโง่ทั้งโงง มันทั้งโง่และทั้งโงง, ตามันเห็นรูป
ระบบประสาทตา ระบบประสาทที่อยู่ในกลุ่มตามันเห็นรูป
แต่ไอ้ชาติโง่ ชาติขโงงมันก็ว่า กูเห็นรูป. พอหูได้ยินเสียง
ระบบประสาทหูได้ยินเสียง มันก็ว่ากูได้ยินเสียง, ระบบ
ประสาทจมูกได้กลิ่น มันก็ว่ากูได้กลิ่น, ระบบประสาทลิ้นได้
รส มันก็ว่ากูได้รส, ระบบประสาททั่วไปได้สัมผัส ก็ว่ากูได้
สัมผัส. นี้ก็ผีหลอก กูผีหลอก ไม่ใช่ตัวจริง แล้วมันก็เกิด
ขึ้นมา นั่นแหละมันมีปัญหาที่ว่า มันไม่ใช่ของจริง มันไม่ใช่
ของจริง.*

ลูกเด็ก ๆ ก็พอจะเข้าใจได้ล่ะ อยากจะพูดให้ฟัง พอ
กินข้าวเคี้ยวไปไม่อร่อย ลื่นมันไม่อร่อย แต่มันก็ว่ากูไม่อร่อย,
มันโง่ มันจึงไปเอาของลื่นมาเป็นของกู ถ้าอร่อยลื่นมันอร่อย

ก็ว่ากูอ่อย กูอ่อย. เธอคิดเลขดูซิว่า มันต่างกันก็มากน้อย
 ล้นไม่อ่อยกับกูไม่อ่อยมันต่างกันก็มากน้อย? ล้นไม่อ่อย
 นั้นมันไม่มีปัญหาอะไร ถ้ากูไม่อ่อยมันตีหม้อข้าวแตก มัน
 ตะแม่คร้ว ถ้ากูไม่อ่อย. ถ้าล้นมันอ่อยก็เท่านั้นแหละ
 ถ้ากูอ่อยแล้วก็บ้าเลย, ซือหามาใหญ่กินกันใหญ่ ตะกละ-
 ตะกลามกันใหญ่ ฉะนั้นจึงว่ากูอ่อยกับระบบประสาทอ่อย
 นั้นมันต่างกันมาก. ถ้าตาเห็นว่าสวยกับกูเห็นสวยมันต่างกัน
 มาก, ตาเห็นว่าสวยมันก็ทำไปตามธรรมชาติ ถ้ากูเห็นว่าสวย
 แล้ว มันก็ไปทำอย่างทีกิเลสตัณหามันจะทำ. โฟเพราะก็ดี
 เรื่องหอมเรื่องเหม็นก็ดี เรื่องอะไรก็ดีทุกๆเรื่อง ถ้ามันเป็น
 เรื่องของกูๆ แล้วมันมีความหมายมาก มันเกิดกิเลสขึ้นมา
 ทุกชนิด.

ถ้าเป็นฝ่ายบวกฝ่ายพอใจ มันก็จะเอาเป็นของกู
 ถ้าฝ่ายลบไม่พอใจ มันก็จะฆ่าจะทำลายเสีย. นี่ เกิดกิเลส
 รากะ โลกะ ที่จะเอามาบ้าง, เกิดกิเลสประเภทโทสะ โกรธ
 ที่จะทำลายเสียบ้าง, เกิดกิเลสประเภทโมหะ ไม่รู้ว่าจะทำ
 อย่างไม่ดี มัวเมาอยู่ที่นั่นวิ่งอยู่รอบๆ วิ่งอยู่รอบๆ. กิเลส
 อีกประเภทหนึ่งคือเข้ามาหาตัว, นี่พวกโลกะ รากะ นี้ช้อมาก

แต่หัวหน้ามันชื่อราคะ. พวกหนึ่งเป็นลบ ไม่เอา ผลักออก
 และจะฆ่าเสีย, กิเลสพวกนี้เรียกว่า โทสะ เป็นชื่อหัวหน้าหมู่
 เรียกว่า โทสะ. กิเลสโง่โง้งอยู่รอบๆ ไม่รู้จะเอาอย่างไรกันแน่
 เรียกว่า โมหะ. เพราะมีตัวกูเท่านั้นแหละ ถ้าไม่มีตัวกู มัน
 ก็ไม่เกิดชอบหรือไม่ชอบหรืออะไร มันไม่เกิดราคะ โทสะ
 โมหะได้. ถ้ามันไม่มีความรู้สึกว่าเป็นตัวกู มันไม่มีผู้ที่จะ
 รู้สึกว่า น่ารักหรือไม่น่ารัก น่าพอใจหรือไม่น่าพอใจ มัน
 เป็นเรื่องของ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจล้วนๆ มันไม่มีความ
 หมายเป็นกิเลส; แต่ถ้ามันเป็นเรื่องของกูๆ มันก็มีความ
 หมายแห่งกิเลส ราคะ โทสะ โมหะ ก็เป็นไฟเผาให้เราร้อนและ
 เป็นทุกข์ไป. ถ้าหมดกิเลสเหล่านั้นก็เป็นนิพพาน หมด
 ราคะ โทสะ โมหะ; ไม่มีตัวกูเหลือ มันก็ไม่มีราคะ ไม่มี
 โทสะ ไม่มีโมหะ นี่ก็เรียกว่านิพพาน.

ธรรมะสูงสุดก็มีอยู่อย่างนี้ มันมีอยู่อย่างนี้, ให้ท่าน
 ทั้งหลายรู้ว่าชีวิต ชีวิต ชีวิต ที่เรียกว่าชีวิต ที่รักกันรักหนา
 หวงแหนกันหนา มันไม่ใช่ตัว, แล้วมันไม่ใช่ของตัวด้วย;
 มันเป็นของธรรมชาติ เป็นไปตามธรรมชาติ หรือเป็นมาตาม

ธรรมชาติ, ยืมมาจากธรรมชาติ มาเป็นชีวิตไม่เกิน ๑๐๐ ปี
ก็ตาย ก็คืนเจ้าของ.

นี่เราจะจัดการ *ควบคุมปรับปรุง* อะไรก็ตามเถอะ
แล้วแต่จะเรียก กับสิ่งที่เรียกว่าชีวิต, ชีวิต อย่าให้มันเกิดเป็น
ทุกข์ขึ้นมา ให้มีแต่ความสงบเย็น สงบเย็นยิ่งขึ้น ๆ สงบเย็น
ยิ่งขึ้น เป็นที่พอใจยิ่งขึ้น. สงบเย็นส่วนทั่วถึงที่สุดแล้ว ก็ช่วย
ผู้อื่นให้สงบเย็นด้วย, เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองทั้งแก่ผู้อื่น
ในลักษณะอย่างนี้ เรียกว่า ได้สิ่งที่ดีที่สุด. ได้ทำสิ่งที่ดีที่สุด,
ได้รับสิ่งที่ดีที่สุด, ได้มีสิ่งที่ดีที่สุด; แต่ก็ไม่ใช่ของตัว เป็นของ
ธรรมชาติ ยืมมา.

ฉะนั้น จิต ในชีวิตที่เป็นจิต จิตที่เป็นชีวิต ในชีวิต
ที่มีจิต, จิตนั้นอย่าได้โง่ อย่าได้โง่ อย่าได้โง่ว่าตัวกูเป็น
ตัวกู หรืออะไร ๆ เป็นของกู, มีตัวกูเป็นของกู ชีวิตเป็น
ของกู. ให้รู้ว่ามันเป็น ชาติตามธรรมชาติ ส่วนหนึ่งเป็น
ร่างกายส่วนหนึ่งเป็นจิตใจ; ส่วนที่เป็นจิตใจนั้นคิดได้สารพัด
อย่าง คิดโง่ ๆ ก็ได้ คิดฉลาด ๆ ก็ได้ คิดผิดก็ได้ คิดถูก
ก็ได้. บัญญัติกันเป็นที่แน่นอนว่า ถ้ามันเป็นไปเพื่อความ
ทุกข์แล้วก็เรียกว่าคิดผิด การกระทำที่ผิด พุคนั้นผิด ถ้ามัน

เป็นไปเพื่อความทุกข์ ไม่ต้องตามใคร; ถ้ามันไม่เป็นไปเพื่อ
ความทุกข์ แต่มันเป็นไปเพื่อความสงบเย็นไม่มีปัญหา ก็เรียก
ว่ามันดี ๆ ๆ เป็นกุศลเป็นฝ่ายดี. จิตอย่าได้หลงโง่คิด
ว่าเป็นตัวกู แล้วอะไรเกิดขึ้นแก่จิต ก็อย่าเอาเป็นของกู,
ให้เป็นของตามธรรมชาติ ให้เป็นของธรรมชาติ ซึ่งเป็นของ
สากลอยู่ตลอดกาลนิรันดร.

สรุปใจความสั้น ๆ ก็ว่า *ธรรมะสูงสุดนั้นก็สอนเรื่อง
ไม่มีตัวตน ไม่เป็นของตน*; แล้วมันลึก มันฟังยาก, มันลึก
ที่สุดในการที่จะรู้ว่า ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่ของตน มันลึกมันฟัง
ยาก. *เมื่อยังฟังไม่ออก ก็เป็นแรกไปก่อน*, เราจะเข้าปีกัน
สักเท่าไร แรกก็ยังฟังไม่ถูกอยู่นั้นแหละ, หรือเพราะฟังไม่ถูก
อยู่นั้นจึงเป็นแรกกันไปก่อน. จนกว่าเมื่อไรก็ไม่ทราบบอกไม่
ได้ตอนนี้ เมื่อไรมันจะฟังถูก, จึงจะค่อย ๆ กลายหายไปจาก
ความเป็นแรก แล้วก็ฟังถูก แล้วก็รู้จักใช้ให้เป็นประโยชน์.

พูดอย่างนี้จะดีไหม *ว่ามาทำมาหะ วิสาขะ กันแต่ละ
ปี ๆ, มากันทุกปี มาทำวิสาขะ อาสาหะ มาหะนี้ มาเพื่อลด
ความเป็นแรก, มาเพื่อลดความเป็นแรก ให้น้อยลง น้อยลง
น้อยลง จนกว่าจะหายแรก, หายความเป็นแรก เป็นแรกที่ไม*

เป็นแรด คือปลูชนมันจะกลายเป็นพระอริยเจ้า; ถ้ายังเป็น
แรดอยู่ก็ยังเป็นปลูชนอยู่เรื่อยไป. ให้ลดความเป็นปลูชน ลด
ลงไป ลดลงไป ความเป็นอริยเจ้าก็เข้ามาแทน.

ขอให้พยายามกันอย่างนี้แหละ. ทุกปี ทุกปี ทุกปี,
ขอให้มันลดความเป็นแรดลงไป ให้มันเพิ่มความเป็นพระอริย-
เจ้าขึ้นมา ๆ, ถ้าอย่างนั้นคุ้มค่า. บางคนอุส่าห์มาจากภาคเหนือ
ภาคอีสานก็มี, คุ้มค่าไหม คุ้มค่าเวลา คุ้มค่าเหนื่อย คุ้มค่า
เงินไหม? อตมาคึกว่าถ้าลดความเป็นแรดได้สักชนิดหนึ่ง คุ้มค่า
ไม่ต้องทั้งหมดคอก, ลดได้สักชนิดหนึ่ง พอเห็นรำไรว่า โอ มัน
ไม่ใช่ตัวสักหน่อย คุ้มค่าแล้ว คุ้มค่า ค่าเงิน ค่าเดินทาง ค่า
อาหาร ค่าเหนื่อยเหนื่อย เวลาที่เสียไปจะคุ้มค่า. ถ้ามาแล้วมัน
ทำให้มีธรรมะอันแท้จริง อันสูงสุดในพระพุทธศาสนา มา
เกิดขึ้นในจิตใจแล้วก็คุ้มค่า.

นี่ไม่ต้องพูดถึงคนที่มาแต่ไกลคอก คนที่อยู่ใกล้ ๆ
นี้ก็เหมือนกันแหละ มันก็ไม่คุ้มค่าเหมือนกัน ถ้าไม่ลดความ
เป็นแรด, มันไม่ลดความเป็นแรด ต่อให้อยู่ที่วัดนี้ ถ้าไม่ลด
ความเป็นแรด ก็ไม่คุ้มค่า. และในวัดนี้ก็มีแรดอยู่ฝูงหนึ่ง
เหมือนกัน พูตกันเท่าไรมันก็ไม่รู้เรื่อง พูตกันเท่าไรมันก็ไม่

รู้เรื่อง, มีแต่ตัวกู มีแต่ของกู มีแต่ตัวกูยกหูชูหางอยู่เรื่อยไป; อย่างนี้มันก็เป็นเรดด้วยเหมือนกันแหละ แม้มันจะไม่เท่ากัน หรือเหมือนกัน มันก็อยู่ในความเป็นเรด ตัวกูของกู มีแต่ความคือวัน ประชาประชน บิตพลัว ไม่เอาความจริงเป็นหลัก, ไม่เอาความจริงเป็นหลัก เอากิเลสมาเป็นหลัก.

ขอภัย พุดแรงไปหน่อยแล้วใช่ไหม? ที่พุดแรงไปหน่อยนี้ ก็ต้องขอความเห็นใจด้วย เพราะมันจะตายแล้ว, มันจะตายแล้ว อีกไม่กี่ปีมันจะตายแล้ว. อาตมาารู้สึกว่า อีกไม่กี่ปีจะต้องตายแล้ว ไม่แน่ว่าจะไม่ก็เตือนก็ได้, เกียวนี้มันไม่มีแรง มันอยู่อย่างไม่มีแรง สบายดีแต่ไม่มีแรง, นี่มันจะตายแล้ว. มันเป็นบาป มันเป็นบาป ที่ว่ามันมีอายุเกินพระพุทธเจ้าไป ๕ ปีแล้ว, นี่เป็นบาป มันก็ต้องได้รับความยุ่งยากลำบาก; มีอายุเกินพระพุทธเจ้าไป ๕ ปีแล้ว มันคงไปไม่ได้กี่ปี มันก็ต้องตายแล้ว.

นี่เพราะเห็นว่ามันจะตาย, มันจะตายจากกันเสียก่อน จึงขอพุดอะไรตรง ๆ สักหน่อย พุดตรง ๆ ให้ทันแก่แก่เวลา; ว่าให้ทุกคนพยายามรู้ธรรมะ รู้ธรรมะ รู้ธรรมะอันประเสริฐ

อันสูงสุด ไม่มีอะไรยิ่งไปกว่าธรรมะ. ธรรมะเรื่องสูงสุด ก็คือธรรมะเรื่องไม่มีตัวตน ไม่ใช่ตัวตน, ตัวตนเป็นความรู้สึก เป็นเพียงความรู้สึกของจิตใจ ของจิตที่เป็นผู้ลอก ผู้ลอก, มันโง่ก็มากน้อย.

สมมติว่าหนามตามธรรมชาติแทงเข้าไปที่เท้า, มันก็ไม่คิดว่าหนามแทงเท้า มันก็ว่ากูเจ็บ หรือหนามแทงกู. นี่ตัวกูมันมาแต่ไหน? ตัวกูมันไม่ได้รออยู่ มันเพิ่งโง่ เมื่อถูกหนามแทงแล้ว มันจึงว่าตัวกู ๆ ตัวกูเป็นปฏิกิริยาของความโง่. เมื่อมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วก็ตาม หรือได้มีความรู้สึก เสวยผลทางความรู้สึก อย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม ตัวกูก็โผล่หัวออกมา ออกมารับ เป็นตัวกูเป็นของกู เป็นตัวกู ของกู.

เมื่ออยู่ในท้องแม่มันคิดอย่างนี้ไม่เป็นดอก เมื่ออยู่ในท้องแม่มันไม่มีความคิดอย่างนี้ เพราะมันไม่มีอะไรกระทบ. พอออกมาจากท้องแม่ มันมีอะไรมากระทบตา กระทบหู จมูก ลิ้น แล้วมันก็มีความรู้สึกเป็นบวก และเป็นลบ รู้สึกเป็นบวก ก็มีตัวกูบวกเกิดขึ้น กูพอใจ, ความเป็นลบเกิดขึ้นก็มีตัวกูลบ

เกิดความไม่พอใจ. ฉะนั้นเด็ก ๆ จึงเริ่มมีความรู้สึกเป็นท้าว ๆ
ตามบวกตามลบ, หรือตามที่ไม่วูจะจะเป็นบวกหรือจะเป็นลบ
มันก็เป็นพวกโมหะไปตามเรื่อง; เกิดมาแล้วก็ถูกสอนข้อนี้.

คนเลี้ยงเด็กนั้นแหละจะสอนเด็กให้ไว้ ว่าอะไร ๆ ก็
ของหนู อะไร ๆ ก็ของหนู. บ้านของหนู พ่อของหนู แม่
ของหนู เงินของหนู อะไรของหนู เด็กก็โง่หนักขึ้นไปอีก.
นี่ถ้าว่าเด็กวิ่งไปชนเสาชนเก้าอี้เจ็บ เตะเก้าอี้ คนเลี้ยงก็ช่วยตี
เก้าอี้ คนเลี้ยงเด็กก็ช่วยตีเก้าอี้ ว่ามันทำมึงเจ็บ กูช่วยตีด้วย
กูช่วยตีด้วย, มันสอนให้เด็กโง่ขึ้นไปอีก ให้เด็กโง่ขึ้นไปอีก
โง่คนเดียวไม่พอ สอนให้เด็กโง่ขึ้นไปอีก กูก็ช่วยตีเก้าอี้ เป็น
อย่างนี้.

พ่อแม่คอยทะนุถนอม ให้ได้ตามที่ต้องการในฝ่าย
บวก, ให้ได้สบายที่สุด ให้ร่อยที่สุด ให้สนุกที่สุด; ความโง่
ชนิดนี้ยังมีมากขึ้น ก่อนนั้นมันไม่ค่อยมีเท่าไร, ความเจริญ
แผนใหม่มาถึงแล้ว ความโง่อย่างนี้ก็ยังมีมากขึ้น. มีพ่อแม่คน
ไหนบ้าง ที่พาลูกไปที่ร้านสรรพสินค้า ชายสินค้าวิเศษร้อย-
อย่างพันอย่าง สวยสดงดงาม น่าเล่นน่าหัว, พาไปที่ร้าน

สรรพสินค้า แล้วบอกลูกว่า มึงจะเอาอันไหน กูจะซื้อให้ทั้งนั้น; หรือว่ามีพ่อแม่คนไหนที่พาไปที่ร้านสรรพสินค้า แล้วบอกลูกว่า ทั้งหมดนี้เขามิไว้ให้เราโง่จะลูกเอ๊ย, มีพ่อแม่คนไหนทำอย่างนี้บ้าง. มีแต่พ่อแม่ที่พาไปแล้วบอกว่า มึงจะเอาอันไหนกูจะซื้อให้ แพงก็ไม่ว่า, แล้วเด็ก ๆ มันจะเป็นอย่างไร เด็ก ๆ มันจะเกิดนิสัยอย่างไร; ไปที่ร้านอาหารอร่อย ๆ จะเอาอย่างไหนก็ได้ จะซื้อให้, ไม่ได้บอกว่า นี้เขามิไว้สำหรับให้เราโง่ ไม่มี, เด็กมันก็โง่มากขึ้น โง่มากขึ้น โง่มากขึ้น.

พอพ้นจากการควบคุมของบิดามารดา มันก็โง่ ฟรี, สนุกกันใหญ่. นี่ความมีตัวตนอย่างบวกก็ดี มีตัวตนอย่างลบก็ดี มันก็มากขึ้นมากขึ้น จึงเต็มไปด้วยอารมณ์โกรธ อารมณ์รัก คู่ตรงข้าม, รักหรือโกรธ โกรธหรือรักก็แล้วแต่ มันเป็นคู่ตรงกันข้าม, ถูกใจมันก็เป็นบวก ไม่ถูกใจมันก็เป็นลบ มันก็เป็นอารมณ์คู่ตรงกันข้าม; มีผลให้บางที่กั๊งร้องให้อยู่ บางที่กั๊งหว่าเราะอยู่, มีผลบางที่กั๊งใจ ๆ บางที่กั๊งเสียใจ ๆ เป็นคู่กันอยู่อย่างนี้. ไม่ได้รู้ความจริงว่า อารมณ์เหล่านี้เกิดจากความโง่ อย่าไปหลงบวกหลงลบ ก็จะไม่เกิดตัวตน. ไม่

เกิดตัวตนบวกหรือตัวตนลบ ไม่เกิดทั้งนั้น ก็ไม่เกิดความ
เห็นแก่ตัวอย่างบวก หรือความเห็นแก่ตัวอย่างลบ.

ความเห็นแก่ตัวอย่างบวก มันจะเอามันจะยึดครอง
มันจะเอาทุกอย่าง, ความเห็นแก่ตัวอย่างลบ มันอยากจะฆ่า
มันอยากจะทำลาย ตรงกันข้ามอย่างนี้; **ใช้ไม่ได้ทั้ง ๒ ตัว**
ไม่ว่าบวกหรือลบ. ต้องเหนือบวกเหนือลบ มันจึงไม่มีอาการ
๒ นี้, จึงจะมีสันติสุข มีสันติภาพ.

อสฺสมิมานสฺส วินโย เอตํ เว ปรมํ สุขํ แรทงฺทหลาย
ทอํงไค้มาก แรทหลายทัวทอํงบทนั้ไค้มาก อัสฺสมิมานสฺสสะ
วินะโย เอตัง เว ประมะงํ สุขัง แรทในวัคเป็นฝูง ๆ ก็ทอํงไค้ แต่
ก็ไมรู้อะไรอยู่นั้นแหละ, เพราะฉะนั้นขอให้ ละความยึดมั่น
ถือมั่นตัวกู - ของกู, มันไม่เป็นบวกไม่เป็นลบ มันก็ไม่เป็น
กิเลสประเภทใด ๆ กิเลสบวกหรือกิเลสลบ มันก็ไม่มี. อย่างนี้
สรุปรเรียกสั้น ๆ ว่า มีธรรมะ มีธรรมะ มีธรรมะ มีธรรมะ
ที่ดับทุกข์ได้, ความรู้ข้อนี้ช่วยให้ดับทุกข์ได้, การปฏิบัติ
ข้อนี้มันดับทุกข์ได้, ปฏิบัติข้อนี้เสร็จแล้วจะไม่มี ความทุกข์เลย.

ขอให้ทนายทนายกา ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย ได้
 รู้ว่า พระพุทธศาสนามีหัวใจอยู่ที่ตรงนี้ มีความมุ่งหมายอยู่ที่
 ตรงนี้. นับถือพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้สิ่งนี้ คือ ความพ้น
 จากกองทุกข์ทั้งปวง ออกจากความทุกข์ทั้งปวง สัพพ
 ทุกข นิสรณ นิพพาน ได้บรรลุนิพพานซึ่งเป็นเครื่องออกเสีย
 จากความทุกข์ทั้งปวง ไม่มีความทุกข์เหล่านี้เกี่ยวข้องได้ นั้น
 เรียกว่า นิพพาน ไม่ต้องตาย นิพพานต้องได้กันทีนี้และเดี๋ยวนี้
 หมดตัวตนเมื่อโรมันก็เป็นนิพพานเมื่อนั้น. นิพพานแปลว่า
 ดับไม่เหลือ แต่ไม่ใช่ดับไม่เหลือแห่งชีวิต มันดับไม่เหลือ
 แห่งตัวตน ดับไม่เหลือแห่งตัวกูบ้าง ใจๆ เขาๆ ตัวๆ
 ของๆอะไรนั้น ดับไปเสีย อย่าให้มีเหลือ นั้นแหละคือ
 นิพพาน นิพพาน.

เรามันรับผิดชอบร่วมกันนะ คิดดูให้ดี, พระพุทธ
 ศาสนานี้ พระพุทธเจ้าทรงมอบไว้ ในกำมือของพุทธบริษัท
 ทั้ง ๔ คือภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา. แม้จะเหลืออยู่
 เพียง ๓ บริษัท ก็รับผิดชอบกันอย่างเต็มที่, ช่วยกันสืบไว้
 ให้ยังคงมีอยู่ คือมีการศึกษาอยู่ มีการปฏิบัติอยู่ มีการ
 ได้รับความของการปฏิบัติอยู่ แล้วก็สอนต่อๆ กันไป เป็น

ตีความหมายอย่างนั้น. มีความรู้อยู่ แล้วก็ปฏิบัติอยู่ ได้ผลอยู่
แล้วก็สอนต่อ ๆ ไป.

แล้วคุณจะสอนอะไร? ถ้าคุณเป็นแรกคุณก็สอน
ความเป็นแรกเท่านั้นแหละ, ต่อเมื่อมีความไม่ใช่แรกมันจึง
สอนความไม่ใช่แรก. ถ้าตัวเองยังเป็นแรกอยู่จะสอนอะไร
มันก็สอนความเป็นแรก, มีตัวกูของกู ตัวกูของกูกงกนูชู่ทาง
อยู่ในที่ทั่วไป จนทุกหนทุกแห่งเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว.

ข้อช่วยฟังให้คั้นะ เพราะมันมีความรู้สึกทั่วๆ ทั่ว
ทั่วๆ มีความรู้สึกทั่วๆ แล้วจึงมีความเห็นแก่ตัว, ถ้ามัน
ไม่มีความรู้สึกทั่วๆ มันจะเห็นแก่อะไร มันก็ไม่เห็นแก่ตัว
อยู่ที่. เพราะฉะนั้น พุทธศาสนาของเราวิเศษมาก คือสอน
อย่างดีมาก สอนเรื่องไม่มีตัว เข้าถึงให้ได้โดยแท้จริง ว่า
ไม่มีตัว มันก็จะไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ตัว มันจะเป็นนิพพาน
ทันทีทันนั้นเมื่อนั้น. ถ้าศาสนาอื่นใดเขาจะสอนว่า มีตัวๆ;
รักษาตัวให้ดี ทำตัวให้ดีก็ได้เหมือนกัน; แต่เขาก็ลำบาก
มากกว่าเรา เพราะมีตัวที่จะไปทำตัวให้มันดี, มีตัวแล้วจะไม่
ให้ยึดถือว่าตัวนั้นมันยาก. แต่เขาก็มีเหมือนกันแหละ เขา

ก็มีวิธีว่าปล่อยให้ตัวไปอยู่เสียที่ไหน มอบตัวให้พระเป็นเจ้า เสียอย่าเอาไว้อเอง ก็ไม่มีตัว; อย่างนี้ก็พอไปได้เหมือนกัน แต่คุณมันไม่ค่อยจะซื่อตรงนัก มันเล่นตลก สู้ไม่มีตัวอย่างแบบของพระพุทธศาสนานี้ไม่ได้.

เมื่อใดมีความรู้สึกงัวตัว เมื่อนั้นจะมีความวิตกกังวล หวาระแวง ความกลัว ความอะไร; กลัวจะตาย หรือกลัวจะเสียหาย หรือกลัวจะไม่ได้ หรือกลัวจะไม่ก้าวหน้า กลัวจะล่าหลัง กลัวจะสอบไล่ตก, นั้นมีตัว มันก็ต้องมีความทุกข์. ไม่มีตัวมีแต่สติปัญญา ทำด้วยสติปัญญาให้ดีที่สุด ให้ถูกต้องที่สุด มันก็จะได้, ได้ทุกสิ่งที่จะควรจะได้ โดยไม่ต้องอยาก โดยไม่ต้องหวัง โดยไม่ต้องปรารถนาให้มันกั้หัวใจ.

คนโง่ ๆ เขาสอนให้อยู่ด้วยความหวัง พวกฝรั่งก็สอนให้คนอยู่ด้วยความหวัง. เราเป็นพุทธบริษัทอย่าอยู่ด้วยความหวัง จงอยู่ด้วยสติปัญญา ไม่ต้องหวัง, รู้ว่าอะไรเป็นอย่างไร ควรทำอย่างไรก็ทำไป ทำไปโดยไม่ต้องหวังให้มันกั้หัวใจ พอหวังหรือหิวหรือต้องการมันก็กั้หัวใจ. นี่ชีวิตมันกั้เจ้าของตรงนี้ เพราะมันโง่ มันก็หวังด้วยความโง่ มันก็อยากด้วยความโง่ ความโลภมันก็เกิดขึ้น ตัณหาก็คงเกิดขึ้น.

ตรงนั้นต้องเข้าใจกันเสียให้ถูกต้องสักหน่อยนะ สังเกต
 คุณยังเข้าใจผิดๆ กันอยู่, เพราะคนบางพวก อาจารย์บางพวก
 หรือบางกลุ่มเขาสอนว่า ถ้ามีความอยาก แล้วเป็นความโลภ
 เป็นคณหาทั้งนั้น. อย่าไปเชื่อนั้นสอนผิดๆ มันต้องเป็น
 ความอยากด้วยความโง่ อยากด้วยอวิชา จึงจะเป็น โลก
 จึงจะเป็น คณหา; ถ้าอยากด้วยปัญญา อยากด้วยวิชา
 ทำให้ถูกต้องดีนั้นไม่เรียกว่า ความโลภ ไม่เรียกว่า คณหา เขา
 เรียกว่า สังกัปปะ สังกัปปะ. เช่นเราเห็นความทุกข์แล้วเรา
 อยากจะพ้นทุกข์ ความอยากนี้ไม่เรียกว่าคณหา ไม่เรียกว่า
 ความโลภ แต่เรียกว่า สังกัปปะ สังกัปปะ สังกัปปะ.

พระมาฉันเมื่อไรที่ไหนก็ให้พรว่าอย่างนี้ ยถา วรวิหา
 ปุรา ปรีปุเรนฺติ สาครี เอวเมว อโธทินฺนํ เปตานํ อุกฺกปฺปติ ...
 สพฺเพ ปุเรนฺตุ สงฺกปฺปา ให้สังกัปปะของท่านทั้งหลายเต็ม,
 จนฺโท ปณฺณรโส ยถา เหมือนดวงจันทร์, มณี โชติรโส
 ยถา เหมือนแก้วมณี. นี้ก็ให้มีสังกัปปะเต็ม, ความอยากที่
 ฉลาดความต้องการที่ฉลาดด้วยสติปัญญา สัพเพปุเรนฺตุ สังก-
 กัปปา จงเต็ม เต็ม เต็ม ไม่ใช่คณหาเต็ม ไม่ใช่โลภะเต็ม.
 แยกกันให้ดี เทียวจะเป็นแรคอีกแบบหนึ่งไม่ทันรู้ จะให้คณหา

เต็ม ให้โลหะเต็ม, นี้ทำไม่ได้ดอก. ความปรารถนาที่ถูกต้อง
ไม่เป็นไปด้วยอวิชา จึงจะว่าเต็ม ๆ เต็มได้, แล้วก็คับทุกข
ได้ แล้วก็เป็นที่นิพพาน แล้วก็มีความเยือกเย็นกันที่นี้.

ขอให้เราเห็นธรรม รู้จักธรรมะตัวนี้ ขอใช้คำว่าตัวนี้
ข้อ^๕ บทนอะไรก็ตาม ว่าความเห็นแก่ตัวนั้นมาจากความโง่ว่า
มีตัว, ความโง่ว่ามีตัวเป็นเหตุให้เห็นแก่ตัว คือเห็น
แก่กิเลส. เห็นแก่ตัวในที่นี้ มันเห็นแก่กิเลส มันไม่ใช่ความ
ถูกต้อง ก็ทำไปตามอำนาจกิเลส; เพราะความเห็นแก่ตัว มัน
ก็เบียดเบียนตัวเอง, เบียดเบียนผู้อื่น, เบียดเบียนทุก-
อย่าง, เบียดเบียนตลอด ในที่ทุกหนทุกแห่ง เรียกว่าความ
เห็นแก่ตัว.

แล้วที่น่าหวั่นก็คือมันทำลายตัว, ความเห็นแก่ตัว
มันฆ่าตัว มันทำลายตัว. ช่วยไปกิกคดูให้ตึนะ ช่วยไปกิกคดู
ให้ตึ, ถ้าไม่เข้าใจ ข้อ^๕ เป็นแรกตัวโตนะ ความเห็นแก่ตัว
นั้นแหละมันฆ่าตัว; ไม่ใช่มันฆ่าตัวเองตาย หรือให้ตำรวจ
ยิงตายอะไรก็ตาม มันฆ่าตัวเอง ึ่งนั้นแหละ, ความเห็นแก่
ตัวนั้นแหละมันฆ่าตัว ไม่ต้องมาจากที่อื่น.

อย่าเห็นแก่ตัว ทำให้มันถูกต้อง ถูกต้อง มันก็มีแต่
 ความเจริญ เจริญ เจริญ โดยไม่ต้องมีตัว ไม่ต้องเห็นแก่ตัว. จะ
 สมมติเรียกว่าเห็นแก่ตัวก็ได้ แต่ขอให้เรียกว่าโดยสมมติ โดย
 สมมติ พระพุทธเจ้าแม่จะตรัสกับชาวบ้าน ท่านก็ต้องตรัส
 อย่างมีตัวเหมือนกัน ตรัสว่าอาตมาว่าอะไรเหมือนกัน ; แต่ไม่
 ได้ยึดถือว่ามีตัว คือ ตัวซึ่งมิใช่ตัว. ข้อสำคัญมากเป็น
 มนต์ศักดิ์สิทธิ์ ใครถือมนต์นี้ได้แล้วหมดความเป็นแรก, ใคร
 มีความรู้ข้อนี้ได้ถือมนต์ข้อนี้ได้ คนนั้นจะหมดความเป็นแรก
 คือมีตัวซึ่งมิใช่ตัว เท่านั้นเองแหละ ตัวซึ่งมิใช่ตัว.

ความรู้สึกที่เกิดอยู่ในใจ ว่าตัวกูว่ของกูนั้นมันมิ
 ใช่ตัว ตัวซึ่งมิใช่ตัว ตัวของความงอนนั้นเป็นตัวซึ่งมิใช่ตัว,
 ตัวซึ่งจะพุดกันตามธรรมดาภาษาคนที่ยังไม่รู้ธรรมะ ก็ต้อง
 พุดว่าตัว ว่าตัวทั้งนั้นแหละ แต่ตัวนั้นมันมิใช่ตัว, ท่านจึง
 ได้ใช้คำว่า อนัตตา, อนัตตา ตัวซึ่งมิใช่ตัว. มีตัวไปเสีย
 หมด มันก็บ้าสุดเหวี่ยง, ไม่มีตัวเสียเลยก็บ้าสุดเหวี่ยง, มีตัว
 ซึ่งมิใช่ตัวนั้นเป็นพุทธศาสนา มันอยู่ตรงกลาง มันมีตัวซึ่ง
 มิใช่ตัว ตัวซึ่งมิใช่ตัวคือตัว, มันถูก. ถ้ามีตัวจริงๆ เสีย
 หมด มันก็บ้าสุดเหวี่ยง เป็นทุกข์เหลือประมาณ, ไม่มีตัวเสีย

เลย ก็ทำอะไรไม่ถูก ก็บ้าสุดเหวี่ยง มันอันตรายอย่างยิ่ง. ไม่มีตัวเสียเลย เรียกว่า นิรัตตา นิรตฺตา นิรตฺตา ไม่มีตัวเสียเลย, ถ้ามันมีตัวเต็มที ก็เรียกว่า อัตตา อตฺตา อตฺตา นี้มีตัวเต็มที สุดเหวี่ยงทางมี, นิรตฺตา นิรตฺตา สุดเหวี่ยงทางไม่มี. ที่ถูกต้องอยู่ตรงกลาง เรียกว่า อนัตตา แปลว่า ไม่ใช่ตัว, อนตฺตา แปลว่าไม่ใช่ตัว; อย่าแปลว่าไม่มีตัว แปลว่าไม่ใช่ตัว. ถ้าแปลว่าไม่มีตัว อธิบายยาก มันต้องอธิบาย ชับซ้อนว่าไม่มีตัว ซึ่งเป็นตัวแท้ มันพูดยาก ยุ่งยากเปล่า ๆ, พูดยว่าไม่มีตัวซึ่งเป็นตัว ก็ไม่ใช่ตัว ใช้คำสั้น ๆ ว่าไม่ใช่ตัว.

รูปร่าง อนตฺตา รูปไม่ใช่ตัว, เวทนาอนตฺตา เวทนาไม่ใช่ตัว, สัญญาอนตฺตา สัญญาไม่ใช่ตัว, สังขารอนตฺตา สังขารไม่ใช่ตัว, วิญญาณัง อนตฺตา วิญญาณไม่ใช่ตัว. มันมีความรู้สึกที่ตัว รู้สึกได้ที่รูปก็ได้, เมื่อร่างกายมันทำอะไรได้ คนโง่มันก็ว่าร่างกายนั้นแหละเป็นตัว มันกระตุกกระตักได้ หรือมันทำอะไรได้ มันเอาร่างกายเป็นตัว เรียกว่าเอารูปเป็นตัว. พอมันมีความรู้สึกอะไรขึ้นมา รู้สึกสุขทุกข์ขึ้นมา อะไรรู้สึก ก็ตัวอีกแล้ว เอาเวทนาเป็นตัวอีก, สัญญามันหมายถึงอย่างนั้น อย่างนี้ อย่างโน้น สัญญามีความหมายขึ้นมา เอา

เอาเป็นตัวอย่าง มันก็ไม่ใช่ตัว, สังขารคือความคิดจะทำอย่าง
นั้นอย่างนี้ ก็ไม่ใช่ตัว, วิญญาณที่รู้แจ้งทางตา หู จมูก ลิ้น
กาย ใจ ก็ไม่ใช่ตัว. นี่ คืออนัตตา, อนัตตา ตัวซึ่งมิใช่ตัว.

ใครมีความรู้ขั้นแล้ว คนนั้นจะหมดความเป็นเรด,
จะเป็นมากี่ปีแล้วก็ตามใจ ยึดมันถือมัน เป็นตัวกู เป็นของกู
มากี่ปีแล้วก็ตามใจ. พุทธเรื่องอนัตตาฟังไม่ถูก, เป่าปี่ให้เรด
ฟัง เพราะว่าเรดมันไม่รู้เรื่องความไม่มีตัว; พอมันรู้เรื่อง
ความไม่มีตัว มันก็ช่วยกันได้, มันไม่มีการเป่าปี่ให้เรดฟัง.
นี่ธรรมะเป็นอย่างนี้ ยังมีลักษณะเหมือนเป่าปี่ให้เรดฟังอยู่
เป็นอันมาก.

ขอแสดงความยินดี ท่านมาจากที่ไกลเหน็ดเหนื่อย
มาก แต่ขอร้องให้ท่านได้รับผลคุ้มกัน, ได้รับผลของการมา
คุ้มค่าคุ้มเวลา คุ้มค่าเหน็ดเหนื่อย คุ้มค่าเงิน คุ้มค่าอะไร. ได้รู้
เรื่องความไม่ใช่ตัว ก็คือไม่มีตัวที่จะยึดถือว่าตัว แล้วก็ไม่เห็น
แก่ตัว, พอไม่เห็นแก่ตัวก็หมดปัญหา, หมดความทุกข์ หมด
ปัญหาทุกอย่างทุกประการ.

ปัญหาและความทุกข์ทุกอย่าง มันมาจากความเห็น
แก่ตัว, ความเห็นแก่ตัว มันมาจากความโง่ โง่ว่ามีตัว มีตัว

มีตัว, มีตัวก็เห็นแก่ตัว ในทางบวกก็ได้ในทางลบก็ได้ เป็นเหตุให้ต้องหัวเราะบ้างร้องไห้บ้าง ให้จิตใจบ้างเสียใจบ้าง. มีเรื่องที่จะชวนให้จิตใจเสียใจ หัวเราะร้องไห้ มากขึ้นทุกที มากขึ้นทุกที, เพราะว่าสมัยนี้เขามีเรื่องที่จะชวนให้เป็นอย่างนั้นมากขึ้นทุกที. เขาเจริญทางวัตถุๆ คือสิ่งที่ยั่วให้หลงความเป็นบวกหลงทางเป็นลบมากขึ้นทุกที, ความเป็นบวกเกิดขึ้นก็มีเป็นตัวอย่างบวกหนักขึ้นไป ความเป็นลบเกิดขึ้นก็มีความเป็นตัวอย่างลบมากขึ้นไป, มันมีตัวบวก มีตัวลบ มากขึ้นๆ. ขอร้องว่า อันนั้นจะเป็นเครื่องทำลายโลก.

ขอให้เห็นธรรมชาติ คำสั้นๆ เห็นธรรมชาติ เห็นธรรมชาติ สั้นๆ คำสั้นๆ เห็นธรรมชาติ เห็นธรรมชาติ คือเห็นอะไร? ก็เห็นความไม่มีตัว พอเห็นความไม่มีตัวความทุกข์ก็ไม่เกิด, เห็นว่า ความทุกข์เกิดเพราะมีตัว ความทุกข์ดับเพราะไม่มีตัว. นี้เรียกว่า เห็นธรรมชาติ, เห็นธรรมชาติ แล้วก็ไม่มีตัว แล้วก็ไม่มีเกิดความเห็นแก่ตัว แล้วก็ไม่มีเกิดไฟคือกิเลสขึ้นมาเผาตัว กิเลสเปรียบด้วยไฟ เผาให้ร้อน. ถ้าเห็นธรรมชาติเสียแล้วก็ไม่มีเกิดกิเลสใดๆ, นี้มีประโยชน์อย่างยิ่งอย่างนั้น มันก็ได้สิ่งสูงสุดที่มนุษย์ควรจะได้ คือความสงบเย็น ความ

สงบเย็นไม่มีไฟ, นี่คือสงบเย็น สงบเย็น แล้วก็เป็นที่ประโยชน์
เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วย ตัวเองด้วย แก่ทั้งสองฝ่ายด้วย.

ผู้^๔ธรรมะมีความสงบเย็น จะเป็นประโยชน์ทั้ง ๓
ฝ่าย คือตัวเองด้วย ผู้^๕อื่นด้วย และที่เกี่ยวข้งกันอย่างแยกกัน
ไม่ได้อีกด้วย, มันเป็น ๓ ฝ่าย อย่าง^๕.

บรรดาสิ่งที่เรียกว่าประโยชน์ ประโยชน์^๕นี้ พระ-
พุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้เป็น ๓ ฝ่าย อย่าง^๕ :

อัตถประโยชน์ ประโยชน์แก่ตัวเอง,

ปรัตถประโยชน์ ประโยชน์แก่ผู้อื่น,

อุพัตถประโยชน์ ประโยชน์ที่ผูกพันทั้ง ๒ ฝ่ายอย่าง
แยกจากกันไม่ได้ มันมีประโยชน์อยู่ ๓ ชนิด.

ขอให้เราได้ทำประโยชน์ทั้ง ๓ ชนิด, ถ้าเราละตัวกู
ละตัวคนได้ มันก็เห็นแก่ผู้อื่น มันก็ทำประโยชน์เหล่านั้นได้.
ถ้ามันยังเห็นแก่ตัวกู เห็นแก่ตัวกู, มันไม่ทำประโยชน์ใคร
มันทำประโยชน์ตัวกูทำเดียว, หรือถ้าจะไปช่วยเหลือใครบ้าง
มันก็จะเอามาเป็นพวก เป็นพวกอันธพาลด้วยกัน; มัน
สร้างประโยชน์ตัวกูให้มันยิ่งขึ้นไป ไม่ได้เรียกว่าทำประโยชน์
มันหาพวกทำเลวให้มากขึ้นไป ไม่ใช่บำเพ็ญประโยชน์. ถ้า

บำเพ็ญประโยชน์ ก็มาช่วยกันดับทุกข์ ดับทุกข์ให้กว้างออกไป กว้างออกไป, นี่ประโยชน์ของธรรมะ.

เราได้อะไร ที่เรียกว่าประโยชน์ของธรรมะ? มีความเยือกเย็น เยือกเย็น เยือกเย็น, แล้วเป็นประโยชน์ เป็นประโยชน์ เป็นประโยชน์; ลักษณะอย่างนี้เรียกว่ามีสุขภาพอนามัยที่ดีที่สุด ทั้งทางกาย ทั้งทางจิต ทั้งทางวิญญาน. ถ้าว่าท่านผู้ใดมีจิตใจสงบเย็น สงบเย็นเพราะไม่มีไฟ คือกิเลส, ผู้นั้นก็จะมีสุขภาพดี อนามัยดี มีความไม่มีโรค หรือการป้องกันการเกิดโรคดี, ทางกายก็ไม่เกิดโรคกาย ทางจิตก็ไม่เกิดโรคจิต ทางสติปัญญาทิวะจิตความคิดความเห็น ก็ไม่เกิดโรคมิจฉาทิวะ, นี้เรียกว่าไม่มีโรคทั้งทางกาย ทั้งทางจิต ทั้งทางวิญญาน. ธรรมะช่วยให้ได้อันนี้ ถ้าพูดกันอย่างเป็นรูปธรรมตรงไปตรงมา ธรรมะจะช่วยให้เราได้รับสุขภาพอนามัยทั้งทางกาย ทางจิต ทางวิญญาน มันมีค่าเท่าไร.

มาจากภาคเหนือ ภาคอีสาน เสียค่ารถมาเท่าไร เสียเวลามาเท่าไร คิคกุ คิคกุ คิคกุ, ถ้าท่านได้สิ่งนี้มันเกินค่าหรือไม่เกินค่า ก็คุ้มค่าหรือไม่คุ้มค่า. ฉะนั้น ขอให้ทำให้ได้รับ

ประโยชน์คุ้มค่า ของการที่เสียสละหมดเปลือง ให้ได้รับ
สุขภาพอนามัยดีทั้งทางกาย ทางจิต ทางวิญญาณ.

แล้วข้อต่อไปก็อยากจะพูดว่า **ทำให้ได้มีสมรรถนะ**
สมรรถนะ สมรรถภาพดี ทั้งทางกายทางจิตทางวิญญาณ,
คนที่สมรรถนะอย่างนี้แล้ว จะมีความสามารถทั้งทางกายทั้งทาง
จิต ทั้งทางวิญญาณ, สามารถจะทำหน้าที่เสร็จลุล่วงไปด้วยดี
ทั้งทางกาย ทั้งทางจิต ทั้งทางวิญญาณ, นี้เรียกว่ามีสมรรถนะ
ที่ดี ทั้งทางกาย ทั้งทางจิต, และทั้งทางวิญญาณ.

เอ้า! ที่นี้ข้อต่อไป มันก็เย็น สนุก ชีวิตเย็นและสนุก
ด้วย, มีความเยือกเย็น สนุกในการทำหน้าที่. ปฏิบัติ
หน้าที่ คือการปฏิบัติธรรม ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อตนหรือเพื่อผู้
อื่นก็ตาม เรียกว่า ปฏิบัติธรรมะ ก็ปฏิบัติธรรมะสนุก,
ปฏิบัติธรรมะสนุกชีวิตก็เต็มไปด้วยธรรมะ มันช่วยให้ทำงาน
สนุก ไม่มีความรัก โกรธเกลียดกลัว ในชีวิตประจำวัน มีแต่
ความเยือกเย็นพอใจ สนุกในการทำหน้าที่, สนุกในการ
ปฏิบัติธรรม, สนุกในการปฏิบัติประโยชน์.

คนเขาไม่เชื่อ ทำงานสนุกนี้ ไม่มีใครเชื่อ, เขาว่า
ไม่ทำงาน นอนเสียดีกว่า. นี่เราไปพูดว่าทำงานสนุก ไม่
ค่อยเชื่อ แต่ขอให้มีธรรมะเถอะ, มีความเข้าใจถูกต้อง ความ
กตเวทิตาเห็นความเข้าใจถูกต้อง, แล้วก็ทำงานสนุก ทำ
งานสนุก ไม่ต้องทำด้วยความกลัว ไม่ต้องทำด้วยความหวัง
ไม่ต้องทำด้วยความทิว ไม่ต้องทำด้วยความมอยาก ไม่มีวิตก
กังวลใดๆ มารบกวนจิตใจ จิตมันสงบเย็น.

ธรรมะให้ผลอย่างนี้ ดังนั้นจึงกล่าวได้อีกอย่างหนึ่ง
ว่า ธรรมะนี้เป็นคู่ชีวิต, ชีวิตนี้มีธรรมะเป็นคู่ ธรรมะเป็น
คู่ชีวิต ชีวิตเป็นคู่กับธรรมะ. ธรรมะต้องมีชีวิตเป็นคู่ คือ
ถ้าไม่มีชีวิต มันไม่รู้อะไรจะไปตั้งอยู่ที่ไหน, ฉะนั้น ชีวิตนี้ต้องมี
ธรรมะ เป็นคู่ชีวิต เป็นคู่ชีวิต ชีวิตนี้มีธรรมะเป็นคู่ชีวิต.

แล้วมันน่าหัว ที่ว่าถ้าธรรมะเป็นคู่ชีวิต ชีวิตมี
ธรรมะเป็นคู่, ชีวิตที่มีธรรมะ เป็นคู่หนึ่ง ชีวิตนั้นจะไม่กัด
เจ้าของ. ฟังดูให้ดี ชีวิตที่ไม่มีธรรมะเป็นคู่ชีวิต ชีวิตนั้น
จะกัดเจ้าของ. ชีวิตที่ไม่มีธรรมะ เคี้ยวมันรักบ้าง, เคี้ยวมัน
โกรธบ้าง เคี้ยวมันเกลียดบ้าง, เคี้ยวมันกลัวบ้าง, เคี้ยวมัน

ตื่นตื่นบ้าง, เตียวมันวิตกกังวลบ้าง, เตียวมันอาลัยอาวรณ์
บ้าง, เตียวมันอิจจาริชยาบ้าง, เตียวมันหวงบ้าง, เตียวมัน
หึงบ้าง มันก็กักเจ้าของ ชีวิตที่ไม่มีธรรมะ ชีวิตนั้นเองกัก
เจ้าของ กักเจ้าของ. ถ้าชีวิตนี้มีธรรมะ สงบเย็น สงบเย็น
ไม่ถูกกักด้วยความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว
ความตื่นเต้น วิตกกังวล อาลัยอาวรณ์ อิจจาริชยา หวงหึง
ไม่มี ชีวิตไม่กักเจ้าของ เป็นชีวิตที่มีธรรมะ แล้วไม่กักเจ้าของ.

อยากจะบอกเป็นพิเศษสักหน่อย คือพวกฝรั่งบรรดา
ที่เขามาศึกษาและปฏิบัติธรรมะที่นั่นกันทุกเดือน ๆ มาก ๆ นั้น
ชอบข้อนี้ ได้ตามคุณแล้วฟังคุณแล้ว เขาชอบข้อนี้. ที่เขามา
ศึกษาธรรมะ พบธรรมะ รู้ธรรมะ แล้วเขาชอบใจข้อนี้ คือ
ได้มีชีวิตที่ไม่กักเจ้าของ, เขาเรียกว่าชีวิตใหม่ หรือนิวชีวิต
ใหม่ ซึ่งไม่กักเจ้าของ. ที่แล้วมาแต่หนหลัง เขามีชีวิตที่มัน
กักเจ้าของ มีงานทำ มีครอบครัว มีอะไร ๆ หมด ก็ยังกัก
เจ้าของ, ที่กระเสือกกระสนมาเที่ยวดูเที่ยวหา นี้ ก็จะทำว่า
เมื่อไรจะพบชีวิตที่น่าพอใจ. พอมาพบชีวิตที่มีธรรมะเป็นคู่
ชีวิต ก็พอใจ ไม่กักเจ้าของ ไม่กักเจ้าของ จึงถือว่าเป็น
ของใหม่ เป็นนิวชีวิตใหม่ หรือตัวชีวิตที่มันใหม่ ที่มันไม่

กักเจ้าของ, นี่เป็นท่พอใจสนใจของชาวต่างประเทศ เป็นพิเศษ
คือชีวิตที่ไม่กักเจ้าของ.

ถ้ามันกักเจ้าของ มันก็เลวกว่าหมาแหละ เพราะ
หมามันยังไม่กักเจ้าของ. นี่ก็คิตู หมาแท้ๆ ยังไม่กักเจ้าของ
แล้วชีวิตจะกักเจ้าของได้อย่างไร. ถ้าชีวิตกักเจ้าของมันก็เลว
กว่าหมา เอาไปทำไม เอาไปทำไม มีทำไม, จัดการเสียให้มัน
เสรีสันต์คัตขาด ไม่มีอาการที่เรียกว่า ชีวิตกักเจ้าของอีกต่อไป
ไม่มีอาการที่เรียกว่า ชีวิตกักเจ้าของอีกต่อไป.

มันก็เป็นอย่างที่ว่า ต้องเป็นชีวิตที่ไม่เ่งเรื่องมี
ตัวตน มันไม่มีตัวตน, ไม่มีความเป็นบวก ไม่มีความเป็น
ลบในความรู้สึก. เมื่อไม่มีความเป็นบวกหรือเป็นลบ ไม่มี
positive ไม่มี negative ในความรู้สึก, มันก็ไม่เกิดความรัก
ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว ความตื่นเต้น วิทก
กังวล อาลัยอาวรณ์ อิจจาริษา หวง หึง. ชีวิตมันไม่
กักเจ้าของก็เพราะเหตุนี้ มัน ไม่มีความรู้สึกเป็นบวกเป็น
ลบ, มันเห็นเช่นนี้เอง มันเห็นเช่นนี้เอง, อร่อยก็เช่น
นี้เอง ไม่อร่อยก็เช่นนี้เอง หอมก็เช่นนี้เอง เหม็นก็

เช่นนั่นเอง ไฟเราก้เช่นนั้นเอง ไม่ไฟเราก้เช่นนั้นเอง. มี
 แต่ว่าจัดการลงไปให้มันถูกกับเรื่อง ไม่ต้องไปเสียเวลาเป็น
 บวก เป็นลบ กับมัน ก็ไม่ไปเสียเวลาพอใจหรือไม่พอใจกับ
 มัน, เกิดอะไรขึ้นมา ก็จัดการให้มันถูกกับเรื่องของมันก็แล้ว
 กัน ไม่มีโอกาสที่ให้อชีวิตก้ก้เจ้าของ. เมื่อว่ามันไม่ก้ก้เจ้าของ
 แล้ว ก็ไม่ทุกข์ดอก ชีวิตจะ เย็นเป็นนิพพานที่นี้และ
 เดียวนี้ อยู่ตลอดเวลา ก็เลย หมดปัญหา หมดปัญหา, ความ
 เป็นมนุษย์ถูกต้องที่สุด สมบูรณ์ที่สุด เยือกเย็นและเป็น
 ประโยชน์ ครอบทุกอย่างทุกประการ.

เราก็ พัฒนาชีวิตนี้ให้ทันแก่เวลา, ธรรมชาติให้
 ยืมมาไม่เกินร้อยปีนะ ธรรมชาติให้ยืมชีวิตมาใช้พัฒนานี้ไม่
 เกินร้อยปี ต้องรีบทำให้มันเสร็จทันเวลา ให้ได้รับประโยชน์
 สูงสุด คือเยือกเย็นและเป็นประโยชน์. แล้วก็รู้จัก ขอบคุณ
 ธรรมชาติ ผู้ให้ยืมเสียบ้าง, ธรรมชาติให้ยืมมานะ แล้ว
 สัจชาติญาณโง่ สัจชาติญาณโง่ มันว่าของกู มันไม่ว่า
 ธรรมชาติให้ยืมมานะ มันว่า ตัวกูของกูนะ. มันคดโกงอย่าง
 นี้ มันจึงถูกลงโทษให้มีความทุกข์เหลือประมาณ, มันคดโกง
 ธรรมชาติให้ยืมมา มันว่าตัวกู มันว่าของกู. ฉะนั้นจะไม่คดโกง

อย่างนั้น ให้ยืมมาร้อยปีเป็นอย่างมาก เขามาพัฒนาฯ, ขอบใจ
 ธรรมชาติ ขอบใจธรรมชาติ, ให้ยืมมาไม่คิดดอกเบี้ยนะ
 ธรรมชาติให้ยืมมา^{นี้}ไม่ได้คิดดอกเบี้ยนะ ยืมมา^{นี้}ไม่ได้คิดค่า
 สีกหรอนะ ไม่ได้คิดค่าอะไรหมก. ให้ยืมมาให้มีงพัฒนาตาม
 ความพอใจ แล้วมีงก็โกงว่า ของกู ของกู ไม่ใช่ธรรมชาติให้
 ยืมมา. เลิกเป็นคนโกง เลิกเป็นคนอันธพาล กตโกง
 เนรคุณเสียที, ขอบใจธรรมชาติให้ยืมมาภายในเวลาอันจำกัด
 ฉันจะศึกษา ฉันจะ ปฏิบัติธรรมะให้ถึงที่สุด แล้วก็สำเร็จ
 เรื่องที่จะต้องทำ, อย่าง^{นี้}เขาเรียกว่า จบกิจพรหมจรรย์.

มุสิตวา — จบกิจพรหมจรรย์, กตกรณียะ — กิจที่ควร
 ทำ ทำสำเร็จแล้ว, โอหิตกาโร — ปลงของหนักลงได้แล้ว,
 อนุปัตตปทภูโจ — มีประโยชน์ของตน อันตนได้แล้ว, ปฏิบัติ
 ภาสโยชโน — เครื่องผูกพันให้ติดอยู่ในการ เวียนว่ายในภพ
 ตัดขาดแล้ว, สมมุปปญญา วิมุตโต — หลุดพ้นด้วยปัญญาอัน
 ขอบ.

นี่เป็น ลักษณะของพระอรหันต์ จบกิจจบเรื่องที่จะ
 ต้องจัดจะต้องทำอันเกี่ยวกับชีวิต, ไม่มีหน้าที่ใดเหลืออยู่
 นี้เรียกว่าเป็นมนุษย์สูงสุดสุดท้าย จบกิจพรหมจรรย์เป็นพระ-

อรหันต์. นี่มันให้ประโยชน์ถึงอย่างนี้ ^๕คุ้มค่าหรือไม่คุ้มค่า
 ขอให้ลองคิดดู, พิจารณาอย่างซื่อตรงไม่ลำเอียง ว่าธรรมะ^๕
 คืออะไร ธรรมะนี้มีอันส่งผลอย่างไร ธรรมะนี้จะให้ประโยชน์
 อย่างไร, ปฏิบัติให้ถึงที่สุดให้ได้รับประโยชน์นั้นๆ.

มันกินน้ำหัว ที่มันเป็นประโยชน์แก่ชีวิตนั่นเอง
 มันเป็นประโยชน์แก่ชีวิตนั่นเอง มันยังไม่เอา^๕ ชีวิตที่จะได้
 รับประโยชน์นั่นเอง มันยังไม่เอา, มันยังคดโกง มันยังคดโกง
 มันยังประพฤติกผิดธรรมะ ฉ้อฉลเจ้าของเดิม, เป็นตัวกู เป็น
 ของกู เกิดกิเลส ตัณหา, แล้วทำอย่างนั้น ทำอย่างนี้ กิเลส
 พันห้าพันหาร้อยแปดมันเกิดขึ้น จนไม่มีสักนึกเดียว ที่จะมี
 ความสงบสุข.

เรามาทำมาชบฐา วันพระอรหันต์ ^๕วันนั้นเป็นวันที่
 ระลึกถึงแต่ พระอรหันต์ เรียกว่าวัน มาชบฐา. ขอให้เอา
 คุณของพระอรหันต์มากระทำไว้ในใจ, ^๕อรหํ โหติ ชินาสโว
 ท่านเป็นพระอรหันต์ สันอาสาแล้ว.

อรหัง ตัวหนังสือแท้ๆ แปลว่าไม่มีความลับ แปล
 อย่างอื่นก็ได้ แต่ไม่ตรงตามตัวหนังสือ ตามตัวพยัญชนะแท้ๆ.

อะว่าไม่ ระหะ แปลว่าลับ อะระหะ ไม่มีความลับ, ก็แปลว่า
 ไม่มีความงั้โตๆ เหลืออยู่ ความที่ไม่รู้ ความไม่รู้ ไม่มีเหลือ
 อยู่ ถ้ายังเหลืออยู่มันเป็นความลับ. พระอรหันต์รู้หมด
 จนไม่มีสิ่งใ้จะเป็นความลับต่อท่าน ท่านจึงถูกเรียกว่า อรหัน
 ผู้ไม่มีความลับเหลืออยู่ คือท่านรู้หมดคนัน้เอง ; แต่รู้เฉพาะสิ่ง
 ที่ต้องรู้เท่านั้น ไม่บ่าบอไปรู้สิ่งที่ไม่ต้องรู้ เหมือนคนสมัยนี้
 ไปรู้สิ่งที่ไม่ต้องรู้ สิ่งใ้ควรจะรู้ไม่รู้, ถ้าเป็นพระอรหันต์ ู้
 หมดทุกสิ่งใ้ควรรู้ ก็เรียกว่า ไม่มีความลับเหลืออยู่ ความรู้ที่
 จำเป็นจะต้องรู้ไม่เหลืออยู่ ไม่เหลืออยู่ นี้เรียกว่า อรหัน.

ขัณาสโว ขัณาสโว ไม่มีอาสวะไหลออก. เรื่อง
 อาสวะนี้ต้องอธิบายหน่อยว่า คนเมื่อหลงบวกลงลบ มันมี
 ทั่วๆ แล้วก็เกิดกิเลส โลก โกรธ หลง นี้เรียกว่า กิเลส,
 ความโลก ความโกรธ ความหลง ที่เกิดอยู่เดี๋ยวนี้เรียกว่ากิเลส.
 ครันเกิดกิเลสเสร็จแล้ว มันก็เหลืออยู่เป็นความชิน ความ
 เคยชินที่จะเกิดกิเลสอีก ที่จะเกิดกิเลสอย่างนั้นอีกเหลืออยู่,
 ความเคยชินนั้นเหลืออยู่ ความเคยชินนี้ เรียกว่า อนุสัย
 อนุสัยเก็บไว้ในใจ. อนุสัยเก็บไว้มาก เก็บไว้มาก มันจะออกมา
 พอได้เหตุบังจัจจากภายนอกยั้สักนึกเดียว มันก็พลุ่งออกมา

ทันที นี่คืออาสวะ. อนุสัยที่เก็บไว้ในภายใน พอได้เหตุปัจจัย
ภายนอกอะไรหน่อย มันก็พลุ่งออกมา ไหลออกมาเป็น
อาสวะ.

พระอรหันต์ไม่มีกิเลส ไม่มีอนุสัย อะไรมันจะไหล
ออกมาได้เล่า กิติกุชิ. พระอรหันต์ ไม่มีอาสวะไหลออกมา
เพราะไม่มีกิเลส เพราะไม่มีอนุสัยที่เก็บอยู่. เรามันเก็บเอาไว้
มากนี่ ความเคียดขื่นที่จะเกิดโลภ เกิดโกรธ เกิดหลง เก็บไว้
เต็มอึด เต็มอึด มันก็ไหลร่วออกมาเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วพอได้
เหตุปัจจัยเต็มทีก็ไหลพลุ่งออกมา. เหมือนกับว่าไหลไปหนึ่ง
ใส่น้ำลงไปเรื่อย เติมลงไป เติมลงไป เติมลงไป มันเต็มไห
น้ำก็ปรี่ที่จะร่วออกมา, ถ้ามีรอยร่วตามตสันตหนึ่งมันก็ออก
มา ๆ นั่นแหละอนุสัยออกมา, อย่างนี้เป็น นิเวรณ. แต่ถ้ามัน
มีเหตุปัจจัยดีกว่านั้น เจาะรู, เอาอะไรมาเจาะรูลง มันก็พลุ่ง
ออกมาเลย นี่เรียกกิเลสออกมาใหม่เป็นอาสวะ อาสวะ คือ
กิเลสที่ไหลกลับออกมา.

พระอรหันต์เป็นชีณาสโว ไม่มีอาสวะจะไหลออกมา
เพราะว่าในจิตใจนั้นไม่มีอนุสัย เพราะไม่มีกิเลสที่สร้างอนุสัย.

เรายังไม่เป็นพระอรหันต์ แต่สามารถหรือเหมาะสม หรือว่ามี
เหตุผลที่จะทำตามพระอรหันต์, ไม่ทำกิเลส ไม่สะสมอนุสัย
คือ ทำตามพระอรหันต์ แล้วในที่สุดก็จะ ไม่มีอาสวะ ไหล
ออกมาเหมือนกัน.

อรหิ โหติ ชันดาสโว, แล้ว มุสิตวา จบพรหมจรรย์, เรื่อง
ปฏิบัติจบ กตกรรมโย บรรดาสิ่งที่มีชีวิตจะต้องทำ ทำเสร็จ
แล้วเรียกว่า กตกรรมโย, โอิหิตกาโร ปลงของหนักลงได้แล้ว
ของหนักนั้นคือตัวกูของกู ที่ยึดถือไว้ด้วยความโง่งนั่นแหละ
เรียกว่าของหนัก, ^{นี้}ปลงโยนลงไปหมดแล้ว โอิหิตกาโร,
อนุปัตตปทญฺโจ ประโยชน์ใดที่ควรจะเป็นประโยชน์ที่ตนควร
จะได้รับ ก็ได้รับแล้ว เกิดมาเป็นมนุษย์ควรจะได้รับประโยชน์
อะไร ก็ได้รับประโยชน์นั้นแล้ว เรียกว่า อนุปัตตปทญฺโจ
ที่^{นี้}จะผูกพันให้เกิดใหม่ ตายเกิด ตายเกิด ก็ไม่มี เรียกว่า
ปชิมภวสละโยชโน. สรุปในที่สุดเรียกว่า สมมุปปญญา
วิมุตโต วิมุตติแล้ว หลุดพ้นแล้ว ด้วยปัญญาอันชอบของคน
เอง ที่ได้สะสม สะสม สะสมไว้ ^{นี้}เป็นปัญญาอันชอบของ
ตนเอง.

พระอรหันต์ก็คือผู้ไม่มีปัญหาเหลือ ไม่มีความทุกข์เหลือ มีแต่ความสงบเย็นและเป็นประโยชน์, นี้ขอให้ภิกษุให้คิดว่า เราได้รับประโยชน์อันนั้นกันแล้วหรือยัง.

ความสุขมีสามอย่าง บอกแล้วข้างต้น ความสุขอันหนึ่ง เกิดเพราะไม่เบียดเบียนกัน, ความสุขชั้นสอง เกิดเพราะไม่กำหนด ไม่มีราคากำหนดในสิ่งเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด คือ กาม ล่วงกามเสียได้, ความสุขที่สาม หมดตัว กุหมดของกุ, หมดตัวกุหมดของกุ พระอรหันต์มาถึงขั้นนั้นก็หมดกิจ หมดกิจ จบกิจที่จะต้องทำ.

ทีนี้ เรามาพูดกันถึงเรื่องของเรา, เรื่องของเราที่เหลืออยู่เฉพาะหน้าในบัดนี้ ปัญหาที่เหลืออยู่เฉพาะหน้าในบัดนี้ว่ามันคืออะไร, มันคืออะไร? มันก็คือ ความเต็มอึดอยู่ด้วยตัวตน ด้วยตัวกุด้วยของกุ, เต็มอึดอยู่ด้วยความรู้สึกเป็นตัวกูเป็นของกู อย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น. มันมีความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว แล้วก็ออกมาไม่มีที่สิ้นสุดสารพัดอย่าง ร้อยอย่าง พันอย่าง หมื่นอย่าง แสนอย่าง ล้านอย่าง เป็นความเห็นแก่ตัว เป็นปัญหาทางนั้น. มันมาจาก ความมีตัว

อย่างไรเวลา ถ้ามีตัวมันก็โง่เวลา เพราะว่าตัวเกิดจากอวิชา
ทั้งนั้นแหละ มันไม่เกิดจากวิชา ไม่เกิดจากปัญญา แต่มัน
เกิดจากโมหะ มันเกิดจากอวิชา ถ้าชื่อว่า ทั่ว ๆ ๗. นี้เรา
ก็มีตัว รู้สึกว่ามีตัว มีตัวกู ได้รับความบอกเล่าว่า นิพพาน
เป็นสุขที่สุด เหลือกับเขาสักหน่อย มาเที่ยวแสวงหานิพพาน ;
แต่ถ้าพอต้องสละตัวกู มันก็ไม่เอาซิ มันยังรักตัวกูอยู่ ยัง
เห็นแก่ตัวกูอยู่.

เล่านิทานย่อ ๆ อีกที ผู้หญิงคนหนึ่งเขาอยากไป
นิพพาน อาตมาบอกว่าในเมืองนิพพานไม่มีรางวัล เขาบอกว่า
อย่างนั้นไม่ต้อง ไม่ต้อง ไม่ไปแล้ว. กิจคุชมันท์เพื่อที่จะไป
นิพพานกับเขา ได้ยินเขาเล่าบอกมา พอบอกว่าในเมือง
นิพพานไม่มีรางวัล ก็ไม่เอา ไม่เอา เพราะแกลชอบรางวัลเป็น
ชีวิตจิตใจเลย.

นี้ระวังให้ตื่นะ ที่จะหมกตัวกูมันหมกไม่ได้ เพราะ
มันยังรักตัวกู ยังรักตัวกู, ยังหลงตัวกู ยังหวงแหนตัวกู,
ยังเอร็ดอรร้อยสนุกสนานอยู่ด้วยตัวกู เพราะเกิดมามันโง่. ไม่
ได้โง่มาแต่ในท้อง มันเพิ่งมาโง่ เมื่อเกิดมาแล้วได้รับอารมณ์
ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เกิดบวกเกิดลบ แล้วโง่ ๆ ไปหลง

บวกหลงลบ หลงบวกจะเอา หลงลบจะฆ่าจะทำลาย นี่มัน
 เพิ่งโง่แล้วก็มาโง่ โง่ โง่; ความเห็นแก่ตัวนี่เพิ่งเกิด
 เมื่อเกิดมาแล้วจากท้องแม่ ฉะนั้นระวังให้ดี.

เฮ้! เวลาเหลืออยู่น้อยหนึ่ง ก็พูดกันถึงเรื่องน้
 สักที เรื่องตัวกู่นี้, โลกกำลังจะวินาศ เพราะความเห็น
 แก่ตัวของคนในโลกที่เพิ่มขึ้น. คนในโลกเพิ่มขึ้น ๆ ก็
 เพิ่มความเห็นแก่ตัว เท่านั้นยังไม่เท่าไร, มันมีสิ่งที่ล่อหลอก
 ให้เห็นแก่ตัวมันมากขึ้น ๆ สิ่งสวยงาม สนุกสนาน เอรีตอร้อย
 ที่ส่งเสริมกิเลสนั้น มันเพิ่มขึ้นในโลก สมัยคนป่าโน่นไม่มี
 ผ้าไม่ต้องนุ่ง. เคียงวันมันมีอะไรบ้าง ในบ้านในเรือนเต็มไป
 ด้วยอะไร เต็มไปด้วยความบำรุงส่งเสริมความเอรีตอร้อย
 สนุกสนานเบิกบานทั้งนั้น แล้วก็ผลิตกันด้วยเครื่องจักร
 เขาสร้างเครื่องจักรมาผลิตสิ่งเหล่านี้; คนก็หลงซื้อกันเพราะ
 ว่ามันทำให้ดีกว่าเก่าทุกที.

เสื้อผ้าอาหาร เสื้อผ้าก็สวยงามกว่าเดิม อาหารก็
 อร่อยกว่าเดิม, เครื่องใช้ไม้สอย ก็สนุกสนานสวยงามอ่อย
 กว่าเดิม, แม้แต่หูกยา เคียงวันก็เกือบจะไม่ใช่หูกยาแล้วนะ
 ไม่ขมไม่เหม็น มันทำให้เอรีตอร้อยสวยงามกว่าเดิม ผลิตด้วย

เครื่องจักร. แล้วเขาก็โฆษณาเก่ง จนคนโง่ต้องซื้อ มีวิทยุ
อยู่แล้ว ฟังได้ก็อยู่แล้ว ยังต้องซื้อเครื่องใหม่ มันออกมาดี
กว่านั้น. มีทุเรียนอย่างนี้ ใช้ได้ก็อยู่แล้ว ก็ซื้อเครื่องใหม่ที่
มันดีกว่านี้อีก. มันโง่สองชั้น สามชั้น สี่ชั้น ห้าชั้น เป็น
ลำดับ ๆ เพราะว่า โลกเจริญด้วยการหลอกลวง โดยคิด
เหยื่อของกิเลสในทางวัตถุ จึงพูดได้ว่า ยิ่งเจริญทางวัตถุ
ยิ่งเห็นแก่ตัว, ยิ่งเจริญด้วยวัตถุยิ่งเห็นแก่ตัว. เคียนั้น
ยิ่งเจริญด้วยวัตถุเหมือนอย่างกับวิ่ง เขาสร้างเครื่องจักรขึ้น
ผลิตนั่นผลิตนี่ผลิตโน้น ให้สวยงาม เอรีคอร่อย ยั่ววนไป
ทั้งนั้น จนเด็กวัยรุ่นจะบ้าตายอยู่แล้ว. เด็กวัยรุ่น รุ่นนี้
น่าสงสาร มันไม่รู้จะเอาอย่างไร. มันหลงบวกหลงลบ ที่เขา
ผลิตขึ้นมาล่อนี้ รู้แต่ว่าน่ารัก น่าพอใจเท่านั้น ไม่รู้คุณโทษ
อะไร. นี่ โลกมันกำลังจะวินาศ เพราะความเห็นแก่ตัว.

ที่น่ากลัวอย่างยิ่งอย่างหนึ่ง คือ การโฆษณา, ศิลป
ของการโฆษณามันเหลือเกิน อาตมาก็ยังกลัว ไม่ได้ซื้ออะไร
สักชนิดแต่กลัว กลัวโฆษณาตามหน้าหนังสือพิมพ์นั้นกลัวที่
สุดเลย, กลัวแทนคนโง่ ที่มันจะต้องซื้อสิ่งที่ไม่ต้องซื้อ.
มันโฆษณาเก่ง โฆษณาให้ย้ายแก้ไขเห็นยวชิตต์ ซื้อทุเรียนก็

ทำได้ มันก็ทำได้ มันโฆษณาเก่ง, นี่ มันทำได้สารพัดอย่าง
เรื่องโฆษณา โฆษณา โฆษณา. โลกนี้เจริญด้วยศิลปะแห่ง
การโฆษณา, คนก็เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว.

ทีนี้ พณเพ้าพิศของความเห็นแก่ตัวนั้น มันเป็น
ความเลวร้าย เป็นศัตรู เป็นความเลวร้าย เป็นปัญหา; มี
ความเห็นแก่ตัวที่ไหน ก็มีความเลวร้ายที่นั่น, มีความเห็น
แก่ตัวในโลกนี้ ก็มีความเลวร้ายในโลกนี้ มีความเห็นแก่ตัวที่
เมืองนี้ ก็มีความเลวร้ายที่เมืองนี้ ที่ครอบครัวที่บ้านเรือนนี้
มีความเห็นแก่ตัวที่ไหน มันก็เลวร้ายที่นั่น.

ขอโอกาสพูดให้หมดคนะ อดทนนิดหน่อยนะ ว่า
ความเห็นแก่ตัวนี้ มันมีสักเรื่อง พอเห็นแก่ตัวมันก็ขี้เกียจ
ไม่ยอมทำงาน อยากรอน. เมื่อก่อนอาตมาเห็นคนหนึ่ง
เป็นเจ้านาคอยู่ที่พุมเรียง วัดโพธาราม นอนตะพืด นอนตะพืด
ไม่ต้องทำอะไร นอนตะพืด มันไม่ทำอะไรเลย มันเห็นแก่ตัว,
คนนอนชันมากกินข้าวเหลือบาตร แล้วมันก็นอนตะพืด คน
เห็นแก่ตัว มันไม่ต้องการจะทำอะไร มันให้คนอื่นทำ มัน
ขี้เกียจ.

คนเห็นแก่ตัว มันก็เอาเปรียบ เอาเปรียบ ไม่ทำ
 แล้วยังเอาเปรียบอีก; นำหัวใหม่ ไม่ทำเองแล้วยังเอาเปรียบ
 อีก คอยจ้องจะเอาเปรียบ คอยจ้องจะเอาเปรียบไปเสียทุก
 อย่าง.

แล้วมันก็ อิจฉาริษยา ความโง่ของคนเห็นแก่ตัว
 มันก็อิจฉาริษยา ทั้งที่ตัวเองไม่มีอะไรจะดี แล้วยังอิจฉาริษยา
 คนที่ดี.

แล้วมันก็ไม่สามัคคี กับใคร ๆ มาชวนคนเห็นแก่ตัว
 ให้ทำความดี ให้ช่วยกันสร้างสรรค์ เหมือนกับชวนช่างลอคู
 เข็ม มันเห็นแก่ตัว มันไม่สามัคคี.

เมื่อตอนแรกที่อาตมาชวนทำถนนเส้นนี้ ที่เดินจาก
 ถนนเก่า ก็มีคนที่มาช่วยมาก ตามความเป็นจริงก็มีคนมาช่วย
 มาก; แต่มันยังมีคนสองคนพูดว่า เอามึงทำนะ กูคอยเดิน
 กูคอยเดิน ให้มึงได้บุญ, มันไม่มาทำ อย่าออกชื่อว่าใคร
 มึงทำแล้วกูก็คอยเดิน ให้มึงได้บุญ, ให้คนเห็นแก่ตัวมาทำ
 สามัคคี มันก็บอกอย่างนี้.

คนเห็นแก่ตัว มันก็ อวดดี ยกตนข่มท่าน ยกตน
ข่มท่านอยู่เสมอ.

แล้วมันก็ชอบ ใส่ร้ายผู้อื่น ค้าย คนเห็นแก่ตัว,
เขาไม่มีความผิดมันก็หาเรื่องนินทาว่าร้าย ทำแบบของความ
เห็นแก่ตัว.

มัน ทำลายสาธารณประโยชน์ สิ่งที่เขาทำได้เป็น
สาธารณประโยชน์ทำลายเสีย ทำลายห้วยน้ำลำธาร ห้วยหนอง
คลองบึงบาง มันทำลายหมด.

คนเห็นแก่ตัว มันก็สร้างมลภาวะ สร้างมลภาวะ
สิ่งที่ไม่พึงปรารถนาสกปรกกรงรัง. โลกกำลังเป็นปัญหา
อยู่ ด้วยปัญหาอื่น เราอยู่ที่ไหนไม่ค่อยรู้สึก, ที่เมืองนอก
อันกว้างขวางเขากำลังลำบากด้วยมลภาวะ ที่คนเห็นแก่ตัวมัน
สร้างขึ้น เป็นควันพิษ เป็นน้ำเน่า เป็นสิ่งสกปรกกรงรัง
เป็นอะไรก็ตาม เป็นมลภาวะ.

แล้วคนเห็นแก่ตัวนี้ มันก็ ทำให้เกิดอุบัติเหตุ
รถชนกันเป็นต้น มันเห็นแก่ตัว ถ้ามันไม่เห็นแก่ตัว มัน
ผ่อนผันสนิยาวกัน อุบัติเหตุ เช่นรถชนกันนั้นก็ไม่มี. นี่

คนเห็นแก่ตัวมันสร้างอุบัติเหตุเต็มไปหมด กระทบกระทั่งกัน
ไปหมด บรรดาอุบัติเหตุแล้วต้องมาจากผู้เห็นแก่ตัว.

แล้วความเห็นแก่ตัวมันก็ ฆ่าตัวทำลายตัว มันก็
ได้ศึกษาเสพติด, พวกที่ศึกษาเสพติดนั้นมันมีความเห็นแก่ตัว
มีความโง่ที่เห็นแก่ตัว; แม้แต่ความอยากลอง อยากลองก็
เพราะเห็นแก่ตัว พออ่อยติดเข้าไปแล้ว มันก็เห็นแก่ตัว
มันก็ละไม่ได้, มันก็ศึกษาเสพติด ติดเป็นนิสัย เพราะมัน
เห็นแก่ตัว.

ในที่สุด คนที่เห็นแก่ตัว เห็นแก่เอิร์ตอ่อย โดย
ไม่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องอะไรนี้ มันก็ได้เป็นโรค เป็น
โรคภัยไข้เจ็บ ชนิดที่หามันก็ไม่เป็น. โรคภัยไข้เจ็บ
ที่หามันก็ไม่เป็น คนเห็นแก่ตัวมันจะได้เป็น, เรื่องโรค
สำสอน เรื่องโรคเอคส์อะไรก็ไม่ว่า อากมากก็ไม่ค่อยรู้ แต่รู้ว่า
โรคนี้หามาไม่เป็น หามาไม่ได้เป็น แล้วคนมันก็เป็น, คน
เห็นแก่ตัวมันก็ได้เป็นโรคเอคส์โรคอะไร เป็นปัญหาทั่วไป
ทั่วโลก มันเป็นโรคที่แม้แต่หาก็ไม่เป็น.

ที่นั่นก็เป็น อัมรินทร์ พาล ช. เห็นแก่ตัว ไม่ได้
 อย่างใจ ก็ปล้นลักขโมยเอาข้างหน้า ช่างกันข้างหน้า ตามแบบ
 ของอัมรินทร์ พาล เพราะมันเห็นแก่ตัว ก็ทำลายกอนาจารย์ได้โดย
 ไม่มีความละอาย ที่ไหนก็ได้ เพราะมันเห็นแก่ตัวเกินไป ๆ
 ที่นี้ทำอะไร รัฐบาล รัฐบาลสร้างคุกเรือนจำ สักเท่าไร ๆ
 ก็ไม่พอ, ไม่พอที่จะกักขังคนเหล่านั้น. ได้ฟังรายงานของ
 กระทรวงมหาดไทยเรื่องคุกเรือนจำนี้ ไม่มีเงินที่จะสร้างคุก
 แล้ว ต้องหาวิธีอย่างอื่นกันแล้ว ไม่มีเงิน, ตำรวจก็สร้าง
 เท่าไรก็ไม่พอ, ศาลสร้างเท่าไรก็ไม่พอนะ แล้วกระทรวง
 นั้นเขาก็ไม่มีเงินจะสร้างศาลอยู่แล้ว สร้างศาลเท่าไรมันก็ไม่
 พอกับมนุษย์ที่มันเห็นแก่ตัวมากขึ้น, สร้างโรงพยาบาลบ้า
 เท่าไรมันก็ไม่พอ เรามีคนบ้าต้องเก็บไว้ เพราะไม่มีโรง
 พยาบาลที่จะรับ รัฐบาลไม่มีเงินจะสร้างต่อ สร้างโรงพยาบาล
 บ้าเท่าไรก็ไม่พอ. สร้างคุกเท่าไรก็ไม่พอ สร้างตำรวจ
 เท่าไรก็ไม่พอ สร้างเรือนจำเท่าไรก็ไม่พอ สร้างโรงพยาบาล
 บ้าเท่าไรก็ไม่พอ.

เมื่อคนเห็นแก่ตัว มันเคียดจัญมันหลงทาง หลงทาง
แล้วก็ฆ่าตัวเองตาย ฆ่าพ่อ ฆ่าแม่ ฆ่าลูก ฆ่าเมีย ฆ่าตัวเองตาย
ตาม ซึ่งก็เห็นอยู่บ่อย ๆ ตามหน้าหนังสือพิมพ์.

สรุปความว่า มัน ต้องเป็นบ้า หรือตายในที่สุด
ปึกจากคนเห็นแก่ตัวก็อย่างนี้.

เราจึงเห็นความน่าเกลียดน่ากลัวนี้ และก็ช่วยกันพูด,
ช่วยกันบอก. ในโรงเรียนครู จึงสอนเรื่องความน่ากลัว
ความเลวร้ายของความเห็นแก่ตัว, จัดเป็นหลักสูตรที่ต้อง
มาสอนในโรงเรียน สอนอยู่ สอนอยู่ สอนอยู่อย่างนี้ จนเด็ก ๆ
มันกลัว กลัวความเห็นแก่ตัว, โทษมันไม่ยากเห็นแก่ตัว มัน
ละอาย มันละอาย. นี่เดี๋ยวนี้ โรงเรียนไม่ได้สอนเรื่องไม่เห็น
แก่ตัว สอนให้แต่ฉลาด ฉลาด ฉลาด วิเศษวิโส แล้วเอา
ความฉลาดไปเห็นแก่ตัว, ยิ่งฉลาดเท่าไรมันยิ่งเอาไปใช้เห็นแก่
ตัว ไม่ใช่เพื่อค้ำความเห็นแก่ตัว เพราะโรงเรียนมันสอนฝึก
มันไปตามกันการศึกษานอกประเทศ ยิ่งฉลาดยิ่งเห็นแก่ตัว.
การศึกษาแต่ก่อนของเรา ยิ่งฉลาดก็ยังมีศีล มีระเบียบ มี
วัฒนธรรม ไม่เห็นแก่ตัว; เดี๋ยวนี้ไม่ ฉลาดเท่าไรก็ฟรี

เท่านั้น เพื่อเห็นแก่ตัวตามความฉลาดที่ได้มี ได้มี มันก็เลย
เป็นโลกที่มีความเห็นแก่ตัว ที่ยุ่งยากที่ลำบาก ที่เหลือความ
สามารถที่เราจะกำจัดมัน เห็นไหม.

เดี๋ยวนี้มาพิจารณากันอีกสักกนิตนะ อีกสักกรอบนะ
ถ้าว่าครู ครูเห็นแก่ตัวเป็นอย่างไร. ครูสอนหนังสือเห็น
แก่ตัว มันก็หมดความเป็นครู ทำนาบนหลังลูกศิษย์, ทำนา
บนหลังพ่อแม่ของลูกศิษย์ มันก็หมดความเป็นครู, ถ้าครู
เห็นแก่ตัว มันก็หมดความเป็นครู.

ถ้าหมอเห็นแก่ตัว มันก็ทำนาบนหลังคนไข้ ทำนา
บนหลังคนยากจนเจ็บไข้ หมอกลายเป็นพ่อค้า หมดความเป็น
หมอ เพราะเห็นแก่ตัว.

ถ้าตุลาการเห็นแก่ตัว มันก็หมดความเป็นตุลาการ,
มันก็เป็นพ่อค้าทำนาบนหลังจำเลย ถ้าตุลาการมันเห็นแก่ตัว
ขึ้นมา.

ถ้าพระเจ้าพระสงฆ์เห็นแก่ตัว ก็ทำนาบนหลังทายก
ทายิกาทั้งหลาย, บอกให้รู้ทายกทายิกาทั้งหลายที่นั่งอยู่ใต้
พระ, บรรพชิตเห็นแก่ตัวเมื่อไร ก็ทำนาบนหลังพวกคุณ

นั่นแหละ. ความเห็นแก่ตัว เอากับมันซี ถ้าพระเจ้าพระ-
สงฆ์เห็นแก่ตัว ก็ทำนาบนหลังทายกทายิก.

เศรษฐีก็เห็นแก่ตัว ขอทานก็เห็นแก่ตัว แล้วจะ
แก้ปัญหอย่างไร เศรษฐีก็เห็นแก่ตัว ขอทานก็เห็นแก่ตัว
มันก็มีความขัดแย้งกันอยู่ตลอดไป.

ลูกจ้างก็เห็นแก่ตัว นายจ้างก็เห็นแก่ตัว มันก็มี
การต่อสู้ ต่อสู้ ต่อสู้ เป็นคู่ทะเลาะวิวาท. นายจ้างลูกจ้าง
ไม่ใช่เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย แก่กันและกันเหมือนแต่โบราณ
แต่โบราณโน้นครั้งพุทธกาล ลูกจ้างนายจ้าง คนรวยกับคนจน
เขาก็เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายกัน. เดียวนี้มันคู่ขัดแย้ง
กัน ระบบคอมมิวนิสต์ระบบอะไรแล้วแต่จะเรียก คนรวยกับ
คนจน ลูกจ้างกับนายจ้าง มันเป็นคู่ต่อสู้กัน.

ถ้าประชาชนราษฎรทั้งหมดเห็นแก่ตัว มันจะเป็น
อย่างไร มันก็เลือกผู้แทนด้วยความเห็นแก่ตัว มันก็ได้ผู้แทน
ที่เต็มไปด้วยผู้เห็นแก่ตัว เราก็ได้รัฐสภาของผู้เห็นแก่ตัว รัฐ
สภาของผู้เห็นแก่ตัว รัฐสภานี้มาตั้งรัฐบาลก็ได้ รัฐบาลที่เห็น
แก่ตัว ไม่ต้องสงสัย. รัฐบาลเห็นแก่ตัวแล้ว ข้าราชการทุกคน

มันก็จะเห็นแก่ตัว เพราะรัฐบาลเองมันก็เห็นแก่ตัวเสียแล้ว
ข้าราชการทุกคนก็เห็นแก่ตัว. แล้วประชาชนจะเป็นอย่างไร
มันก็หมด มันก็หมด ไม่มีอะไรเหลือ แล้วโลกนี้บ้านเมืองนี้มัน
จะอยู่อย่างไร มันจะอยู่ได้อย่างไร. นักบวชก็เห็นแก่ตัวขึ้น
มา, ลูกเล็กเด็กแดงก็เห็นแก่ตัวขึ้นมาไม่เคารพพ่อแม่ ไม่
ซื่อสัตย์ กตัญญู กำลังทำให้พ่อแม่หน้าตาไหลอยู่นะ โดยเฉพาะ
เด็กวัยรุ่นรุ่นใหม่ ที่มันหลงความเจริญสมัยใหม่นี้ มันทำ
ให้พ่อแม่หน้าตาไหลอยู่, นี่พูดตรงหน่อยนะ อย่าโกรธนะ.

เอาละ ที่ว่ามันจะเป็นเอามาก มันก็จะเห็นไปได้ ถ้า
หมาถ้าแมวมันเกิดเห็นแก่ตัวขึ้นมา แล้วมันจะเป็นอย่างไร? นี่
สมมติ ถ้าหมามันเกิดเห็นแก่ตัว มันเกิดไม่ห่าขี้หมามันจะเป็น
อย่างไร, ถ้าแมวมันเกิดเห็นแก่ตัวขึ้น ไม่จับหนูขึ้นมา จะเป็น
อย่างไร. ท่านที่ไม่เคยรู้เรื่องนี้ คงไม่นึกประหลาด หรือไม่
นึกกลัวดอก, เพียงแต่ไม่มีแมวอย่างเดียว คุณก็จะเป็นบ้าตาย
ลองดูเพียงไม่มีแมวอย่างเดียว หนูมันจะครองบ้านครองเรือน.
อาตมาเคยมาอยู่ที่นี้ใหม่ๆ ไม่มีแมว หนูมากัดนิ้ว นอนหลับ
หนูมากัดนิ้ว นี่ความไม่มีแมว เพียงแต่ไม่มีแมว หรือถ้า
แมวมันเกิดทรยศขึ้นมา มันเห็นแก่ตัว มันไม่จับหนู. ถ้าไก่

มันเกิดไม่ขึ้นขึ้นมา หรือมันไม่ทำหน้าที่ อย่างใดอย่างหนึ่งตาม
แบบของไก่ มันก็แย่เหมือนกัน. อะไรๆ มันก็เกิดเห็นแก่
ตัวหมด แล้วก็คือวินาศ ต้นไม้ต้นไถ้ก็เห็นแก่ตัว ก้อนหิน
ก้อนดินก็เห็นแก่ตัว ก็เลยไม่ต้องมีอะไรเหลือ.

เอาละ, มันจะพอมองเห็นได้แล้วกรรมง่า ความมี
ตัว มีตัว มีตัว แล้วเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวนี้ มันให้ความ
เลวร้ายอย่างไร ถ้าไม่เห็นแก่ตัว ถ้าไม่เห็นแก่ตัว ถ้าไม่เห็น
แก่ตัว ไม่ต้องมีศาสนา มีพระ มีเนรมิตมาบวชให้รุงรังเกะกะ
อย่างนี้, ไม่มีพวกคุณ ไม่ต้องมีอุบาสกอุบาสิกา.

ถ้าว่าในโลกนี้ไม่มีความเห็นแก่ตัว ไม่ต้องมีศาสนา
ไม่ต้องมีวัฒนธรรม ไม่ต้องมีระเบียบอะไรกันก็ได้, ถ้ามันไม่
เห็นแก่ตัว ก็ไม่ทำความผิดใดๆ มีแต่คนทำประโยชน์ สงบ
เย็นและเป็นประโยชน์, ไม่ต้องมีศาสนา ไม่ต้องมีตัวอาาราม
ให้ยุ่งยากลำบาก, ไม่ต้องมีรัฐบาลที่จะปกครองบ้านเมือง ไม่
ต้องมีกฎหมาย ไม่ต้องมีอะไรทุกอย่างเลย ถ้าไม่เห็นแก่ตัว.

เดี๋ยวนี้มันเห็นแก่ตัว จนมีกฎหมายเท่าไรๆ ก็ไม่
ไหว, มีกุกตะวางเรือนจำเท่าไรก็ไม่ไหว, มีศาสนาอย่างนั้น

อย่างนี้ทุก ๆ ศาสนายังก็ไม่ไหว แม้แต่ว่าจะมีศาสนาให้มากกว่านี้ ถ้ายังเห็นแก่ตัวอยู่นั้นก็ไม่ไหว, สร้างพระพุทธรูปให้เต็มโลก แผลพระไตรปิฎกไว้ให้เต็มโลก ถ้าคนมันเห็นแก่ตัวอยู่ มันก็ไม่ไหวอยู่นั้น มันก็ไม่ไหว. ถ้าไม่เห็นแก่ตัวโดยประการทั้งปวง มันก็ไม่ต้องมีสิ่งเหล่านี้ แล้วท่านทั้งหลายก็ไม่ต้องมาที่นี่ ท่านทั้งหลายก็ไม่ต้องมาจากที่ไกลมาที่นี่ให้ลำบาก, ถ้าไม่มีเห็นแก่ตัว มันก็ไม่มีความทุกข์ มันไม่มีปัญหา ไม่ต้องวิ่งมาศึกษาหาธรรมะอะไรที่ไหน มันสงบเย็นกันไปหมดอย่างนี้, นี่ประโยชน์ของความไม่เห็นแก่ตัว.

สรุปความแล้ว ความไม่เห็นแก่ตัวเป็นหัวใจของทุก ๆ ศาสนา ไม่ว่าศาสนาไหน. อาตมาพยายามค้นพระคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ของเขาศึกษาดู, โอ้, ไปอยู่ที่ความไม่เห็นแก่ตัวทั้งนั้น, ศาสนาเมื่อหลายพันปีมาแล้ว เมื่อสองพันกว่าปี คือ พุทธศาสนาก็ดี ต่อมาคริสต์ อิสลามอะไรก็ดี มันล้วนแต่เรื่องไม่เห็นแก่ตัวทั้งนั้น; แต่แล้วมันไม่มีคนปฏิบัติ มันไม่มีคนปฏิบัติ ศาสนาก็เป็นหมัน. ถ้ามีศาสนาแท้จริงไม่เป็นหมัน ก็ไม่มีความเห็นแก่ตัวเหลืออยู่ในโลกได้ เพราะทุกศาสนาล้วนแต่กำจัดความเห็นแก่ตัว, ถ้าถือศาสนา

อย่างเดียว มันก็ไม่มีความเห็นแก่ตัว, ถ้าคนไม่มีความเห็น
 แก่ตัวเสียเอง มันก็ไม่ต้องมีศาสนา. มันมากถึงอย่างนี้ มัน
 สำคัญถึงอย่างนี้ เป็นพระอรหันต์กันหมด ถ้าไม่เห็นแก่
 ตัวเป็นพระอรหันต์กันหมด หรือว่าเป็นปุถุชนชั้นดี เป็นพระ-
 อริยเจ้าชั้นดีกันทั้งหมดเลย ถ้าไม่เห็นแก่ตัวตามลำดับ ตาม
 ลำดับขึ้นมา.

ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคน อุตส่าห์เห็นดีเห็นชอบ
 ยุ่งยากลำบากมาจนถึงขั้นนี้ เพื่อจะมาฟังธรรมะในวันนี้ ซึ่งเป็น
 วันพระอรหันต์. อาตมาก็พูดเรื่องพระอรหันต์ คือบุคคลผู้
 ไม่เห็นแก่ตัว หมดความเห็นแก่ตัว ก็เป็นพระอรหันต์;
 เรายังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ แต่เราจงทำตามพระอรหันต์,
 เราจงเดินตามรอย หรือทำตามพระอรหันต์. ข้อนั้นพระพุทธ-
 เจ้าท่านไม่ได้ห้าม แล้วเราก็ไม่ได้ทำเพื่ออวดคิบบอวดดีอะไรที่
 ไทน์ ทำเพื่อขจัดปัญหา, ขจัดปัญหาในโลก. ขอให้สนใจเป็น
 พิเศษเถิด ว่าหัวใจของธรรมะ คือ ความไม่เห็นแก่ตัว,
 ความไม่เห็นแก่ตัวนั้น มาจากความรู้อันไม่มีตัว, ไม่เห็นแก่ตัว
 มันไม่มีกิเลสใดๆ ไม่มีกรรมอันบาปผิดใดๆ ก็เป็นสุขสงบเย็น
 และเป็นประโยชน์.

เอาละ, ขอให้ทุกคน ๆ เข้าใจเรื่องนี้ให้ดีกว่าที่แล้ว ๆ
 มา, ถ้าอนุญาตให้พูดโดยไม่ต้องเกรงใจ ก็พูดว่า ขอให้เป็น
 แรคน้อยกว่าที่แล้วมา ถ้าอนุญาตให้พูด ก็จะพูดอย่างนี้;
 ถ้าไม่อนุญาตให้พูดอย่างนี้ ก็พูดว่า เป็นผู้ปฏิบัติธรรมมากกว่า
 ที่แล้วมา ดีกว่าที่แล้วมา ก็ได้เหมือนกัน. อย่าให้เป็น
 หมัน อย่าให้เหน็ดเหนื่อย เพราะชนกันมาบนภูเขา มานั่ง
 ประชุมกันอย่างนี้ มันก็ต้องลำบากเหน็ดเหนื่อย ก็ขอให้ได้
 รับผิดชอบต่อแทนคุ้มกันกับความลำบาก เหน็ดเหนื่อย; กลับไป
 ด้วยความรู้ ความเข้าใจ ที่เพิ่มขึ้น ๆ คือมี สติปัญญาที่แจ่มใส
 เพิ่มขึ้น, มีความลคอวิชา ลคโมหะ ลคความไม่รู้ ลคหลง
 ลคหลง.

หมคอวิชาเมื่อไร หมคอวิชาเมื่อไร พบพระพุทธ-
 เจ้าอยู่ตรงหน้า, พระพุทธเจ้านั้นอยู่หลังม่านแห่งอวิชา
 ของคนทุกคน คนแต่ละคนไม่พบพระพุทธเจ้า เพราะม่าน
 แห่งอวิชาของตนบังอยู่ หลังม่านอวิชาที่มีพระพุทธเจ้า.
 จงทำลายม่านของอวิชา ทำลายม่านของอวิชา หรือเพิกไป

กวาดไป เลิกไปเสีย ก็ยังจะตีเสียกว่า, จะพบพระพุทธเจ้าอยู่
ที่หลังม่านแห่งความโง่ของตน ๆ จงทุก ๆ คน.

ขอให้สิ่งนี้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป
ทุก ๆ ปี, ท่านทั้งหลาย จงได้ประสบการณ์ความสุขสวัสดิ์ งอกงาม
ตามหลักพระพุทธศาสนา อยู่ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

ความสุขสามระดับ.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายธรรมะในตอนนี้ ตอนคำนี้ จะพูดกัน
อย่างที่เราเรียกว่า บรรยายตามธรรมดา หรือปาฐกถาธรรม เพื่อ
ประหยัดเวลา มันง่ายแก่การฟัง โดยเฉพาะผู้แรกสนใจ ไม่
ต้องมีพิธีรีตอง ไม่ต้องมีอะไร ไม่ต้องพูดรักษาธรรมเนียม
หรืออะไร พูดตรงไปตรงมา อย่างนี้เรียกบรรยายธรรม.

เมื่อตอนกลางวันที่ได้พูดกันถึงเรื่อง ความหมาย
ของมาฆบูชา ว่าเป็นวันพระอรหันต์, พระอรหันต์เป็นผู้สูง
สุด คือจบความเป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์ที่เต็มสมบูรณ์ที่สุด.

มาฆบูชาเทศนาถ้อยคำที่ ๒, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

ความสุข ๓ ระดับ

คือหลักเกณฑ์ในการเดินตามรอยพระอรหันต์.

ที่^๕ที่เรา^๕ก็ยัง^๕ไม่^๕เต็ม^๕ เรา^๕จะ^๕พยายาม^๕ให้^๕เต็ม^๕; เรา^๕จะ^๕เดิน^๕ตาม^๕รอย^๕ ทำ^๕ตาม^๕รอย^๕ของ^๕พระ^๕อร^๕หัน^๕ต์, ก็^๕ต้อง^๕ดู^๕ว่า^๕ มัน^๕ตั้ง^๕ต้น^๕กัน^๕ที่^๕ไหน^๕ แล้ว^๕ก็^๕ไป^๕จบ^๕กัน^๕ที่^๕ไหน^๕, มัน^๕เกิด^๕อะ^๕ไร^๕ขึ้น^๕มา^๕ มัน^๕จึง^๕จะ^๕จบ^๕ จะ^๕ต้อง^๕มี^๕อะ^๕ไร^๕เกิด^๕ขึ้น^๕ เรื่อง^๕มัน^๕จึง^๕จะ^๕จบ.

ใน^๕ที่^๕นั้น^๕ ขอ^๕ให้^๕กำ^๕หนด^๕กั^๕น^๕ง^๕่าย^๕ๆ^๕ อย่าง^๕นี้^๕แล้ว^๕กัน^๕ ว่า^๕ เรื่อง^๕เกี่^๕ว^๕กับ^๕ความ^๕สุข^๕มี^๕อยู่^๕ ๓^๕ ระดับ^๕, ๓^๕ ชั้น^๕หรือ^๕ ๓^๕ ระดับ^๕ เรา^๕ก็^๕ดู^๕ให้^๕เห็น^๕ว่า^๕เป็น^๕อย่าง^๕ไร^๕ ระดับ^๕ไหน^๕เป็น^๕อย่าง^๕ไร^๕ ระดับ^๕ไหน^๕เป็น^๕อย่าง^๕ไร^๕ ระดับ^๕ไหน^๕เป็น^๕อย่าง^๕ไร^๕ ระดับ^๕ต้น^๕ที่^๕สุด^๕มัน^๕ก็^๕เป็น^๕เรื่อง^๕ของ^๕คน^๕ธ^๕รร^๕ม^๕คา^๕สาม^๕ม^๕ณี^๕ ระดับ^๕สุด^๕ท้าย^๕ก็^๕เป็น^๕เรื่อง^๕ของ^๕พระ^๕อร^๕หัน^๕ต์, ความ^๕สุข^๕อัน^๕ดับ^๕สุด^๕ท้าย^๕ ก็^๕เป็น^๕เรื่อง^๕ของ^๕พระ^๕อร^๕หัน^๕ต์ เรื่อง^๕เดีย^๕ว^๕กัน^๕. ฉะนั้น^๕ขอ^๕ให้^๕ตั้งใจ^๕กำ^๕หนด^๕จด^๕จำ^๕ เรื่อง^๕ความ^๕สุข^๕ ๓^๕ ระดับ^๕นี้^๕ เป็น^๕หลัก^๕เกณฑ์^๕ที่^๕แน่น^๕แพ^๕้น^๕มัน^๕คง^๕ก็^๕ได้^๕เหมือน^๕กัน^๕ แล้ว^๕มัน^๕ก็^๕จะ^๕ง^๕่าย^๕ดี^๕, หรือ^๕ว่า^๕จะ^๕ใช้^๕เป็น^๕หลัก^๕ท^๕ว^๕ๆ^๕ไป^๕ กระ^๕ทั้ง^๕เด็ก^๕ๆ^๕ กระ^๕ทั้ง^๕ผู้^๕ใหญ่^๕ ผู้^๕เฒ^๕่า^๕ ชาว^๕บ้าน^๕ชาว^๕ว^๕ัด^๕อะ^๕ไร^๕ ก็^๕ขอ^๕ให้^๕มี^๕หลัก^๕เกณฑ์^๕อัน^๕นั้น^๕ เข้า^๕ใจ^๕หลัก^๕เกณฑ์^๕อัน^๕นั้น^๕.

เอ้า! พวกกันถึงเรื่องความสุข ๓ ระดับนี้ ให้ชัดเจนลงไปยิ่งกว่า ที่พูดมาแล้วในตอนกลางวัน, ตอนกลางวันที่พูดเรื่องไม่ใช่ตน ไม่เห็นแก่ตน นั้น เต็มที่ ในฐานะเป็นเรื่องของความสุขอันสุดท้าย แต่ก็ไม่ได้ระบุให้เห็นว่าเป็นความสุขอย่างไร. ที่นี้ก็เป็นอันว่าพวกกันในแง่ของความสุข โดยเอาสิ่งที่เรียกว่า ความสุขเป็นหลัก สำหรับตั้งต้น สำหรับวัด สำหรับอะไรไปตามเรื่องของมัน.

ความไม่เห็นแก่ตัว เป็นหัวใจของทุกศาสนา.

เรื่องของความสุขเป็นเรื่องของคนของสัตว์ทั่วไป ซึ่งล้วนแต่ต้องการสิ่งที่เรียกว่าความสุข เรามาศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะว่าในศาสนาอื่นเขาก็มีหลักการหรือกฎเกณฑ์ตามหลักของเขา; แต่ยังขอยืนยันว่า ในที่สุดไปหาความไม่เห็นแก่ตัวทั้งนั้น ไม่ว่าศาสนาไหน จะไปจบสูงสุดอยู่ที่ ความไม่เห็นแก่ตัว ทั่วกันทั้งนั้น. วิธีมันแตกต่างกันในการปฏิบัติ หรือว่าใช้ความไม่เห็นแก่ตัว ในความหมายหรือในลักษณะที่มันต่างกันได้, อย่างของยิว อย่างของคริสต์ อย่างของอิสลาม อย่างของฮินดู ก็มุ่งหมายที่จะไม่ให้

เห็นแก่ตัว ถึงจะมีพระเจ้า ก็ไปอยู่กับพระเจ้า ไปเป็นส่วน
ของพระเจ้า ไปเป็นอันเดียวกับพระเจ้า นั่นมันก็เป็นเรื่องที่
หมดตัวเหมือนกัน. อันนั้นจำไว้ก่อนก็ได้ยังไม่ต้องวินิจฉัย.

เดี๋ยวนี้จะวินิจฉัย แต่เรื่องของชาวพุทธพูดให้มัน
สั้นที่สุด พึงง่าย ๆ : อันคับตันสุด คือ ไม่เบียดเบียน
อันคับถัดมา ไม่กำหนดในกาม, อันคับถัดมา หมดความ
รู้สึกตัวตน หรือไม่มีความรู้สึกตัวตน. แต่แล้วมันก็
ไม่พ้นที่จะเกี่ยวข้องกันทั้ง ๓ อย่างแหละ ก็อย่างสุดท้ายมัน
ยืนอยู่เป็นประธาน, ถ้าไม่มีตัวตน มันก็ไม่มา ไม่เบียดเบียน
ไม่อะไรหมด, ถ้าไม่มีตัวตนไม่เห็นแก่ตน มันก็ไม่กำหนดใน
กาม ไม่ติดในกามารมณ์.

สุขเพราะไม่เบียดเบียน.

เดี๋ยวนี้พูดต่อรองกันว่า ถ้าคุณยังมีตัวตน ก็เอากัน
อย่างนี้, ในชั้นแรกอย่าเบียดเบียน อพฺยาปฺขณฺโณ ไม่เบียด
เบียน สำรวมในสัตว์มีชีวิตทั้งหลาย, อย่าไปกระทบกระทั่ง
สัตว์ที่มีชีวิตให้มันเดือดร้อน หรือให้มันตาย. ก็เล็งไปใน

ความสุขที่กว้างๆ ก่อนข้างจะเป็นเรื่องสังคมด้วย ก็ของ
หมู่ของคนะ ถ้าไม่เบียดเบียนกัน มันก็เป็นสุข; ถ้าเห็น
แก่ตัว มันอดไม่ได้คอก มันก็เบียดเบียนกันอยู่นั้นแหละ.

นี่เราจับใจความของมันให้ได้ว่า ไม่เห็นแก่ตัว แล้ว
ก็ไม่ปล่อยให้ผลอให้ประมาท กระทบกระทั่งเบียดเบียน
ขัดแย้งความสงบสุขของผู้อื่น. ไม่ใช่หมายถึงแต่เพียงว่าเกล้ง
ทำให้มันตายคอก, ไม่ได้เกล้งทำให้มันตาย แต่มันทำไปแล้ว
ผู้อื่น, สัตว์อื่นๆพลอยลำบากเดือดร้อน ก็ใช้ไม่ได้ทั้งนั้นแหละ
เรียกว่าใช้ไม่ได้, มันเป็นการเบียดเบียนอยู่ โดยเจตนาที่
เบียดเบียน โดยไม่เจตนาที่ยังเป็นการเบียดเบียน เพราะคำ
เขาหมายความอย่างนั้น. เมื่อไม่มีการเบียดเบียน คือไม่
กระทบกระทั่ง ไม่มีข้อขัดแย้งใดๆ มันเป็นความสงบสุข.

ความขัดแย้งหมายถึงการทำลาย เรียกเป็น อุบัติหะ
หรือ อุบาทว์ — ความขัดแย้ง, คำเดียวกันแหละ คำว่า อุบัติหะ
กับคำว่า อุบาทว์ คำเดียวกัน ภาษาบาลี เรียก อุบัติหะ ความ
ขัดแย้ง. ไม่มีความขัดแย้ง มันก็ไม่มีสิ่งที่เรียกว่า อุบัติหะ
หรืออุบาทว์; ฉะนั้นเราจึงอยู่กันอย่างมีความขัดแย้ง อย่าง
ไม่มีความขัดแย้ง ในครอบครัวนี้ อยู่กันก็กินๆ มันก็เรียบร้อย

กันดี, ไม่มีความขัดแย้ง มันก็ไม่มีการเบียดเบียนโดยทุกอย่าง
ทุกประการ ไม่มีอย่างไม่มีเจตนาก็ได้ ไม่มีอย่างมีเจตนาก็ได้.
 ถ้าไม่มีการขัดแย้งใดๆ มันก็หมดปัญหา.

มันต้องรับผิดชอบจนถึงกับว่า เพื่อนคนอื่นเขาโง่บ้าง,
 ถ้าเราเป็นคนฉลาดจริงก็บ้องกัน บ้องกันไม่ให้มันเกิดเรื่อง
 ขึ้นมาได้ บ้องกันไม่ให้มันเกิดข้อขัดแย้ง เมื่ออยู่กับคนโง่.
 อยู่กับคนโง่มันร้ายกาจมาก มันมีปัญหามาก, ถ้าอยู่กับคนโง่
 ได้ มันก็ไม่มีการขัดแย้งใดๆ หรือว่าอยู่กับเด็กทารกได้ มันก็
 ไม่มีขัดแย้งเหมือนกัน.

ข้อนี้สำคัญมาก เตรียมตัวไว้เถอะ เตรียมตัวสำหรับ
 อยู่กับคนโง่ คนโง่ โดยเฉพาะคนเห็นแก่ตัวนั้น คนโง่ที่
 สุด, เตรียมตัวไว้ให้ดี สำหรับจะอยู่ร่วมโลกกับคนโง่ ถ้าไม่
 อย่างนั้นจะลำบากเอง; จะถือว่าฉันไม่รับผิดชอบ ฝ่ายนั้น
 มันทำนี่ มันก็ไม่พันความทุกข์ ไม่พันความลำบาก. เราจะ
 ต้องเตรียมพร้อมฝ่ายเรา สำหรับอยู่ร่วมกับคนโง่ ไม่เปิด
โอกาสให้คนโง่มันมีปัญหา หรือสร้างปัญหาหรืออะไรขึ้นมา.

นี้เรียกว่า ปฏิบัติ ครอบงำ กว้างขวาง ในความ
หมายของคำว่า ไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ไม่ให้เกิดการเบียด
เบียน. ยิ่งบ้านเมืองเจริญอยู่กันมากๆ แน่นอึดแล้ว ยังมี
ปัญหามาก ที่มันจะเกิดความขัดแย้ง หรือเกิดปัญหาจาก
คนโง่ คนประมาท คนเห็นแก่ตัว มากันตายไม่ทันรู้.

ตั้งจิตเมตตา ภาษาบาลีเรียกว่าเป็น กุเรวาริก เป็น
เบื้องหน้า, ตั้งจิตเมตตาเป็นกุเรวาริกเป็นเบื้องหน้า ว่า สัตว์
ทั้งหลายเป็นเพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย
ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น. มีความตั้งใจอย่างนั้น มีกฎเกณฑ์
อย่างนั้น แล้วปฏิบัติอย่างนั้น มันก็จะไม่เกิดการกระทบ
กระทั่ง หรือการเบียดเบียนหรืออะไร. มันก็มาจากความไม่
เห็นแก่ตัว มันจึงจะคิดอย่างนั้นได้ ที่จะคิดว่าเป็นเพื่อน เกิด
แก่ เจ็บ ตายกันนั้น มันต้องไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ตัว
เห็นแก่ทุกคน เห็นแก่เพื่อน เห็นแก่ทั้งหมด.

เดี๋ยวนี้เขาไม่เห็นอย่างนั้นนี่ มีงมงาย ภูิกภู ก้อจจา
ริษยา แม้ไม่อิจจาริษยามันก็ยังกระทบกระทั่งกันอยู่ เพราะ
มันเห็นแก่ตัว กระทบกระทั่งข้อขัดแย้งขนาดใหญ่หลวงที่เรียกว่า

สงคราม. สงครามเป็นความขัดแย้ง ที่เกิดมาจากความเห็นแก่ตัว ของทั้งสองฝ่าย หรือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็น อย่างน้อย, ส่วนมากก็เรียกว่าทั้งสองฝ่ายแหละ ถ้าฝ่ายหนึ่ง ไม่เห็นแก่ตัวจริงใจให้อภัย มันก็เกิดไม่ได้ เกิดไม่ได้, ถ้ามี สงครามรบกันได้แล้ว ก็ต้องมีความเห็นแก่ตัวทั้งสองฝ่าย แม้ว่าจะเกิดในรูปแบบที่มันต่างกัน. เราอาจจะหลีกเลี่ยงโดยไม่ ต้องฆ่า โดยไม่ต้องก่อสงครามก็ได้ ทำเสียอย่างอื่นก็ได้. ให้ ถือว่าถ้ามีสงครามแล้วก็มีความเห็นแก่ตัวทั้งสองฝ่าย มันเกิด ความขัดแย้ง ใต้รบราฆ่าฟันกัน ไม่มีฝ่ายใดถูกได้. ถ้ามันมีการ รบราฆ่าฟันกัน พระเจ้าก็จะลงโทษทั้งสองฝ่าย เพราะพระเจ้า สอนไม่ให้เบียดเบียนกัน ไม่มีอ้างว่าฝ่ายไหนถูกฝ่ายไหนผิด ลงโทษทั้งสองฝ่าย.

ข้อนี้อาจจะมีอยู่แล้ว ในบรรดาท่านทั้งหลายบางคน ที่นั่งอยู่ที่นี้, คนแก่ๆ เป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นปู่ เป็นหลาน เป็นญาติ เป็นลูกพี่ลูกน้อง? คือถ้าลูกเด็ก ๆ ลูกหลานมันทะเลาะ กัน ต้องตีทั้งสองฝ่าย โดยไม่มีฝ่ายใดผิดฝ่ายเดียวหรือถูกฝ่าย เดียว, ถ้ามีการทะเลาะกันก็ต้องมีการตีทั้งสองฝ่าย. โยมของ อาตมาเป็นอย่างนี้ โดยเฉพาะโยมผู้หญิง ถ้าทะเลาะกัน ทะเลาะ

กับน้องกับใครก็ตามเถอะ ถูกตีทั้งสองฝ่ายเลย, ไม่มีการที่จะพิสูจน์ว่า นั่นผิดควรจะตีแต่ฝ่ายนั้นฝ่ายเดียว ถ้ามีการทะเลาะกัน แล้วก็ตีทั้งสองฝ่าย เพราะมันมีส่วนผิดทั้งสองฝ่าย; ส่วนฝ่ายใดผิดมากผิดน้อยนั้นน้อยกว่ากันทีหลัง แต่ในชั้นแรกต้องให้รับโทษกันเสียทั้งสองฝ่าย เพราะถ้าออกกันด้วยความไม่เห็นแก่ตัว ออกกันเสีย แล้วมันจะไม่ทะเลาะกัน. เราเห็นสงครามเกิดขึ้น มักจะคิดว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูก อีกฝ่ายหนึ่งผิด. อาตมาคิดว่าไม่ถูกทั้งสองฝ่าย มันต้องเห็นแก่ตัวด้วยกันทั้งสองฝ่าย.

มาตั้งจิตคิดว่า เราเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น, ถ้าเขาล่วงเกินเรามา เราก็อดทนไว้ ยกเว้นให้ ให้อภัยให้เขา ให้เขาสบาย ทั้งที่ทำให้เราเจ็บปวด. ถ้าคิดอย่างนั้นแล้ว มันจะทะเลาะกันได้อย่างไร มันยอมเป็นฝ่ายเจ็บปวด เพื่อให้ฝ่ายหนึ่งสบาย เพราะว่ามันเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น.

นี่หลักเกณฑ์ข้อต้นเรียกว่าไม่ให้เกิดการเบียดเบียน หรือแม้ที่สุดแต่การขัดแย้ง เพียงแต่ขัดแย้งมันก็ไม่เกิด. เดี่ยว

นี้ตามปกตินิสัย มันมีแต่ความขัดแย้ง หรือจะเรียกอีกทีว่า ความไม่ยอม ความยกหูชูหาง ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึก ว่า ไม่ยอม ไม่ยอมอยู่เบียดล่าง ไม่ยอมเป็นเบียดล่าง ไม่ยอม ถ้า อย่างนั้นมันก็ต้องมีข้อขัดแย้ง และต้องมีการกระทบกระทั่งกัน เสมอไป. ยอมให้มันบ้าคนเดียวไปเสียบ้าง ก็ไม่เกิดเรื่อง ไม่ขัดแย้ง ฉะนั้นไม่ขัดแย้ง.

เรื่องไม่ขัดแย้งนี้ ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย พระพุทธเจ้า ตรัสอย่างกำชับ กำชับที่สุด เหมือนกับเรื่องอื่นๆ *ตรัสกำชับ ไม่ให้ภิกษุทั้งหลายกล่าวคำขัดแย้ง.*

เรื่องมีว่า พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลก ก็มีฝ่าย ศัตรู ศัตรูก็ขัดแย้ง ขัดแย้ง, มันจะขัดแย้งก็ช่างหัวมัน ให้มันขัดแย้งไปซิ ฉะนั้นจะไม่ไปขัดแย้งตอบ ไม่ขัดแย้งตอบ. แม้ ว่าพระองค์จะสอน, สั่งสอนด้วยหลักการที่ผิดจากที่เขาถือกัน อยู่แล้ว พระองค์ก็ไม่ขัดแย้งว่า นี่มันผิด อันนั้นมันผิด อย่าเอากับมัน, อย่างนี้ไม่ ไม่มีทำอย่างนั้นเลย มีแต่บอก ว่า ในขณะนี้ ในธรรมวินัยนี้ คือในลัทธิของฉันททำอย่างนี้ ดี อย่างนี้ ก็คืออย่างนี้ ท่านก็บอกไป; ส่วนพวกอื่นเขาก็ทำไป ตามที่เขาเคยทำ หรือเขาต้องการ มันก็ไม่มีมีการขัดแย้งซิ.

เตี้ยวนดำมันไปมีสีจากนิเวส หัวแข็ง หัวรั้น ยึดถือของตัว
ว่า มิ่งผิดกุกกุก มิ่งผิดกุกกุก ของมิ่งไม่มีส่วนถูก ดังนั้น, นี้ขัดแย้ง
แล้วก็เกิดเรื่อง.

พระพุทธเจ้าท่านจะไม่ขัดแย้ง เขาสอนกันอยู่ว่า นรก
อยู่ใต้ดิน ใต้บาดาล สวรรค์อยู่บนฟ้าสูงสุด, เขาสอนกันอยู่ก่อน
พระพุทธเจ้า ทั่วไปในอินเดีย เขาสอนกันมากลัทธิที่ชั่วลัทธิ
แล้วก็ไม่รู้ เขาสอนกันมาอย่างนั้น. พอพระพุทธเจ้าเกิดขึ้น
ท่านก็ไม่ได้ว่า มันผิดโง่ มันโง่โง่ ท่านไม่บอก ไม่พูด
ในลักษณะอย่างนั้น แต่กลับไปพูดว่า นรกอยู่ที่อายตนะทั้ง ๖
ที่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, สวรรค์ก็อยู่ที่ ตา หู จมูก ลิ้น
กาย ใจ. นี่พูดอย่างบายเบี่ยงทำนองว่า สวรรค์นรก ชนิด
ที่อยู่ที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, มยา ทิฏฐิชา ฉันทเห็นแล้ว;
ฉันทเห็นแล้ว แต่ฉันทไม่เอามายืนยันกับแก ฉันทเห็นแล้ว นรก
ที่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สวรรค์ที่อยู่ที่ตา หู จมูก ลิ้น
กาย ใจ. นี่ก็คืออาการที่ท่านไม่กล่าวคำขัดแย้ง ใครๆ ก็รู้
เอง จะชอบนรกชนิดไหนก็เอาสิ สวรรค์ชนิดไหนก็เอาสิ.

ในที่สุกก็ได้ตรัสทำนองประกาศเป็น พุทธอาณา ให้
 ถือเป็นหลักเกณฑ์ว่า *ตาดอกไม้กล่าวคำขัดแย้งกับใคร ๆ ในโลก*
นี้ ในเทวโลก ในมารโลก ในพรหมโลก ในหมู่มสัตว์ พร้อม
ทั้งสมณะและพราหมณ์, แม้เธอทั้งหลาย ก็จงเป็นผู้ไม่กล่าว
 คำขัดแย้งกับใคร ๆ ในโลกนี้ ทั้งเทวดา ทั้งมนุษย์ ทั้งพรหมโลก
 มารโลก ทก ๆ โลก.

แล้วคุณก็คิดดูซิ มันจะเกิดเรื่องอะไรได้, จะเกิดเรื่อง
 อะไรได้เมื่อไม่กล่าวคำขัดแย้งใด ๆ. นี้ *ความไม่เบียดเบียนของ*
พระพุทธเจ้าละเอียดสูงสุด หรือว่าเป็นสมบัติผู้ดี, เป็นผู้ดี
 ไม่เหมือนผู้ไพร่ อะไรสักนึกก็ขัดคอ อะไรสักนึกก็ขัดแย้ง
 ยกหูชูหาง ภูเขาไม่ยอมมีง. นี้เรียกว่ามันต่างกันมาก ที่ว่าจะ
 เป็นผู้ไม่เบียดเบียน ไม่เบียดเบียน มันก็ได้เบียดเบียนกัน
 ด้วยอาวุธปาก แล้วทนไม่ไหวก็ใช้อาวุธจริง.

ระมัดระวังสังวร อย่าให้กระทบกระทั่งแก่สัตว์มี
 ชีวิตใด ๆ ว่า ปาณภูเต สุสณฺณโม สรรวมด้วยดี ในสัตว์มี
 ปาณะทั้งหลาย. นี้ความสุขข้อแรก ข้อหนึ่ง ระดับหนึ่ง ชั้น
 หนึ่ง ระดับพื้นฐาน ปฏิบัติกันได้ก็มากน้อย ก็ลองดู.

ชาวพุทธถือหลัก สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ภัยด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น, พวกที่เขาไม่ถือ เขาก็ฆ่ากันได้สบาย แต่บางที่แม่ศาสนาของเขาสอนอยู่ ห้ามอยู่ เขาก็ยังไม่เชื่อ มันก็มีเหมือนกัน, นี่เพราะไม่เชื่อพระศาสนา.

เดี๋ยวนี้เอาเป็นว่า ขอให้เป็นว่า ไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งใดๆ แม้กับคนโง่ ทั้งที่เราต้องอยู่ร่วมโลกกับคนโง่, เข้าใจไหม. ถ้าคุณไม่ยอมในข้อนี้ คุณก็จะมีผลกระทบ วันหนึ่งไม่รู้ก็ร้อยเรื่อง เพราะคนโง่มีมาก มีรอบตัว ยิ่งเป็นพ่อเป็นแม่ ยิ่งเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา ครูบาอาจารย์แล้วยิ่งมาก ยิ่งมาก เพราะมันเกี่ยวข้องกับคนมาก เพราะมันแวดล้อมอยู่ด้วยคนมาก ซึ่งล้วนแต่เป็นคนโง่ แล้วก็ไม่รู้ตัวตัวเองโง่.

ถ้าเราจัดการเรื่องนี้ไม่ถูกต้อง มันก็เต็มไปด้วยปัญหา ด้วยความยุ่งยาก ลำบาก; ฉะนั้นบางอย่าง จึงยอมให้มันโง่ อย่าไปต่อต้านกับใคร ชัดขวางขัดคอ มันอยากโง่ให้มันโง่ แต่แล้วก็ต้องดูว่าอย่าให้เกิดเรื่อง อย่าให้กระทบกระทั่งมาถึงเรา จัดหลักให้ดีๆ, ยากหน่อย มิฉะนั้น มันต้อง

สุขเพราะอยู่เหนืออำนาจกาม.

ที่นั้ข้อสอง *สุขาวิราคตา โลก กามานํ สมตคฺคโม*
 วิราคะตา แปลว่า ความคลายกำหนด ความไม่กำหนด
 ปราศจากความกำหนด, *กามานํ สมตคฺคโม* ก้าวล่วงกาม ก้าว
 ล่วงอำนาจของกามเสียได้ อำนาจของกามไม่ครอบงำได้ ที่เป็น
 กาม เป็นกิเลส เป็นกามมาครอบงำเราไม่ได้ นี้เรียกว่า *กามานํ*
สมตคฺคโม, หรือว่ามีจิตใจสูง ไม่ไปหลงไหลในเรื่องของกาม
 ไม่มีราคะผูกพันเหนียวแน่นด้วยความโง่, ราคะในทางกาม,
 ทางเพศ.

ราคะในทางตัวตนก็มี ไม่ใช่มีแต่ในทางเพศ;
 กำหนดราคะในทางเพศ เรียกว่า กามราคะ, กำหนดยินดีใน
 สิ่งที่เป็นรูปธรรมล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับกาม เรียกว่า รูปราคะ
 ราคะในสิ่งที่เป็นรูป, แล้วยังมีแถมสิ่งที่ไม่มียรูปก็เป็นที่ตั้งแห่ง
 ราคะ เรียกว่า อรูปราคะ. จำให้ตีมี่ ๓ คำ กามราคะ รูป-
 ราคะ อรูปราคะ, ราคะ—กำหนดยินดี อารมณ์ของมันก็คือ
 กามอย่างหนึ่ง, สิ่งที่เป็นรูปล้วนๆ แม้จะไม่เกี่ยวกับกาม
 น้อกอย่างหนึ่ง, สิ่งที่ไม่มียรูปเลย ไม่มีรูปเลย ก็ยังไม่เกี่ยว
 กับกาม ก็ยังเป็น^{๗๕}ที่ตั้งแห่งราคะ.

เรื่องกาม เรื่องเพศ เรื่องรูกันแล้ว เรื่องผู้เรื่องเมีย เรื่องหญิงเรื่องชาย กำหนดในทางกาม. *รูป* ราคะเป็นเรื่องราวไปทางรูป หลงไหลในของรัก เช่น ของเล่น, ถ้างมันหลงแล้ว มันก็รัก มันยอมหย่าผัว ไม่ยอมเลิกเล่นไฟ มีคำเรียกเรื่องเป็นคำกลอน อาตมาลืมเสียแล้ว, บางคนรักไก่อชนรักนกเขา ยิ่งกว่าลูกกว่าเมีย มันรักไก่อชน รักนกเขา รักยิ่งกว่าลูกกว่าเมียก็มี, แม้แต่รักในของสวยงาม รักในเรื่องเพชรพลอยเพชรนิลจินดา อะไรอย่างนั้นก็รักไป, นี้ก็เรียกว่า รูป ราคะ. ถ้าเป็น *อรูปราคะ* มันก็เป็นนามธรรม จะเป็นเรื่องเกียรติยศชื่อเสียง จะเป็นบุญเป็นกุศล เป็นอะไรก็ได้ ที่มันหลงไหลรัก ราคะเหนียวแน่น บ้าบุญ เมามบุญ ก็เรื่องนี้, เรื่อง *อรูปราคะ*

ในบาลีมีอยู่เรื่อง มันนำหัว หรือนำขันอะไรก็ได้แล้ว แต่ อาตมาได้อ่านพบแล้วมันก็ลืมไม่ลง, คือ ผู้ใหญ่บ้านมัน รักลูกบ้าน รักอย่างเหลือประมาณ, รักลูกบ้าน เพราะลูกบ้านเป็นคนดี นี้ก็จัดเป็นราคะเหมือนกัน เป็น *ฉันทราคะ*. ยินดีพอใจ รักใคร่เหนียวแน่นเป็นราคะ ก็มีในเรื่องกามเรื่องเพศนี้ก็ได้, ในเรื่องรูปล้วน ๆ ไม่เกี่ยวกับกามก็ได้, ใน

เรื่องอรุปล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับรูปก็ได้ ล้วนแต่ฝังจิตติดแน่น
ติดแน่นเหลือที่จะพรากได้.

ราคะทั้งหลายเหล่านี้ จางออก ๆ คลายออก ๆ ก็เรียก
ว่า วิราคะ วิราคะเป็นความสุข จางออก จางออก ได้เท่าไร
ก็เป็นความสุขเท่านั้น. บางคนอาจจะบ้า บ้าบ้านบ้าเรือน บ้า
รถยนต์ บ้าเพชรพลอย, เคี้ยวนี้เขากำลังออกสติคิดว่าเพชร
พลอยเมืองไทยนี้ขายได้มาก ก็ฟันล้านก็หมื่นล้านไม่รู้ปีหนึ่ง
แสดงว่าต้องมีคนบ้ามันมาก มันจึงขายได้มาก. มันก็มีมาก
ไม่มีที่สิ้นสุดเหมือนกัน ไม่แพ้เรื่องกาม เขาจะมีรถยนต์ที่
วิเศษกว่าใคร, มีบ้านที่ประหลาดที่สวยงามกว่าใคร. ความที่
จิตเข้าไปฝังแน่นในสิ่งนั้น เรียกว่าราคะ ไม่ใช่ตัวสิ่งนั้นนะ
แต่จิตที่ไปฝังแน่น ยึดแน่น ด้วยความกำหนดยินดีในสิ่งนั้น
เรียกว่า ราคะ.

แล้วคุณไปคิดเอาเอง อาตมาไม่ต้องบอก ถึงบอกก็
ไม่มีประโยชน์ ไปคิดเอาเอง ไปดูเอาเอง ที่เคยหลงรักๆ หลง-
รักทางกามารมณ์ เคยหลงรักมาแล้วเท่าไร, หลงรักแก้วแหวน
เงินทองของเหล่านี้ หลงรักเกียรติยศชื่อเสียง หลงรักอะไร

มาแล้วเท่าไร, ก็ดูเอาเอง กัดหัวใจทั้งนั้นแหละ มันกัด
หัวใจ ยิ่งรักเท่าไรยิ่งกัดเท่านั้น ยึดถือเท่าไรก็กัดเท่านั้น.

วิราคะ จงออก ๆ ๆ ในความกำหนัด นี่ก็เป็นสุข
เป็นสุขที่สูงขึ้นมา สูงขึ้นมา, แต่ยังมีตัวตน ตัวตนเหลือ จึง
ยังไม่ใช่ที่สุด เพราะว่ามันไปกำหนัดหรือราคะในตัวตนที่เหลือ
มันจึงไม่สูงสุด. ละกามราคะ รุกปราคะ อรูปปราคะได้แล้ว แต่
ไม่อาจละ อตฺตราคะ คำนี้ไม่มีในบาลีบอกให้รู้ อตฺตราคะนี้
เอามาพูดให้ฟัง ให้สังเกตง่าย จาง่าย ว่าราคะในอตฺตาในตัว
กู ไปเรียกเป็น อสฺมิमानะ.

สุขเพราะละตัวตนเสียได้.

ความสุขข้อที่สาม อสฺมิมานสฺส วินโย เอตํ เว
ปรมฺมสุขํ นำอสฺมิมานะออกเสียได้ สิ่งนั้นเป็นความสุขสูงสุดเว้ย
มีคำว่าเว้ยด้วย. พระพุทธภาษิต บางทีมีคำว่าเว้ยเหมือนกัน
ไม่ใช่เว้ยคำหยาบหรือเว้ยคำใคร แต่ว่าเว้ยทำทหาย ทำทหาย ยิน
ยันทำทหาย เอ้า, มึงค้านชิ กูว่าเว้ยนี้ กูว่าเป็นอย่างนี้ กูว่า
เป็นอย่างนี้ มึงค้านชิ. พบบ่อย ๆ ในพระพุทธภาษิต มีคำ
ว่า เว, เว แปลว่า เว้ย.

ความสุขที่สาม ละอัสมิมานะเสียได้ อัสมิมานะ
 แปลว่า ความสำคัญมั่นหมายว่าตัวตนมี, ทัวหนังสือแปลว่า
 มีเท่านั้น มีคือมีตัวตน มีตัวกู มีของกู มีตัวกู มีของกู
 มีอะไรนี่มี ๆ ๆ ก็แล้วกัน มันมีเป็นตัวตน ละเสียได้ นี่สุข
 สูงสุด. แล้วถ้าละความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวตนนั้นเสียได้แล้ว
 มันไม่มีทางที่จะเกิดกิเลสอะไรได้, ไม่เกิดโลภะ โทสะ โมหะ
 ได้, ไม่เกิดไฟคือกิเลสได้ มันก็สูงสุด ก็เป็นสุขสูงสุด เป็น
 นิพพาน; เพราะมันสิ้นราคะ โทสะ โมหะ ก็เป็นนิพพาน.

นี่จึงมายืนยัน พวกกันให้มันมากกว่า มันไม่มีตัวตน
 แล้วมันก็ไม่เห็นแก่ตน, นี่หัวใจพระพุทธานุศาสน์ เป็น
 ยอดสุขของปรมาตม เป็นยอดสุขของอภิธรรม; แต่เขาไม่ค่อย
 เน้นกันที่ตรงนี้ เขาไปเน้นกันที่ตรงไหนก็ตามใจเขา. อาตมา
 จะเน้นยอดสุขของอภิธรรม หรือยอดสุขของปรมาตมธรรม ที่
 ตรงนี้ ที่ว่าหมกตัวตน หรือสัญญาตา ว้างจากตัวตน.

สำคัญมั่นหมายว่าเป็นตัวตน แล้วมันก็นั่นนอน
 แหละ มันก็ต้องมีความสำคัญมั่นหมายว่าของคนตามมา
 ทั่วเหตุว่า สิ่งทีเรียกว่าตัวตนนั้น ไม่ได้อยู่สิ่งเดียว, มันอยู่กับ

เดียว สิ่งเดียวไม่ได้ มันต้องมีสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ พอสิ่งใด
เข้ามาเกี่ยวข้องกับ มันก็เป็นของคนหมด. ถ้าสมมติว่า จิตคิดว่ามีชีวิต
มันก็ชีวิตเป็นของตน, ความรู้สึกสุข ก็สุขของตน,
ความรู้สึกว่าทุกข์ ก็ทุกข์ของตน, อะไรที่มาเกี่ยวข้องกับตัวตน
ก็เป็นของตน, ฉะนั้น จึงเรียกว่า ตัวตนและของตนคู่กัน
เป็นบาลีก็เรียกว่า *อตฺตา และอตฺตนิยา*, อัตตา ๆ ตัวตน อตฺตนิยา
เนื่องด้วยตน ก็คือของตน เพราะฉะนั้น เรามีตัวตนมีของตน.

ถ้ามีตัวตน ก็มีร่างกายของตน มีอะไรของตน แล้ว
แต่มันจะเอาอะไรมาเป็นของตน, มีบุตร ภรรยา สามี บ้าน
เรือน ยศศักดิ์ เกียรติยศชื่อเสียง วาสนาอะไรของตน ๆ. มัน
ก็เพิ่มน้ำหนักแห่งความยึดมั่น ถือมั่น ให้มันรุนแรงขึ้น, แล้ว
มันก็เจ้าของ เพราะมันยึดเข้ามาทันที มันก็เป็นของหนัก
ขึ้นมาทันที, มันก็ห่วงมาทันที วิตก กังวล อาลัยอาวรณ์.
กังวลเป็นเรื่องร้ายที่สุด ถ้ามีของตน มันก็กังวลในตน, มัน
กังวลในชีวิตว่าจะตายเมื่อไร, จะปลอดภัยอย่างไร, กังวล
เรื่องของตนว่าจะสูญหายหรือไม่.

หม่อมตัวตนหรือของตน ก็เกิดสิ่งที่เรียกว่า ของ
หนัก ๆ ขึ้นมา เป็นภาระหนัก, ยึดถือรูปเป็นตนก็หนัก, ยึดถือ

เวทนาเป็นตนก็หนักด้วยเวทนา, ยึดถือสัญญาเป็นตนก็หนัก
 ด้วยสัญญา, ยึดถือสังขารเป็นตนก็หนักด้วยสังขาร, ยึดถือ
 วิญญาณเป็นตนก็หนักด้วยวิญญาณ ไปแตะเข้าที่ตรงไหน
 มันหนักไปเสียทั้งนั้น, นี้เรียกว่ามันกักเจ้าของ. ไปยึดเอา
 อะไรมาเป็นของเราแล้ว มันจะกักเรา มันจะกักเจ้าของ, เรา,
 ความโง่ ตัวตนโง่ ก็ตามใจเถอะ มันก็กักตัวตนโง่นั้นแหละ.
 มันจึงเกิดมี ชีวิตชนิดที่กักเจ้าของ คือชีวิตของคนโง่ที่มี
 ความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวตน. แล้วก็มีชีวิตที่ตรงกันข้าม คือ
 ชีวิตที่ไม่กักเจ้าของ คือ มีชีวิตที่ไม่ใช่ตน มีแต่จิต จิตไม่
 ยึดถืออะไร โดยความเป็นตน, จิตเป็นอิสระไม่ยึดถืออะไร
 เป็นตน จิตชนิดนี้ไม่ถูกอะไรกัก มันก็เกิดชีวิตชนิดที่ไม่กัก
 เจ้าของ.

คำพูดคำนี้มีความหมายมากสำหรับพวกฝรั่งที่มากัน
 มากๆ มาจากเมืองนอก เขาชอบคำพูด ชีวิตที่ไม่กักเจ้าของ
 เขาชอบกันมาก เพราะว่าเขาเคยโดนมาแล้วแต่ชีวิตที่กักเจ้า
 ของทั้งนั้น มันกักเจ้าของทั้งนั้น ไม่เคยพบ. พอพูดถึงเรื่อง
 นี้สนใจๆ พยายาม พยายามที่จะให้มี ให้ได้ขึ้นมา ก็มีชีวิต
 ที่ไม่กักเจ้าของ, อยากจะดำเนินชีวิตแบบนี้เป็นชีวิตใหม่

หรือวิถีชีวิตใหม่ก็ตาม ก็คือ *ปลดปล่อยความโง่ ว่าตัวตน หรือ
 ของตน ออกไปเสีย ออกไปเสีย ออกไปเสีย*, มีแต่กายและ
 ใจล้วน ๆ ไม่ถูกยึดถือว่าเป็นตัวตน ของตน, มีสติปัญญา
 ดำเนินชีวิตไปก็แล้วกัน ไม่ต้องเป็นของหนัก เป็นของกู ไม่
 ไม่ต้องเป็นตัวกู แม้แต่ตัวกูมันก็ไม่หนักแก่ตัวกู. ถ้ายึดถือ
 เป็นของกู มันก็หนักแก่ตัวกู คือ จิตใจที่มันโง่ไปว่ามีตัวกู.
 มันละเอียดถึงที่สุด เห็นใหม่ว่า *ความทุกข์ขั้นละเอียดที่สุดหมด
 ไป แล้วความสุขขั้นละเอียดที่สุดก็มีมา คือสุขที่เกิดจากความ
 ไม่ยึดมั่นว่าตัวตน, อัสมิมานัสสะ วินะโย* เอตังเวประมมังสุขัง.

พระบาลี ๓ บทนี้ ถ้าจำได้ก็ดี มันก็ไม่ยากเกินไป
 แต่ไม่สนใจจะจำกันเอง, ลองจำไว้ซิจะได้ไว้เตือน. ชั้นแรก
 ชั้นต่ำสุดก็ว่า *อพฺยาปฺขณฺโณ สุขํ โลกเก ปาณญฺเต สฺยฺยโม สุข*
เพราะไม่เบียดเบียน, ข้อที่สอง สุขาวีรคตา โลกเก กามานํ
สมคิคุโโม สุขเพราะอยู่เหนืออำนาจาม อยู่เหนืออำนาจาม
คือไม่ไปหลงรัก รากะในสิ่งใด, ข้อที่สาม อสฺมิมานสฺส วินโย
เอตํ เว ปรมํสุขํ นำอัสมิมานะออกเสียได้เป็นสุขอย่างยิ่ง,
ปรม แปลว่า บรม ปรมํสุขํ บรมสุข.

พระพุทธเจ้าท่านได้ฝากไว้ให้ ถือเสมือนหนึ่งว่า ฝากให้เราแต่ละคน ๆ ทุกคน ๆ ก็จำไว้เป็นหลักประจำตน ไม่ให้ไปเกิดความผิดพลาดในเรื่องนี้: *ไม่เบียดเบียนอะไร, ไม่กำหนดยึดอะไร* แล้วก็*ไม่มีตัวกู* ไม่มีตัวกู. แต่แล้วก็ขอยืนยันว่า มันสำคัญสูงสุดอยู่ที่ *ไม่มีตัวกู* เท่านั้น; ถ้ามันไม่มีตัวกูเสียตั้งแต่ที่แรกแล้ว มันก็ไม่เบียดเบียนใคร เพราะเบียดเบียนใคร มันต้องเบียดเบียนด้วยตัวกู, หรือจะไปกำหนดยึดในสิ่งไร มันก็ต้องมีตัวกู จึงจะเป็นผู้กำหนด หรือเป็นเจ้าของความกำหนด ถ้า*ไม่มีตัวกู* ๒ ข้อข้างต้นมันก็มีเองโดยอัตโนมัติ. แต่เดี๋ยวนี้ยังเป็นปุถุชนเกินไป จะทำอย่างไร มันไม่มี ไม่มีธรรมะชั้นสูง คือ ความไม่มีตัวกู มันยังไม่มียังมีตัวกู; จึงบอกให้ระวังไว้ก่อน ระวังไว้ก่อน อย่าเบียดเบียน, อย่าไปหลงกำหนดยึดในสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนดยึด.

ความสุขมีอยู่เป็น ๓ สถานอย่างนี้ เลือกลงตามพอใจ ควรจะพยายามให้ได้ทั้ง ๓ อย่างนะ ถ้าได้อย่างสูงสุดก็นับว่าวิเศษ หรือโชคดี ประสบความสำเร็จสูงสุด. ไม่มีความรู้สึกเป็นตัวกู เป็นอหังการว่าตัวกู ไม่มีความรู้สึกว่า

ของกู คือ มมังการ, อหังการะ ตวักู มมังการะ ของกู อย่า
 มีอหังการ อย่ามีมมังการ ก็ไม่มีตวักู ไม่มีของกู. แต่ที่^๕
 ความอหังการความมมังการนี้ มันเป็นที่อรร้อยที่สุดแก่คน
 โง่ ยิ่งบรมโง่เท่าไร แล้วมันยิ่งจะอรร้อยแก่อหังการ มมังการ
 เท่านี้แหละ. อยากจะมีตวักู อยากจะมีของกู อยากจะข่มขู่
 ผู้อื่น อยากจะเหนือผู้อื่น.

ระวัง, อาหารของคนโง่ คือ ความหมายมันเป็นตวักู
 เป็นของกู กูสบายใจเหลือประมาณแล้ว สบายใจอย่างตรงกัน
 ข้าม. ความทุกข์ที่เป็นไฟ ความทุกข์ที่เป็นนรก ของ
 คนโง่ ที่มี ตวักู-ของกู, ถ้าหมดความรู้สึkstวักูของกู ก็เป็น
 ความสุขแท้จริง ของคนไม่โง่ ก็ไม่มีความทุกข์ชนิดโง่.

เอาตามาคิดว่าเท่านี้ก็พอแล้ว ถ้าเข้าใจเรื่องความสุข
 ๓ ชนิดเท่านี้ อย่างที่ว่ามานี้ มันก็พอที่จะดำเนินชีวิต.

โลกกำลังจะวินาศ เพราะความเห็นแก่ตัว.

แต่เดี๋ยวนี้อาจจะพูดให้มันกว้างกว่านั้น ให้มันรับ
 ผิดชอบกันมากกว่านั้น ว่า ถ้ามันมีความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว
 กู เห็นแก่ตัวแล้วมันทำลายโลก, มันถึงจะทำลายโลก ให้

วินาศไปทั้งโลกไม่มีเหลือ เพราะว่าคนเห็นแก่ตัวมันทำร้าย
ทำอันตราย เป็นภัยเป็นอันตรายแก่โลก.

อยากจะทำทายเป็น คุณช่วยคิดมาดู คุณลองคิดมาดู
ลองบอกมาดูสักข้อหนึ่งว่า ความเลวร้ายอันไหนที่ไม่ได้เกิดมา
จากความเห็นแก่ตัว, ความเลวร้ายในโลกนี้ก็ร้ายก็พันอย่าง
หมื่นอย่าง แสนอย่าง ความเลวร้ายอันไหนที่ไม่ได้มาจาก
ความเห็นแก่ตัว. นี้ไปคิดข้อนั้น ว่าถ้ามองเห็นว่าความเลวร้าย
ทุกอย่างมาจากความเห็นแก่ตัว แล้วเกลียดมาก กลัวมาก
เกลียดมาก มันจะขับไล่ความเห็นแก่ตัวนี้ออกไปโดยเร็ว.

อาตมาจึงพูดว่า เตี่ยวนี่โลกกำลังจะวินาศอยู่แล้ว
เพราะความเห็นแก่ตัวในโลกนี้มันมากขึ้น ๆ, เพราะมันเจริญ
ด้วยวัตถุที่ส่งเสริมความเห็นแก่ตัว. โลกเจริญทางวัตถุ, เจริญ
ทางวัตถุ คือเจริญด้วยสิ่งที่ส่งเสริมความเห็นแก่ตัว คือ
ส่งเสริมความสุข สนุกสนาน เอรีคอร้อย ทางวัตถุ ทาง
เนื้อทางหนัง ทางกิเลสอันเองแหละ นี้ส่งเสริมความเห็น
แก่ตัว. มันก็ยากหน่อยหรือยากมากก็แล้วแต่ ที่คนอยู่ในโลก
นี้จะไม่เห็นแก่ตัว เพราะมันมีแต่สิ่งส่งเสริม. โดยกำเนิดใน

จิตในใจ มันก็มีมาแล้วจากสัญชาตญาณ บวกกันเข้ากับโมหะ
อวิชชา เป็นความเห็นแก่ตัว พร้อมอยู่ข้างใน, ข้างนอก
ชาวโลกเขาก็ส่งเสริมกันด้วยปัจจัยที่ผลิตขึ้นมา ผลิตขึ้นมา ให้
กินกิน, ให้แต่งเนื้อแต่งตัวกิน, ให้อยู่ใช้สอยกิน, ให้อะไร
กิน ๆ ๆ นี่มันจึงอยู่ยาก.

นี่เตรียมตัวไว้ที่จะต้องอยู่ในโลก ที่มีแต่เหยื่อ
ย้วยวนให้เกิดกิเลส ส่งเสริมความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัว
สมัยที่โลกไม่เจริญยังเป็นโลกป่าเถื่อน สิ่งเหล่านี้ไม่ค่อยมี
จะนั้น ปัญหาเหล่านี้จึงไม่ค่อยมี, คนป่าเขาไม่ต้องหุงผ่ำก็
ได้ เขาไม่ต้องมีครวักก็ได้, ไปเก็บของกินในป่า เผาไฟกินกัน
เดี๋ยวนี้ ได้อะไรมา, นี่สมัยคนป่า ความเห็นแก่ตัวมันไม่มีที่
ตั้ง มันก็ไม่ค่อยมี. เดี่ยวเรามีบ้านมีเรือน มีกามารมณ์ มี
อะไร ๆ สารพัดอย่าง, ความเห็นแก่ตัวมันมีที่ตั้งที่เกิด มันก็
เจริญอกงาม, แล้วก็ยิ่งเห็นแก่ตัวยิ่งขึ้น ไม่ใช่หยุดอยู่นะ.
ขอให้ดูให้ดี ความเห็นแก่ตัวในโลกนี้ ไม่ได้หยุดอยู่เท่าเดิม
เพิ่ม ๆ ๆ ๆ เพิ่มขึ้นทุกวัน ทุกเดือน ทุกปี เพราะว่าโลกนี้มัน
เจริญตัววัตถุ. ที่เรียกว่าอุตสาหกรรมนั้นแหละ ระวังเถอะ
นั้นแหละ มันจะทำความฉิบหาย เพราะว่าสิ่งที่จำเป็น จำเป็น

แก่ชีวิต ไม่ต้องผลิตด้วยอุตสาหกรรม ทำด้วยมือ ๒ มือก็ได้; แต่ที่ต้องมากมาย จนต้องทำด้วยอุตสาหกรรมแล้ว มันเป็นเรื่องเกิน, เป็นเรื่องทำให้เกิดความเกิน บ้าเกิน ตีเกิน เมากิน อะไรเกินไปทั้งนั้น จนเป็นบ้า, แล้วโลกนี่ก็จะเป็นอย่างนั้น.

เราก็จะเป็นกับเขาเหมือนกัน จะเป็นนิคซ์ หรือเป็นอะไรไม่รู้ เรียกว่า, จะมีอุตสาหกรรม มีอะไรเพิ่มเข้ามาให้มันบ้าเรื่องเกินกันให้มากขึ้น. ไม่ดูตัวอย่าง พวกเจ้าของตำรา ขอภัยต้องใช้คำว่าพวกฝรั่ง, อย่าโกรธอย่าอะไร มันเกิน อยู่กันเกิน แล้วมันเป็นอย่างไรบ้าง कुछ ความสุขสงบสุขมีอยู่ในพวกนั้นหรือเปล่า มันจะยิ่งเลวร้ายกว่าพวกคนป่า. เราจะไปเอาอย่างเขาได้อย่างไร การศึกษาก็ดี วัฒนธรรมก็ดี อะไรก็ดี จะไปเอาอย่างคนพวกนั้น; ออกสำห้ไปเรียนเมืองนอกเมืองนา ปริญญายาวเป็นทาง, เรียนความรู้ บ้าๆ บอๆ นี้ มาทั้งนั้น มาทำให้เกิน ไปใช้วัตถุที่ทำให้เกิน. เรื่องคอมพิวเตอร์นี้เรื่องทำให้เกิดส่วนเกิน วิธีเอาเปรียบผู้อื่น วิธีจะหาส่วนเกินนี้ เรื่องคอมพิวเตอร์นี้ บุชากันนัก โลกมันจะได้วินาศเร็ว, นี้เรียกว่า มันสร้างแต่ส่วนที่จะส่งเสริมความ

เห็นแก่ตัว. พอเขาเหลียวมามองพวกเรา มองพวกคนมี
 ธรรมะธัมโม, เขาก็ว่า บ้าบอ หยุตหนึ่ง ไม่เจริญ ไม่อยากจะ
 กบ; พวกเราที่อยากจะคบก็ต้องหมุ่นตามเขา หมุ่นไปตาม
 ความเห็นแก่ตัว, บัญหาก็มียู้อย่างนี้.

โทษของคนเห็นแก่ตัว.

เรื่องคนเห็นแก่ตัวนี้ ก็ได้พูดให้ฟังอย่างยั้งแล้วว่า
 คนเห็นแก่ตัวมัน ขี้เกียจ, คนเห็นแก่ตัวมัน เอาเปรียบ, คน
 เห็นแก่ตัวมัน อิจฉาริษยา, คนเห็นแก่ตัวมัน ไม่สามัคคี,
 คนเห็นแก่ตัวมัน ยกตนข่มผู้อื่น, คนเห็นแก่ตัวมัน ชอบ
 นินทาผู้อื่น ใส่ร้ายผู้อื่น ใส่ความผู้อื่น, คนเห็นแก่ตัวมัน
 ทำลายสาธารณประโยชน์, คนเห็นแก่ตัวมัน สร้างมล
 ภาวะ แล้วเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ ทั่วไปในท้องถิ่น ใน
 แม่น้ำลำคลองอะไร อุบัติเหตุเกิดเพราะผู้เห็นแก่ตัว, เพราะ
 เห็นแก่ตัวจึงได้ไป เป็นทาสของยาเสพติด มันเห็นแก่ตัว
 แล้วมันก็เป็นโรคที่หมาไม่เป็น.

ขออภัย พุคคำตรงๆ หยาบคาย โรคอะไร ไปดูเอา
 เอง คุณก็รู้จักตัวเอง อ่านหนังสือพิมพ์ก็จะรู้, โรคอะไรที่หมาก็

ไม่เป็น แล้วที่คนมาเป็น ๆ จนเป็นปัญหาทั้งโลก, สมน้ำหนักคนทั้งโลก ที่เป็นโรคที่หมาก็ไม่เป็น. นี้เพราะเห็นแก่ตัว ถ้าไม่เห็นแก่ตัว มันก็ไม่ไปเกี่ยวข้องกับโรคหรือเกี่ยวข้องกับโรคเหล่านั้น ก็ไม่ต้องเป็นโรคนี้.

ในที่สุดมันก็เป็นอันธพาล จีบสัน ลักขโมยอะไรก็ตาม เพื่อให้ได้ตามที่มันต้องการ มันทำลามกอนาจารไม่มีความละอาย, นี้เรียกว่ามันเหลือทน ผู้เห็นแก่ตัว. แล้วมันจะเพิ่มขึ้น ๆ, นี้มันน่าเป็นห่วงสักเท่าไร มันจะไม่ลดลง ไม่ลดลง; จนสร้างคุกไม่ไหว สร้างตำรวจไม่พอ สร้างศาลก็ไม่พอ สร้างโรงพยาบาลก็ไม่พอ เพราะมันมากเกินไป, นี้คือความเห็นแก่ตัว.

ถ้าไม่มีความเห็นแก่ตัว เรื่องยุ่ง ๆ เหล่านี้^๕ก็ไม่มี, เราก็มองไม่ต้องมีกฎหมาย ไม่ต้องมีการปกครอง. เมื่อไม่มีความเห็นแก่ตัวแล้ว ไม่มีใครทำผิดอะไร, แม้ความผิดทางแพ่งก็ไม่มี ข้อโกงทางแพ่งก็ไม่มี, หรือบางทีจะรุกล้ำอะไรกันก็ไม่มี เพราะมันไม่เห็นแก่ตัว, แล้วพระศาสนาก็ไม่ต้องมี เพราะมนุษย์ไม่เห็นแก่ตัว.

ที่แรกศาสนาไม่ได้มีอยู่ในโลกนะ แต่พอมนุษย์มากขึ้นเห็นแก่ตัวขึ้น จึงต้องเกิดศาสนา เกิดศาสนาตามขึ้นมา, ศาสนาเกิดเพราะมนุษย์มันเห็นแก่ตัว. **ความเห็นแก่ตัว** เป็นเหตุให้เกิดศาสนา ถ้าไม่เห็นแก่ตัวเสียแล้ว ก็ไม่ต้องมีศาสนา; ฉะนั้นผู้ที่ไม่เห็นแก่ตัวอยู่กันได้โดยไม่ต้องมีศาสนา เพราะเป็นศาสนาเสียเองในตัวเอง ศาสนาแห่งความไม่เห็นแก่ตัว.

ถ้าเห็นด้วยแล้ว ขอให้ช่วยกันหน่อย, **ช่วยทำความเข้าใจเรื่องนี้** ช่วยกันโฆษณาเรื่องนี้ ช่วยเผยแพร่เรื่องนี้, ช่วยอบรมลูก อบรมหลาน, **อบรมเด็ก ๆ ให้เข้าใจเรื่องนี้, ให้เกลียดกลัวความเห็นแก่ตัวไปตั้งแต่เด็กเลย** เขาจะได้ไม่ทำผิด. ลูกเห็นแก่ตัว แม็ก้น้ำตาตก อย่างที่เป็น ๆ อยู่, ลูกหญิงโดยเฉพาะ เห็นแก่ตัว มันทำอะไรที่ให้แม่น้ำตาตกเสมอ.

ช่วยกันสอนทั้งลูกหญิง ทั้งลูกชาย ทั้งใครก็ตามที่ มาปรึกษาหารือให้รู้กันว่า **ความเห็นแก่ตัวนี้** ไม่ไหว ไม่ไหว นำไปสู่นรก, นำไปสู่ความตกต่ำ หรือความเป็นทุกข์. คนเห็นแก่ตัวแล้วจะ เบียดเบียน, คนเห็นแก่ตัวแล้วจะ กำหนด ในสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัดรุนแรง, คนเห็นแก่ตัวแล้ว

ก็จะ ยึดมั่นถือมั่นในตัว แล้วก็ สร้างอาชญากรรมได้ทุก
อย่าง เพราะความยึดมั่นถือมั่นในตัว, ความสุขทั้ง ๓ สถาน
นั้นมิได้ นี้ก็เกิดความทุกข์หลายสถานแทน.

เอาละ เป็นอันว่าสรุปความได้เสียที่ว่า ความสุขมีอยู่
๓ ระดับ ไม่เบียดเบียน ไม่กำหนด ไม่มีตัว ความทุกข์ก็
ตรงกันข้าม. ถ้าไม่อยากจะมีความทุกข์ ก็กำจัดเหตุเหล่านั้น
ออกไปเสีย, เป็นพุทธบริษัทกันเสียใหม่ให้ถูกต้อง คือ ลด
ความเห็นแก่ตัว. จะทำบุญอะไรสักชนิดหนึ่งก็ขอให้ทำเพื่อลด
ความเห็นแก่ตัว, จะทำบุญสักบาทหรือสักสิบสตางค์ ก็ขอให้
ทำบุญเพื่อลดความเห็นแก่ตัว อย่าเพื่อสร้างความเห็นแก่ตัว
สร้างสวรรค์ สร้างวิมาน สร้างอะไรก็ไม่รู้. ในเมืองสวรรค์
นั้นยังเห็นแก่ตัว อย่าไปเอากับมันเลย, ในเมืองสวรรค์ มันบ้า
กามารมณ์ มันยังเห็นแก่ตัว; เมืองมนุษย์เรายังดีกว่า แต่ยังมี
ส่วนเลวอยู่มาก ช่วยกันกำจัดส่วนนี้เสีย. จึงว่าจะทำบุญ
อะไรก็ขอให้มันลดความเห็นแก่ตัว ไม่ว่าจะทำบุญอะไร ขอให้
ทำไปเพื่อลดความเห็นแก่ตัว อย่าสร้างคัตถะ สร้างกิเลส
สร้างเหยื่อแห่งกิเลส. นี่ทำบุญก็ทำให้มันเป็นบุญ คือให้มัน
ล้างความเห็นแก่ตัว; ถ้าไม่อย่างนั้น บุญจะกลายเป็นความ
เห็นแก่ตัว แล้วก็ส่ง ขุดหลุมฝังคนกระทำ.

ขอพูดอีกทีว่า บุญมี ๓ ระดับ ไม่เบียดเบียน ไม่กำหนดยินดี แล้วก็ไม่เห็นแก่ตัว; นี่มันเห็น่อยจนจะ ไม่มีแรงจะพูดแล้ว ก็ต้องยุติ. นี้ขอฝากไว้กับท่านทั้งหลาย จะ อยู่ใกล้หรือไกล อยู่ที่ไหน อะไรอย่างไร ก็ช่วยกันเอาไปคิด ไปนึกเถิด, ถ้าท่านอยากจะทำบุญอันสูงสุด บุญอันมหาศาล ก็ทำได้โดยไม่ต้องใช้เงินสักสตางค์เดียว คือ ช่วยทำให้คนอื่นลด ความเห็นแก่ตัว. อย่าไปมัวทำบุญสร้างวิมานในอากาศอะไรอยู่ ทำบุญด้วยการทำให้ผู้อื่นลดความเห็นแก่ตัว; บุญนั้นจะเป็น บุญมหาศาล บางทีไม่ต้องใช้เงินสักสตางค์ แต่ต้องพูดกัน มากหน่อย, ซักจุกกันมากหน่อย. ทำบุญมหาศาลโดยไม่ต้อง ใช้เงิน แต่กลับได้บุญ เหมือนกับใช้เงินเป็นล้าน ๆ ร้อยล้าน พันล้าน แต่ก็ยังทำไม่บ่อยจะได้.

เอาละ ขอยุติการบรรยายครั้งนี้ ด้วยความที่ว่า มัน ไม่มีแรงจะพูดแล้ว ไม่ใช่หมดเวลา เวลายังมี แต่ไม่มีแรง จะพูด. ขอฝากไว้ช่วยไปทำต่อ สานต่อ จนให้โลกนี้มันมีความ แน่ใจขึ้นมาว่า มันจะไม่วินาศ เดียวนี้มันกำลังมีท่าทางแสดง ว่าจะวินาศ; แล้วนี่ คือบุญอันใหญ่หลวง.

ขอยุติการบรรยาย

7

รายนามผู้บริจาคค่าพิมพ์ ความไม่เห็นแก่ตัว และความสุksamระดับ

พ.ญ. ดวงเดือน คงศักดิ์	๕๐๐ บาท
คุณสมพิศ ทองวงษ์	๕๐๐ บาท
คุณนันทริยา ลำเจียกเทศ	๕๐๐ บาท
พ.ญ. เสริมทรัพย์ ดำรงรัตน์	๑,๐๐๐ บาท
คุณสมทรง ปุญญฤทธิ์	๑,๐๐๐ บาท
คุณนิคม เจตน์เจริญรักษ์	๑,๐๐๐ บาท
คุณชัยยะ และคุณวัฒนา จูทะพุทธิ	๑,๐๐๐ บาท
คุณกรกช จิตธรรม	๑,๐๐๐ บาท
คุณเพชรจันทร์ วัฒนศิริชัยกุล และครอบครัว	๑,๐๐๐ บาท
คุณสุวรรณา เหลืองชลธาร	๑,๐๐๐ บาท
คุณบุญชลอ นุชเกษม	๑,๐๐๐ บาท
คุณการุญ และคุณสว่าง อนุากุล	๑,๐๐๐ บาท
คุณประโยชน์ และคุณวิจิตรา รังสิยานนท์	๑,๐๐๐ บาท
ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๒,๕๐๐ บาท
คุณวัชรินทร์ ลำเจียกเทศ	๓,๐๐๐ บาท
คุณพรวิทย์ ลำเจียกเทศ	๓,๐๐๐ บาท
คุณเศศิธร และคุณจำรุญ ลำเจียกเทศ	๕,๐๐๐ บาท

รวม ๒๕,๐๐๐ บาท

มองแต่ดี

เขามีส่วน เลวบ้าง ช่างหรือเขา
จงเสือกเอา ส่วนดี เขา มีอยู่
เริ่มประโยชน์ โลกบ้าง ยังก่อน
ส่วนที่ชั่ว อย่าไปรู้ ของเขาเลย;
จะให้คน มีดี โดยส่วนได้พอ
อย่ามีเวียง คั่นหา สหยาเวียง
เนมือเนเท้าหา หนวดแต่ ตายเปล่าเลย
สักนี้เลย มองแต่ดี มีคุณจริง ๔.
พุทธพรอันศักดิ์

รายชื่อหนังสือ ชุดหมุนลือ

เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
พระพุทธรูปค่ากลอน	๔	๒๔. นีรวรณ		๒	๔๒. อตัมมยตา กับ สันติภาพ	๑	
การศึกษาคืออะไร ?	๑	๒๕. วันคร		๑	๔๓. พระรัตนตรัย		
การงานคืออะไร ?	๑	๒๖. แผ่นดินทองต้องสร้างด้วย			ที่ทานทั้งหลายยังไม่รู้จัก	๑	
ทรัพย์สินสมบัติคืออะไร ?	๑	แผ่นดินธรรม		๑	๔๔. การพัฒนาชีวิตโดยพระ-		
สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตมนุษย์	๑	๒๗. เมื่อพอใจในหน้าที่ ที่กำลัง			ไตรลักษณ์จัดเป็นอตัมมโย	๑	
ปัญหาที่เกิดจากการศึกษา		กระทำ ก็มีสวรรค์อยู่ณ		๔๕. ปฏิหารีย์แห่งอตัมมยตา		๑	
ไม่สมบูรณ์แบบ	๑	ที่นั่นเอง. เมื่อไม่รู้จักตัวเอง		๔๖. สหายธรรมของอตัมมยตา			
ปาวธนา และธรรมะ		ก็ไม่รู้ว่าตนควรจะมีหน้าที่		และ อตัมมยตากับปัญหา			
ในฐานะสิ่งที่ต้องศึกษา	๑	อะไร		ของมนุษย์ยุคปรมาณู		๑	
ชาติในปัจจุสมุปบาท	๑	๒๘. ความเป็นพระอรหันต์		๑	๔๗. พระพุทธเจ้าที่ท่านยังไม่		
ทางออกที่ ๓ แห่งยุค		๒๙. ธรรมะคุ้มครองโลก		๑	รู้จักและอุดมคติของความ		
ปัจจุบัน	๑	๓๐. ลูกของชีวิต กับ เสน่ห์			เป็นแพทย์	๒	
การบวชคืออะไร ?	๑	ของคุก		๑	๔๘. การเห็นพระพุทธรเจ้า		
ศาสนาคืออะไร ?	๑	๓๑. กระแสแห่งชีวิตเป็นสิ่งที่			พระองค์จริง และ		
ตัวตนคืออะไร ?	๑	ต้องรู้จัก		๑	พระพุทธเจ้ามีอยู่ใน		
อานาปานสติภาวนา	๑	๓๒. สิ่งแรกที่จะต้องรู้จักนั้น			ทุกหนทุกแห่ง	๑	
ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้อง		คือความทุกข์		๑	๔๙. ชีวิตที่ไม่เสียชาติเกิด	๑	
ศึกษาทั้งชนิดมีตัวตนและ		๓๓. การหมดความเห็นแก่ตัว		๑	๕๐. หลักเกณฑ์ที่จะช่วยโลก		
ไม่มีตัวตน	๑	คือหมดทุกข์		๑	ให้รอดอยู่ได้	๑	
คุณพระไม่ตาย	๑	๓๔. ชีวิต คือขันธทั้งห้า			๕๑. เลิกอายุแล้วมาอยู่กับ		
คุณพระไม่ตายและ		มิใช่ตัวตน		๑	อตัมมยตา	๑	
เกิดมาทำไม ?	๑	๓๕. อตัมมยตาภา		๒	๕๒. ความไม่เห็นแก่ตัว		
ความรักดี	๑	๓๖. อตัมมยตาประยุกต์		๒	และความสุขสามระดับ	๑	
เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า		๓๗. อตัมมยตาใช้หย่าอะไร			๕๓. อารมิกถาของการเลิกอายุ	๑	
"พระเจ้า"	๑	ได้บ้าง		๒			
ครูคือผู้ทำหน้าที่สร้างโลก	๑	๓๘. เด็กจะเป็นผู้สร้างโลก					
การท้าวธรรมตามแบบ		ในอนาคต		๑			
โบราณ	๑	๓๙. คัมภีร์อานาปานสติภาวนา					
ประมวลปรมัตถธรรม		อย่างสมบูรณ์แบบ		๑			
ที่คนธรรมดาควรทราบ	๑	๔๐. การใช้อานาปานสติให้เป็น					
โลกอื่น	๑	ประโยชน์ในบ้านเรือน		๒			
ความเกิดแห่งทุกข์ และ		๔๑. บทช่วยจำสำหรับเรื่อง					
ความไม่เกิดแห่งทุกข์	๑	อตัมมยตา		๑			

ความไม่เห็นแก่ตัว และ ความสุขสามระดับ
(มาฆบูชาเทศนา ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔)

- ใจความสำคัญของวันมาฆบูชา หรือวันพระอรหันต์ คือ โอวาท ๓ ข้อ.
- ทำจิตให้บริสุทธิ์ คือ ทำให้หมกความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวตน.
- ตัวตนเป็นเพียงความรู้สึกของจิตใจ.
- ปัญหาและความทุกข์ทุกอย่างมาจากความเห็นแก่ตัว.
- โลกกำลังจะวินาศ เพราะความเห็นแก่ตัวของคนในโลก.
- คนเห็นแก่ตัว จะเป็นคนเอาเปรียบ, อิจฉาริษยา, ทำลายสาธารณประโยชน์
ทศิยาเสพติด, เป็นโรคที่หามาไม่เป็น ฯลฯ แล้วก็จบลงด้วยเป็นบ้าหรือตาย.
- ถ้าไม่มีความเห็นแก่ตัว ก็ไม่ต้องมีศาสนา.
- พระอรหันต์ คือ ผู้หมกความเห็นแก่ตัว.
- พระพุทธเจ้าอยู่หลังม่าน แห่งวิชิชาของคนทุกคน.

- ความสุขสามระดับ คือ หลีกเกณฑ์ในการเดินตามรอยพระอรหันต์.
- ความสุขระดับที่ ๑ คือ สุขเพราะไม่เบียดเบียน.
- ตั้งจิตเมตตา ว่าสัตว์ทั้งหลาย เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น.
- ความสุขระดับที่ ๒ สุขเพราะอยู่เหนืออำนาจาม.
- ความสุขระดับที่ ๓ สุขเพราะละตัวตนเสียได้.
- ชีวิตของคนที่มีความยึดมั่นถือมั่นตัวตน คือ ชีวิตที่กักเจ้าของ.
- บุญอันสูงสุด บุญอันมหาศาล คือการช่วยทำให้ผู้อื่นลดความเห็นแก่ตัว.